

ปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำ
คดียาเสพติด กรณี: ศึกษาเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัว
จังหวัดปทุมธานี

นางจุฑามาศ เพชรเปล่งสี




การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2562

Problems of Special Measure Applied to Proceedings Recidivism in
Drug Case: Case study of The Pathum-Thani Provincial Juvenile
and Family Court

Mrs. Chutamas Phetblengsri



An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
The Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2019

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำ
คดียาเสพติด กรณี: ศึกษาเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัว
จังหวัดปทุมธานี

ชื่อและนามสกุล นางจุฑามาศ เพชรปลั่งสี

วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม

สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

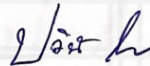
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2563

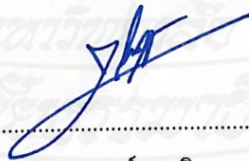
คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ



.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์)



.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณี ไพรทอง)



.....
(รองศาสตราจารย์วรุฒิ เทพทอง)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำ
คดียาเสพติด กรณี: ศึกษาเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัว
จังหวัดปทุมธานี

ผู้ศึกษา นางจุฬามาศ เพชรเปล่งสี **รหัสนักศึกษา** 2614003115 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์ **ปีการศึกษา** 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชน (2) ศึกษาบทบัญญัติหลักเกณฑ์ เงื่อนไขทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ทั้งในส่วนของประเทศไทยและต่างประเทศ (3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมาย เกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (4) ศึกษาแนวทางในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิจัยเอกสารจากการศึกษาค้นคว้า ตำรา สารนิพนธ์ บทความ วารสาร ตั๋วบทกฎหมาย คำพิพากษาของศาล ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารวิชาการทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อรวบรวม ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมา ทำการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ

ผลการศึกษาปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติด กรณีศึกษาเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี พบว่า (1) ศาลมีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดค่อนข้างน้อย ทำให้เด็กและเยาวชนไม่ได้รับโอกาสในการเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู (2) ปัญหาการสำนึกในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนทั้งใน ส่วนของราชอาณาจักรนิวซีแลนด์, เครือรัฐออสเตรเลียและประเทศไทยล้วนมีหลักเกณฑ์ เงื่อนไขการสำนึกผิดไว้ในขั้นตอนของการประชุมกลุ่มครอบครัว โดยประเทศไทยการสำนึกในการกระทำผิดนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจ บังคับได้ชัดเจนว่าขนาดใดเพียงใดที่จะถือเป็นการสำนึกผิดอย่างแท้จริง (3) การให้ความยินยอมของผู้เสียหาย ในคดียาเสพติดที่ไม่อาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและ ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 (4) การใช้ดุลพินิจของศาลที่เคร่งครัดเกินไปในการพิพากษาตัดสินลงโทษในคดียาเสพติดมากกว่าการให้โอกาสเด็กและเยาวชนได้ใช้ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จึงควรให้มีการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ ใน การกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดให้มากเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ

คำสำคัญ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา กระทำผิดซ้ำ คดียาเสพติด

Independent Study title: Problems of Special Measure Applied to Proceedings
Recidivism in Drug Case: Case study of The Pathum-
Thani Provincial Juvenile and Family Court.

Author: Mrs. Chutamas Phetblengsri; **ID:**2614003115; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor: Arjaree Me-intarakerd Meesidth, Associate Professor;

Academic year: 2019

Abstract

The objective of this independent study is to (1) Study the principles, concepts and theories concerning juvenile criminal proceedings. Protection of rights and liberties of children and youth. (2) Study the provisions, rules, and conditions on special measures in place of juvenile criminal cases proceedings Both in Thailand and abroad. (3) Study legal problems and obstacles Concerning the enforcement of special measures instead of recurring juvenile crimes in drug offenses According to the Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Procedure Act 2010. (4) Study ways to effectively apply special measures instead of criminal proceedings.

This independent study is a qualitative study using document research methods from textbook research, thesis, articles, journals, legal provisions, court verdicts. Formation from electronic media and academic documents, both in Thai and foreign languages, to gather all the obtained data for systematic study, analysis, synthesis and compiling.

Results of the study on the problem of using special measures applied to proceedings recidivism in drug cases : Case study of the Pathum-Thani Provincial Juvenile and Family Court found that (1) The court has used relatively few measures in place of recidivism in drug offense . And the children and youth were not given the opportunity to enter the rehabilitation process. (2) Problems of realization of the wrongdoing of children and youth in the Kingdom of New Zealand, The Commonwealth of Australia and Thailand all have rules conditions for repentance at the stage of a family group meeting. In Thailand, the realization of the wrongdoing of children. The youth who cannot make a clear indication of the extent to which it is truly considered guilt.(3) Giving the consent of the victims in drug case that cannot take special measures in place of the criminal proceedings According to the Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Procedure Act 2010, Section 90. (4) The use of too strict judgment in judicial decisions in drug cases rather than providing opportunities for children and youth to take special measures instead of criminal proceedings. Therefore, special measures should be introduced instead of criminal proceedings to be used for recurring drug offenses, rather than punishment.

Key words: Special Measures in Place of Criminal Proceedings, Recidivism,
Drug Offenses

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ประสบผลสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี จากความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จาก รองศาสตราจารย์อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์ ที่ได้ให้เกียรติรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษา ค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และเสียสละเวลาให้คำแนะนำ ในแง่คิดเพิ่มเติมปัญหาการใช้ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติด กรณีศึกษาเฉพาะในศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปทุมธานี แก่ผู้จัดทำค้นคว้าอิสระสำเร็จได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.ปวีณี ไพรทอง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศ์จิรา เขตชู ที่ได้ให้ความกรุณาเป็น กรรมการสอบการค้นคว้าอิสระพร้อมทั้งได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะแก่ผู้เขียนในข้อความที่ยัง ขาดความสมบูรณ์และความละเอียดของเนื้อหา ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำการศึกษา ค้นคว้าอิสระนี้

ผู้จัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ต้องขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกๆ ท่านของสาขาวิชานิติศาสตร์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ให้ความรู้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ทั้งหมด รวมทั้งงานธุรการ ทั้งหมด ตั้งแต่เริ่มการศึกษาจนสำเร็จการศึกษาและขอขอบคุณสำนักงานศาลยุติธรรมที่สนับสนุน ทุนการศึกษาในครั้งนี้

ขอขอบคุณครอบครัวที่ให้กำลังใจ และเป็นแรงผลักดันให้ผู้จัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ สามารถดำเนินการศึกษาจนสำเร็จการศึกษาตลอดจนจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เสร็จได้อย่างมี ความสมบูรณ์

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ ที่จะศึกษาเพิ่มเติมในลักษณะที่ใกล้เคียง หากมีความบกพร่องผู้จัดทำขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว และ ขออภัยมา ณ โอกาส นี้ด้วย

จุฑามาศ เพชรเปล่งสี

สิงหาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
3. ขอบเขตของการศึกษา.....	4
4. ประเด็นปัญหา.....	5
5. สมมติฐานของการศึกษา.....	5
6. กรอบแนวคิดของการศึกษา.....	5
7. วิธีการศึกษา.....	6
8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชน.....	8
1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชน.....	8
1.2 การคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด.....	9
1.3 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice).....	9
1.4 แนวคิดการคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child).....	15
1.5 กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรม เกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชนหรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules).....	20
1.6 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.....	27
2. สาเหตุของการกระทำความผิด.....	29
2.1 สาเหตุด้านชีววิทยา.....	29
2.2 สาเหตุด้านจิตวิทยา.....	32
2.3 สาเหตุด้านสังคมวิทยา.....	42

สารบัญ (ต่อ)

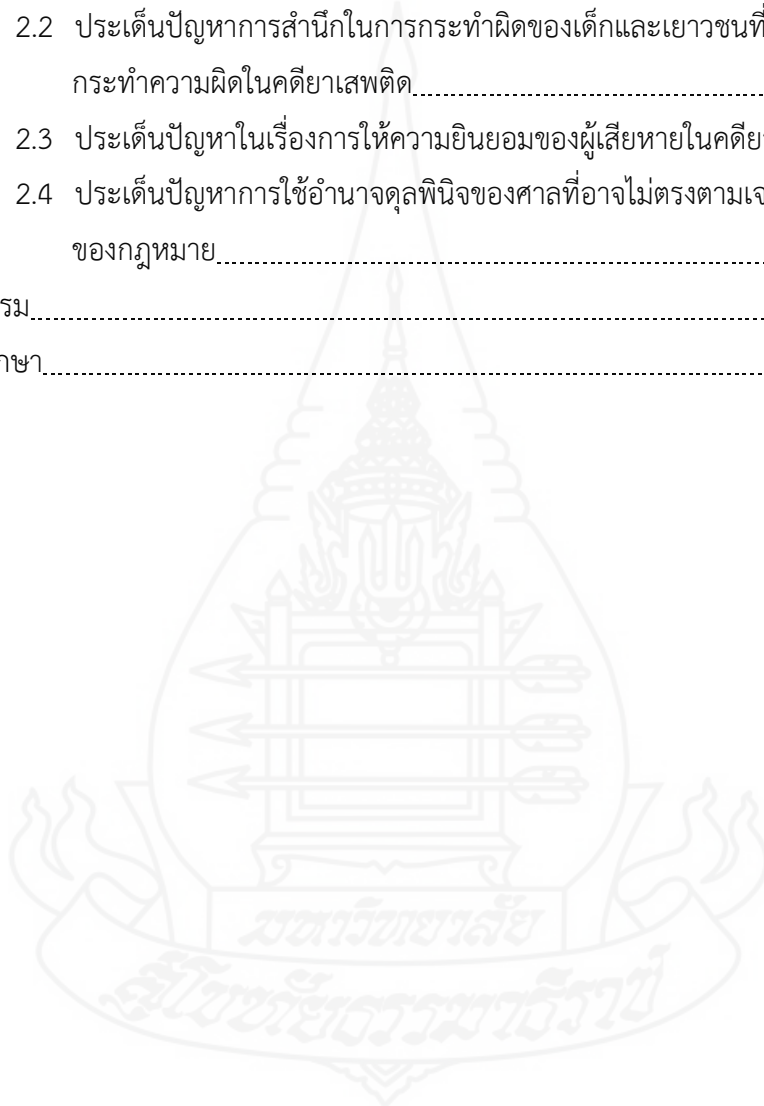
	หน้า
บทที่ 3 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนและเปรียบเทียบความแตกต่าง ของไทยและต่างประเทศ.....	53
1. ราชอาณาจักรไทย (Kingdom of Thailand).....	54
1.1 หลักเกณฑ์ในการกำหนดอายุเด็ก หรือเยาวชนในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจ การพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว.....	54
1.2 การตรวจสอบการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด.....	56
1.3 การส่งตัวเด็กหรือเยาวชนเพื่อตรวจสอบการจับ.....	56
1.4 การตรวจสอบการจับกุมของศาล.....	57
1.5 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา.....	58
1.6 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง.....	61
1.7 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณาหรือหลังฟ้องคดี.....	65
2. ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ (Kingdom of New Zealand).....	71
3. เครือรัฐออสเตรเลีย (Commonwealth of Australia).....	75
3.1 ประเภทคดีที่เข้าในการประชุมกลุ่มครอบครัวในกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน.....	75
3.2 ประเภทคดีที่ไม่เข้าในการประชุมกลุ่มครอบครัวในกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน.....	76
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของไทย และต่างประเทศ.....	78
4.1 เปรียบเทียบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาราชอาณาจักรไทย และราชอาณาจักรนิวซีแลนด์.....	79
4.2 เปรียบเทียบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาราชอาณาจักรไทย และเครือรัฐออสเตรเลีย.....	84
5. สรุปการเปรียบเทียบความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และความแตกต่าง การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของราชอาณาจักรไทย และราชอาณาจักรนิวซีแลนด์.....	87

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1 ความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน.....	87
5.2 ความแตกต่าง.....	87
6. สรุปการเปรียบเทียบความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และความแตกต่าง การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของราชอาณาจักรไทย และเครือรัฐออสเตรเลีย.....	88
6.1 ความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน.....	88
6.2 ความแตกต่าง.....	88
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนของไทย และต่างประเทศ.....	91
1. ประเด็นปัญหาในเรื่องศาลมีแนวโน้มในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการ กระทำผิดซ้ำคดีอาญาเสพติดค่อนข้างน้อย.....	91
2. ประเด็นปัญหาในเรื่องการสำนึกในการกระทำผิดของเด็กเยาวชนที่กระทำความผิด ในคดีอาญาเสพติด.....	94
3. ประเด็นปัญหาในเรื่องการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในคดีอาญาเสพติดที่ไม่อาจใช้ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน.....	96
4. ประเด็นปัญหาการใช้อำนาจดุลพินิจของศาลที่อาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ ของกฎหมาย.....	99
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	102
1. บทสรุป.....	102
1.1 ประเด็นปัญหาในเรื่องศาลมีแนวโน้มในการใช้มาตรการพิเศษแทน การดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำคดีอาญาเสพติดค่อนข้างน้อย.....	103
1.2 ประเด็นปัญหาการสำนึกในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ที่กระทำความผิดในคดีอาญาเสพติด.....	103
1.3 ประเด็นปัญหาในเรื่องการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในคดีอาญาเสพติด.....	104
1.4 ประเด็นปัญหาการใช้อำนาจดุลพินิจของศาลที่อาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ ของกฎหมาย.....	104
2. ข้อเสนอแนะ.....	105

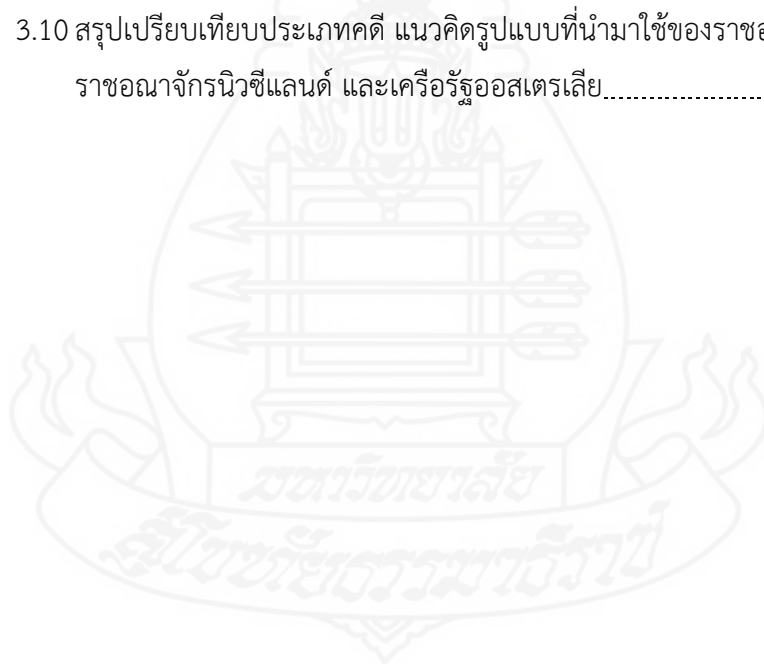
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.1 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับศาลมีแนวโน้มในการใช้มาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดค่อนข้างน้อย.....	105
2.2 ประเด็นปัญหาการสำนึกในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่ กระทำความผิดในคดียาเสพติด.....	106
2.3 ประเด็นปัญหาในเรื่องการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในคดียาเสพติด.....	107
2.4 ประเด็นปัญหาการใช้อำนาจดุลพินิจของศาลที่อาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ ของกฎหมาย.....	107
บรรณานุกรม.....	108
ประวัติผู้ศึกษา.....	116



สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	เปรียบเทียบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง และมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้อง..... 70
ตารางที่ 3.2	ขั้นตอนดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนกระทำความผิด..... 79
ตารางที่ 3.3	ขั้นตอนดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนกระทำความผิดก่อนฟ้องคดี..... 80
ตารางที่ 3.4	ขั้นตอนดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนกระทำความผิดหลังฟ้อง..... 81
ตารางที่ 3.5	ประเภทคดีของคดีที่นำมาเข้าแผนแก้ไข บำบัด และฟื้นฟู..... 82
ตารางที่ 3.6	บุคคลที่มีสิทธิเข้าประชุมแผนแก้ไข บำบัด และฟื้นฟู..... 83
ตารางที่ 3.7	ขั้นตอนดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนกระทำความผิด..... 84
ตารางที่ 3.8	ประเภทคดีของคดีที่นำมาเข้าแผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟู..... 85
ตารางที่ 3.9	บุคคลที่มีสิทธิเข้าประชุมแผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟู..... 86
ตารางที่ 3.10	สรุปเปรียบเทียบประเภทคดี แนวคิดรูปแบบที่นำมาใช้ของราชอาณาจักรไทย ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ และเครือรัฐออสเตรเลีย..... 89



บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ปัญหาอาชญากรรมมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ภาวะทางเศรษฐกิจ ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและยังมีแนวโน้มความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในบางกรณีอาชญากรรมไม่เพียงแต่สร้างความเสียหายให้แก่คู่กรณีเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่ออยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ด้วย เพราะอาชญากรรมไม่ได้ก่อขึ้นโดยผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่เท่านั้น อาชญากรรมที่ก่อขึ้นโดยเด็กหรือเยาวชนก็มีแนวโน้มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน หากพิจารณาถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองความสงบสุขของสังคม การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่นำพาต่อความสงบสุขของสังคมในปัจจุบัน จึงมีได้มุ่งที่จะป้องกันหรือปราบปรามการก่ออาชญากรรมเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังต้องคำนึงถึงการแก้ไขปัญหาและบรรเทาความเสียหายจากอาชญากรรม รวมทั้งการแก้ไขฟื้นฟูผู้ก่ออาชญากรรมให้กลับตัวเป็นคนดีและกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข ดังนั้น มาตรการต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องเหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมที่ก่อขึ้นโดยเด็กหรือเยาวชน ซึ่งยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอต่อความรู้ผิดชอบชั่วดี เช่นผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ดังนั้น เมื่อตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ถูกกล่าวหาแล้ว การนำกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาใช้กับเด็กหรือเยาวชนจะต้องคำนึงถึงการส่งเสริมให้แก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและอุปนิสัยยิ่งกว่าการมุ่งเอาผิดลงโทษ ด้วยเหตุที่เด็กและเยาวชนยังเป็นบุคคลที่มีลักษณะเยาว์วัย ทั้งในแง่กายภาพและวัยวุฒิ

โดยเฉพาะยาเสพติดเป็นปัญหาของสังคมไทยมาเป็นเวลายาวนาน หน่วยงานรัฐบาลและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องพยายามป้องกัน แก้ไข และปราบปราม ทั้งนี้รัฐได้ให้งบประมาณอุดหนุนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพิ่มขึ้นในแต่ละปี แต่การแก้ไขปัญหายาเสพติดกลับไม่ประสบความสำเร็จโดยมีคดียาเสพติดที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดกลับเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีการแพร่ระบาดเข้าไปในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงเป็นองค์กรที่สำคัญและมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัจจุบันสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีเป็นทั้งพื้นที่การค้าจำหน่าย พื้นที่แพร่ระบาด และเป็นพื้นที่ทางผ่านของยาเสพติด โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอธัญบุรี คลองหลวงลำลูกกา และเมืองปทุมธานี

ด้วยเป็นจังหวัดที่มีสภาพพื้นที่ก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก (นิคมอุตสาหกรรมนวนคร และนิคมอุตสาหกรรมบางกะดี)¹ ส่งผลถึงการอพยพเข้ามาทำงานของแรงงานนอกพื้นที่ รวมถึงแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาโดยถูกต้องตามกฎหมายและที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ตลอดจนการเกิดขึ้นของตลาดกลางการค้าส่งพืชผลทางการเกษตรขนาดใหญ่ระดับประเทศ ได้แก่ ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง บางครั้งมีการแอบแฝงซุกซ่อนยาเสพติดไว้ในพืชผลทางการเกษตรเพื่อนำเข้ามาในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ซึ่งยากต่อการตรวจค้นจับกุมของเจ้าหน้าที่ และยังเป็นแหล่งรวมของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่งทำให้นักเรียน นักศึกษาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนจากนอกพื้นที่เดินทางเข้ามาศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงกลุ่มหนึ่งที่อาจเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ร้ายแรงมีผลโดยตรงต่อผู้เสพเองและส่งผลกระทบต่อผู้ที่อยู่รอบข้างตลอดถึงสังคมโดยรวม นำมาซึ่งความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาล เป็นการบั่นทอนความมั่นคงของชาติ และส่งผลให้ประเทศต้องสูญเสียในส่วนที่เป็นกำลังด้านบุคคลอันหมายถึงอนาคตของชาติและกำลังทรัพย์เป็นจำนวนมาก เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ นับจากประเทศไทยเริ่มเข้าสู่การพัฒนาแบบประเทศตะวันตกที่มุ่งเน้นความทันสมัยทำให้เกิดกระแสการบริโภคนิยมและวัตถุนิยม สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีผลต่อสังคมครอบครัวที่บิดา มารดาต้องทุ่มเทเวลากับการทำงานเพื่อหารายได้ ทำให้รูปแบบการเลี้ยงดูบุตรเปลี่ยนแปลงไป เช่น ขาดความผูกพันในครอบครัว ไม่มีแบบอย่างในการเรียนรู้ ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้เด็กและเยาวชนขาดทักษะในการดำเนินชีวิต อีกทั้งธรรมชาติของเด็กและเยาวชนที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากรอง ชอบรวมกลุ่มและถูกชักจูงจากเพื่อนหรือผู้ใหญ่ที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเครื่องมือที่ถูกใช้ให้กระทำความผิด อีกทั้งเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดกฎหมายโดยพลาดพลังหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่วงจรของการกระทำความผิดมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชน จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้กลับตัวเป็นคนดี และอยู่ร่วมกับสังคม ชุมชนได้อย่างปกติสุข ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ

กระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ศาลเยาวชนและครอบครัวได้มีการดำเนินการโดยกลุ่มวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของเด็กและเยาวชนเป็นต้นว่า นักกฎหมาย แพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และกระบวนการในการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการตามหลักกฎหมาย และการให้บริการสังคม ได้แก่ กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูภายในสถานที่ควบคุมตัว (Institutional

¹ สรุปรายการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดจังหวัดปทุมธานี. ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก http://www.pathumthani.go.th/new_web/images/S3.pdf

rehabilitation) ให้แก่เด็กและเยาวชนกระทำผิดภายใต้การกำกับดูแลของศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนกระทำผิดบางกลุ่มซึ่งเป็นการนำกระบวนการทัณฑ์ของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาประยุกต์ใช้ในการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) ออกจากกระบวนการยุติธรรมทั้งในขั้นตอนก่อนและหลังการฟ้องร้องคดี มาตรการดังกล่าวมีผลทำให้รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยมีแนวโน้มในการปรับเปลี่ยนทิศทางและรูปแบบไปในลักษณะที่เปิดทางให้สถาบันครอบครัว ชุมชนและสังคมภายนอกเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีนั้นถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชน ซึ่งเมื่อผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชนต้องเข้าสู่การพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยมีมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเป็นทางเลือกเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย ชุมชน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนซึ่งเสี่ยงใช้วิธีการลงโทษแต่ใช้วิธีการมุ่งเน้นการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เพื่อให้โอกาสการกลับตนเป็นคนดีกลับคืนสู่สังคมและหลีกเลี่ยงการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ศาลจะพิจารณาและพิพากษาคดีโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ ดังนั้นการใช้มาตรการควบคุมตัวหรือลงโทษจำคุกเด็กและเยาวชนจึงต้องเป็นมาตรการที่เป็นทางเลือกสุดท้ายที่จะนำมาใช้สำหรับการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เพื่อให้โอกาสเด็กและเยาวชนกลับไปใช้ชีวิตตามปกติไม่ถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก หรือศูนย์ฝึกอบรมฯ ต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนเกิดความรู้สึกเคยถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่ดังกล่าวมาก่อน และอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในการบ่มเพาะพฤติกรรมที่ผิดๆ อันนำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเป็นมาตรการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่สำคัญเกิดจากแนวคิดในการนำเอารูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยใช้วิธีการเชิงสมานฉันท์² มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดกระบวนการร่วมเสนอทางออกให้แก่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด โดยมีการเชิญผู้เสียหายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรับผิดชอบ มีการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ตลอดจนมีการลงโทษเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมแก่ความผิด ทั้งนี้โดยการจัดการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนที่ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดจากหน่วยงานเชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาการของเด็กและเยาวชนทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนทั้งภายใน

² จารัส รุ่งเรือง. *การนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก (Juvenile Justice): ศึกษากรณีการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ. 2547. หน้า 87.

และภายนอกกระบวนการงานยุติธรรม ซึ่งการกระทำความผิดโดยเฉพาะคดียาเสพติดในเด็กและเยาวชน ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ไม่อาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้ เช่น การให้ความยินยอมของผู้เสียหายในคดียาเสพติด ซึ่งผู้เสียหายเป็นรัฐไม่อาจให้ความยินยอมได้ จึงไม่สามารถใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนได้

ดังนั้น ด้วยเหตุและผลความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำความผิดซ้ำคดียาเสพติด กรณีศึกษาเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี พบว่าศาลมีแนวโน้มในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำความผิดซ้ำคดียาเสพติดค่อนข้างน้อย ปัญหาการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในประเภทคดียาเสพติดที่ไม่อาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ประเด็นปัญหาในเรื่องการสำนึกผิดของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในประเภทคดียาเสพติด และประเด็นการใช้อำนาจดุลพินิจของศาลที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชน

2.2 เพื่อศึกษาบทบัญญัติ หลักเกณฑ์ เงื่อนไขทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ทั้งในส่วนของประเทศไทยและต่างประเทศ

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมาย เกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติด ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

2.4 เพื่อศึกษาแนวทางในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี การกระทำความผิดคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชน การบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในประเทศและต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ ปัญหาอุปสรรคที่พบจากการศึกษา

4. ประเด็นปัญหา

4.1 ประเด็นปัญหาในเรื่องศาลมีแนวโน้มในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดค่อนข้างน้อย ในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี

4.2 ประเด็นปัญหาในเรื่องการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในประเภทคดียาเสพติดที่ไม่อาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน

4.3 ประเด็นปัญหาในเรื่องการสำนึกผิดของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในประเภทคดียาเสพติดที่ยากต่อการพิสูจน์คำว่า “สำนึกผิด” แล้วจริงหรือไม่เพียงใด

4.4 ประเด็นการใช้อำนาจดุลพินิจของศาลที่อาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

5. สมมติฐานของการศึกษา

การนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ที่กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด ซึ่งมีหลักการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดผสมผสานกับแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อันเป็นมาตรการยุติธรรมทางเลือกที่ถูกนำมาใช้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พบว่ายังมีข้อขัดข้องในการบังคับใช้ในเรื่องการยอมรับความผิด (สำนึกผิด) การให้ความยินยอมของผู้เสียหายในประเภทคดียาเสพติด ควรมีการแก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เพื่อให้เกิดความชัดเจน และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

6. กรอบแนวคิดของการศึกษา

ผู้ศึกษาวางกรอบการค้นคว้า ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามหลักสากลและกฎหมายไทย การบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนทั้งในส่วนของประเทศไทยและต่างประเทศ ศึกษา วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในประเทศและต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรคที่พบจากการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้มาตรการพิเศษให้มีความเหมาะสม ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7. วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารต่างๆ ตั๋วบทกฎหมาย ตำรา หนังสือกฎหมายต่างๆ หนังสือ วารสาร บทความ ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ข้อมูลการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 ทำให้ทราบถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชน

8.2 ทำให้ทราบถึงบทบัญญัติ หลักเกณฑ์ เงื่อนไขทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ทั้งในส่วนของประเทศไทยและต่างประเทศ

8.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมาย เกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ที่กระทำผิดในคดียาเสพติด ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

8.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ



บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดดั้งเดิมเห็นว่าผู้ใหญ่หรือเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นการกระทำละเมิดต่อรัฐและกฎหมาย ถือเป็นเรื่องส่วนบุคคลและเป็นเรื่องที่กระทำต่อรัฐ ฉะนั้นรัฐจะต้องเข้ามามีบทบาทจำเป็นที่ต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้เพื่อให้หลายจำ โดยมุ่งผลของการแก้แค้นทดแทน ต่อมาได้มีการพัฒนาแนวคิดและปรัชญาในการกระทำของเด็กและเยาวชนโดยมองว่าพื้นฐานของเด็กและเยาวชนเป็นคนดี แต่ถูกทำให้เลวโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น เช่นความเป็นผู้เยาว์ทำให้ขาดความยั้งคิดไตร่ตรองให้รอบคอบถึงผลเสียน้อยกว่าผู้ใหญ่หรืออาจมีทัศนคติที่ผิดจึงมีการเปลี่ยนแนวคิดต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้แยกออกจาก อาชญากรผู้ใหญ่ โดยมีกระบวนการยุติธรรมลักษณะในทางมาตรการป้องกันและแก้ไข ซึ่งมาตรการ ดังกล่าวมาจากแนวคิด ทฤษฎีที่หลากหลายที่เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดและค้นหาสาเหตุเพื่อจะได้หาวิธีการในการป้องกันและแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชนกลับมาประพฤติตนเป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไป³

การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาและการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษเด็กและเยาวชนในคดีอาญา โดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและแนวความคิดสากลในหลายประเด็น เช่น หลักการปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนรับรองว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือเป็นพิเศษ ในบทนี้เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชน ทฤษฎีสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน แนวคิดและวิธีการบำบัดเด็กและเยาวชนและการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี รวมทั้งแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

³บุญเพราะ แสงเทียน. คำบรรยายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท. 2540. หน้า 1-2.

1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชน

1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชน

พัฒนาการทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์เป็นไปตามการเจริญวัยของมนุษย์ เมื่อเติบโตจนเป็นผู้ใหญ่ก็จะสามารถแยกแยะความรู้สึกผิดชอบชั่วดีได้แต่บางคนมีความบกพร่องบางประการในตัวเอง ซึ่งอาจเป็นความบกพร่องที่มีมาแล้วแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง และด้วยความบกพร่องนั้นอาจทำให้ขาดความรู้ผิดชอบและไม่สามารถบังคับตัวเองได้ จนกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ซึ่งในทางกฎหมายอาญาจะถือว่าเป็นบุคคลไม่มีความสามารถในการทำชั่ว การกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายจึงเป็นการกระทำที่ปราศจาก “ความชั่ว” ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาได้แบ่งความสามารถ ในการทำชั่วของบุคคลจำแนกตามช่วงอายุและลักษณะภาวะแห่งจิต ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่⁴

- 1) บุคคลที่ขาดหรือไม่มีความสามารถในการทำชั่วเลย คือเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ในขณะที่กระทำความผิด และบุคคลที่มีจิตบกพร่อง โรครจิต หรือจิตฟั่นเฟือนในขณะที่กระทำความผิด
- 2) บุคคลที่อาจมีความสามารถในการทำชั่ว คือบุคคลอายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีในขณะที่กระทำความผิด
- 3) บุคคลที่มีความสามารถในการทำชั่วสมบูรณ์คือ บุคคลที่มีอายุกว่าสิบแปดปีจะเห็นได้ว่าการจำแนกประเภทดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายอาญาได้ถืออายุของเด็กและเยาวชนเป็นเกณฑ์ในการรับผิดชอบทางอาญา และแม้ว่าจะได้กระทำครบองค์ประกอบของความผิดตามกฎหมายแล้วศาล ก็อาจจะใช้วิธีการตามสมควรเพื่อดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ถือว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นอาชญากรรมเพราะเด็กและเยาวชนมีความรู้ผิดชอบต่างกับบุคคลทั่วไป และบางครั้งอาจมีความบกพร่องในเรื่องความสามารถหรือได้รับอิทธิพลด้านสิ่งแวดล้อมทางครอบครัวหรือสังคมที่อาจจะทำให้เด็กและเยาวชนนั้นตัดสินใจกระทำความผิดได้ สอดคล้องกับหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาที่อธิบายว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่ถือเป็น อาชญากรรมอย่างเช่นการกระทำความผิดของผู้ใหญ่แต่เรียกว่า “การกระทำผิด” หรือ “พฤติกรรมเบี่ยงเบน” (Delinquency) และไม่เรียกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดว่าอาชญากรแต่เรียกว่า “Delinquent, Delinquent Child” หรือ “Juvenile Delinquent”⁵

⁴ คณิต ธิ นคร.กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 6).กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน.2560.หน้า 298.

⁵ เสรีน ปุณณะหิตานนท์.การกระทำผิดในสังคม:สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน. กรุงเทพฯ:บริษัท เดอะบิสซิเนสเพรส. 2527.หน้า 117.

1.2 การคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด

แนวคิดพื้นฐานก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 สังคมตะวันตกมองว่าเด็กเป็นเสมือนทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่สามารถนำไปขาย ทอดทิ้ง หรือใช้อำนาจต่าง ๆ อย่างไรก็ได้โดยบิดา แต่เมื่อมีกระแสเคลื่อนไหวของกฎหมายเพื่อสังคม (Social Legislation) จึงเริ่มเปลี่ยนแปลงสถานะทางกฎหมายของเด็กที่เป็นการยอมรับมากขึ้น การคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในฐานะที่เด็กเป็นประชากรของโลก ในด้านสิทธิในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับเด็กและเยาวชนนั้น จึงมีการกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องในกระบวนการที่ต้องมีความเหมาะสมและแตกต่างกับกรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ การสอบสวนต้องมีบุคคลจากสาขาวิชาชีพเข้าร่วมสอบปากคำซึ่งอาจประกอบ ด้วยนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์บุคคลที่เด็กร้องขอ หรือพนักงานอัยการ การดำเนินคดีกับเด็กกำหนดให้เด็กต้องมีที่ปรึกษากฎหมายซึ่งทำหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความแต่มีได้มุ่งให้ที่ปรึกษากฎหมายทำหน้าที่ว่าความเช่นเดียวกับทนายความในคดีทั่วไปที่ต้องการให้ลูกความชนะคดีหรือให้รับสารภาพเพื่อจะได้รับการลดโทษ ซึ่งไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลักที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้แก้ไขกลับตัว การพิจารณาต้องกระทำโดยลับและเฉพาะบุคคลที่กฎหมายหรือศาลอนุญาตเท่านั้นที่จะฟังการพิจารณาคดีได้ ซึ่งต่างจากกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปที่ต้องกระทำโดยเปิดเผย ทั้งนี้ เพื่อไม่ต้องการให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องรับรู้ในรายละเอียดแห่ง การกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนซึ่งอาจทำให้เกิดความอับอายและเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขฟื้นฟู กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนจะไม่มี การนำประวัติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมารับฟังเป็นผลร้ายเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ทั้งการดำเนินกระบวนการพิจารณาจะไม่เคร่งครัดเหมือนคดีอาญาทั่วไป ใช้ถ้อยคำที่จำเลยเข้าใจได้ง่าย และให้ออกาสจำเลย รวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนได้ แลกข้อเท็จจริง ความรู้สึก หรือความคิดเห็น⁶

1.3 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เป็นกระบวนการยุติธรรมที่ให้ความสำคัญกับความต้องการของเหยื่อ ผู้กระทำความผิดและชุมชน ซึ่งปัจจุบันมีการนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ สิ่งที่เป็นที่ยอมรับในหลายประเทศเช่นเดียวกันคือ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

⁶วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญสกุล. มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก., *ตุลพาท* ,41 เล่มที่5, 2537.หน้า 19.

เป็น กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพื่อเสริมกระบวนการยุติธรรมหลักให้มีความคล่องตัว และมีความเป็น ธรรมมากยิ่งขึ้น⁷

1.3.1 ความหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หมายถึง กระบวนการซึ่งผู้มีส่วนได้เสียในการกระทำคามผิดนั้นมาตกลงร่วมกันเกี่ยวข้องด้วยการรับมือกับผลที่เกิดภายหลังการกระทำคามผิดและผลที่จะเกิดในอนาคต⁸ แนวคิดตั้งต้นในอดีตกาลที่ได้รับการพัฒนามาเป็นแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในปัจจุบันคือแนวคิดของการชดใช้คืนแก่ผู้เสียหายเช่น ในยุคบาบิโลน (Babylon) ช่วงก่อนคริสต์ศักราช 1700 ปี กำหนดให้มีการชดใช้คืนค่าเสียหายแก่เหยื่อ ต่อมาแนวคิดเรื่องการกระทำคามผิดต่อรัฐและการลงโทษโดยการกำหนดโทษเกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 9 ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลาย การให้ความสำคัญต่อเหยื่ออาชญากรรมลดลง⁹ จนกระทั่งมีการพัฒนานำแนวคิดเรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาปรับใช้แก่กระบวนการยุติธรรมยุคปัจจุบันมากขึ้น ใน ค.ศ. 2006 องค์การสหประชาชาติ (United Nation Office of Drug and Crime) ได้จัดทำคู่มือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์¹⁰ขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้แก่ประเทศต่าง ๆ คู่มือฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งในด้านการปรับใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่อผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และผู้กระทำคามผิดที่เป็น เด็กและเยาวชน

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) หมายถึง ปรัชญาแนวคิด และกระบวนการปฏิบัติต่อความขัดแย้ง พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และอาชญากรรมด้วยการคำนึงถึงเหยื่ออาชญากรรมและชุมชนที่ได้รับผลกระทบเป็นศูนย์กลาง¹¹ โดยการที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้กระทำผิดและผู้เสียหายให้กลับคืนความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยใช้วิธีการสร้างกระบวนการ

⁷จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์การคืน “อำนาจ” แก่เหยื่ออาชญากรรมและชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2548. หน้า 47.

⁸ “Restorative Justice is a process whereby parties with a stake in a specific offence collectively resolve how to deal with the aftermath of the offence and its implications for the future.” By Tony E. Marshall, Restorative Justice: An Overview, A report by the Home Office Research Development and Statistics Directorate, 1999, p. 5 available at <http://library.npia.police.uk/docs/homisc/occ-resjus.pdf>

⁹จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์“ทางเลือก”ในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย. *ตุลพาท*, 51, 2, (พฤษภาคม-สิงหาคม 2547). หน้า 112-142.

¹⁰ United Nations Office on Drug and Crime, Handbook on Restorative Justice Programmes, Criminal Justice Handbook Series. New York, U.S.A, 2006.

¹¹จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์การคืน “อำนาจ” แก่เหยื่ออาชญากรรมและชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2548. หน้า 47.

มีส่วนร่วมหลายฝ่ายได้แก่ ฝ่ายผู้กระทำผิด ฝ่ายผู้เสียหาย สังคม ชุมชน และเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวนี้ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแทนการลงโทษจำคุกหรือลงโทษอื่นตามที่กฎหมายกำหนด¹² วิธีการจัดการกับความขัดแย้งตามวิถีทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice Approach) ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อยู่ร่วมกันด้วยความรักความเอื้ออาทรกันและกัน และมีความเมตตากรุณาแก่กัน¹³ และผลสุดท้ายที่จะนำไปสู่ความสมานฉันท์ในสังคม คือต้องการทำให้ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม¹⁴

จากประวัติแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ข้างต้นจะเห็นว่าแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นแนวคิดที่ปรับใช้ได้กับการกระทำความผิดโดยไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเท่านั้น อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีประโยชน์สำคัญยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชนอันเป็นอนาคตทรัพยากรสำคัญของชาติ

1.3.2 รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีเป้าหมายในการที่รัฐจะต้องนำผู้กระทำความผิดมาสู่กระบวนการพิจารณาและพิพากษา เพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายอาญาที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดทางอาญาต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่การลงโทษตามกฎหมายอาญานั้นไม่ได้หมายความว่าต้องนำตัวผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้มาลงโทษจำคุกหรือปรับตามที่กำหนดเสมอไป แต่อาจมีมาตรการที่ไม่จำต้องใช้โทษจำคุกแต่ใช้มาตรการอื่นๆ แทนการลงโทษจำคุกเช่น การทำงานบริการสังคม หรือการฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดก็ได้ ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายของการลงโทษเพื่อการทดแทนการกระทำผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายและสังคมหรือการลงโทษเพื่อประโยชน์ในการลดอาชญากรรมตามหลักทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยมของการลงโทษไม่ว่าจะเป็นการลงโทษโดยข่มขู่ หรือโดยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมก็ตาม แนวคิดในการลงโทษและพัฒนาการของการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามที่กล่าวมาแล้ว มีข้อจำกัดประการหนึ่งที่ไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินการได้ คือ การใช้มาตรการทางกฎหมายที่ทำให้คู่กรณีสามารถมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อผลในการลดความขัดแย้ง หรือความอาฆาตพยาบาทต่อกันอาจจะก่อให้เกิดผลในการกระทำความผิดซ้ำได้เพราะ

¹² ณรงค์ ใจหาญ.การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในชั้นพนักงานอัยการ: ศึกษาเปรียบเทียบนานาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการสูงสุด. 2556. หน้า 23.

¹³ อังคนา บุญสิทธิ์.การจัดการความขัดแย้งในวิถีทางความยุติธรรม., *ตุลพาห*. (กันยายน - ธันวาคม 2560).กรุงเทพมหานคร. หน้า 211-212.

¹⁴ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์.ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: หลักการและแนวคิดในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย.กรุงเทพมหานคร. 2545.หน้า 1.

ยังมีความไม่เข้าใจกันอยู่ ดังนั้น การลงโทษโดยวัตถุประสงค์ของการทดแทนหรือการลงโทษเพื่อข่มขู่ แก้ไข ฟันฟู หรือการตัดออกจากสังคมจึงไม่อาจลดอาชญากรรม หรือสามารถลดความขัดแย้งระหว่าง คู่กรณีหรือคนในสังคมได้อย่างแท้จริงแต่กลับจะเพิ่มความขัดแย้งระหว่างคู่กรณีมากขึ้น หากคู่กรณีไม่ ยอมรับในผลของคำพิพากษาหรือคำชี้ขาดตัดสินของศาล เนื่องจากกระบวนการในการดำเนินคดี อาญาในศาลยุติธรรม ปัจจุบันอาจไม่สามารถหาข้อเท็จจริงได้จากเหตุที่พยานหลักฐานยังมีความไม่ ชัดเจนในการนำสืบทำให้ศาลยกฟ้องหรือบางกรณีที่มีการลงโทษโดยจำเลยไม่ยอมรับผิดจึงอาจทำให้มี ความคิดในการแก้แค้นหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวหรือพ้นโทษแล้ว¹⁵

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย¹⁶อธิบายว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีรูปแบบส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการเจรจาระหว่างคู่กรณี และผู้เกี่ยวข้องที่มีประโยชน์ได้เสียโดย ไม่ได้เน้นเพียงเพื่อระงับข้อพิพาท แต่เน้นมุ่งให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องเกิดความพึงพอใจ มีการยอมรับผิด และให้อภัยกัน เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เหยื่อและนำไปสู่ความสมานฉันท์ในสังคม กระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เป็นวิธีการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งหรือ ข้อพิพาททางอาญาและข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องคดีอาญา โดยสหประชาชาติได้กำหนดไว้มี 4 รูปแบบ คือ

1) การไกล่เกลี่ยเหยื่อ-ผู้กระทำผิดเป็นวิธีการเผชิญหน้าระหว่างเหยื่อ อาชญากรรมกับ ผู้กระทำผิด ซึ่งอาสาสมัครอาจทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานจัดการให้มีการประชุม เกิดขึ้น และมีข้อสังเกตว่าต้องพูดคุยทำความเข้าใจกันในโลกของความเป็นจริงบนฐานของความ สมเหตุสมผลของทั้งสองฝ่าย โดยพยายามจัดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จุดประสงค์สำคัญ ของการไกล่เกลี่ยคือ สนับสนุนให้มีการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรม โดยการจัดเวทีที่เป็นกลางปลอดภัย และควบคุมได้ เพื่อให้เหยื่อได้พบกับผู้กระทำผิดบนพื้นฐานของความสมัครใจเปิดโอกาสให้ผู้กระทำ ผิดได้เรียนรู้ผลกระทบของอาชญากรรมที่มีต่อเหยื่อ และเข้ามาแสดงความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมที่ ตนได้กระทำไปและให้โอกาสทั้งเหยื่อและผู้กระทำผิดได้ร่วมกันพัฒนาและยอมรับแผนการเยียวยา ชดใช้ความเสียหายนั้น

2) การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน เป็นวิธีการประชุมกลุ่มบุคคลที่มี วัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไขปัญหาหรือความพยายามในการแก้ไขปัญหาครอบครัวอันที่เกี่ยวข้องกับ หลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการประชุมดังกล่าวจะประกอบด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องในการแก้ไข ปัญหาซึ่งประกอบด้วย เด็กและเยาวชน บิดา มารดา ญาติ หรือบุคคลที่ใกล้ชิดในครอบครัวของเด็ก

¹⁵ ณิชฐาสา ฉัตรไพฑูริย์. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: จากทฤษฎีสู่ทางปฏิบัติในนานาชาติ. กรุงเทพมหานคร. 2550. หน้า 7.

¹⁶ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: การคืน "อำนาจ" แก่เหยื่ออาชญากรรมและ ชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2548. หน้า 121-122.

และเยาวชน และบุคลากรทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนร่วมประชุมและปรึกษาหารือกัน เพื่อวางแผนและแนวทางปฏิบัติในอนาคตสำหรับเด็กและเยาวชนแต่ละราย

แนวคิดหลักของการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ได้แก่ การร่วมประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและชุมชนของเด็กและเยาวชน บุคลากรในกลุ่มสหวิชาชีพที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ตามกฎหมาย และบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่ให้ความสำคัญกับครอบครัวเพื่อวางแผนคุ้มครองความปลอดภัยแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงหรือตกอยู่ในภาวะของการถูกทอดทิ้งหรือถูกทารุณกรรม แนวคิดการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนใช้รูปแบบที่เน้นความเข้มแข็ง (Strengths-based model)¹⁷ ในการดำเนินการเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพให้แก่ครอบครัวและชุมชนในการให้การคุ้มครองและการสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยง และแนวคิดดังกล่าวมีพื้นฐานในทางทฤษฎีที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีเน้นมิติความเข้มแข็งของผู้รับบริการ (Strengths perspective theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีเป้าหมายในการเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการรายบุคคลและชุมชนเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและการกำหนดอนาคตของตนเองและทฤษฎีความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice theory) ซึ่งทฤษฎีที่เปิดมิติใหม่ของงานยุติธรรมที่เน้นความสำคัญของฝ่ายต่างๆ ในกระบวนการกระทำผิดทางอาญาโดยเฉพาะผู้เสียหายที่ควรได้รับการเยียวยารวมทั้งการให้ความสำคัญต่อกระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด การประชุมกลุ่มครอบครัวจึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ครอบครัวและผู้เกี่ยวข้องในชุมชนกลับมามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวเป็นเบื้องต้นก่อนที่จะให้รัฐโดยเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐเข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการจัดทำแผนในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยการประชุมปรึกษาหารือกันภายใต้ค่านิยมที่สำคัญๆ ได้แก่ ครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตเด็กและเยาวชน การให้ความสำคัญแก่บริบททางวัฒนธรรมของครอบครัวในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกภายในครอบครัวและการให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการวางแผนอนาคตของตนเองอาจจะใช้โรงเรียน โบสถ์ หรือกลุ่มทางสังคมอื่นโดยกระบวนการนี้ย้าถึงความเอาใจจริงของชุมชนต่ออาชญากรรมและความเต็มใจของชุมชนที่จะรับผู้กระทำผิดกลับคืนสู่ชุมชนอีกครั้งหนึ่งเมื่อผู้กระทำผิดได้รู้สึกสำนึกเสียใจต่อสิ่งที่ตนกระทำแล้ว มีลักษณะสำคัญคือ ใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจึงมีครอบครัวเข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกครอบครัวได้พูดคุยแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้น

3) การประชุมแบบล้อมวง หรือ เรียกว่า “วงกลมแห่งสันติวิธี” ใช้กันแพร่หลายในกลุ่มชาวเมืองของทวีปอเมริกาเหนือโบราณ รูปแบบนี้นิยมใช้กับคดีอาญาทั้งที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็กและผู้ใหญ่และเป็นรูปแบบที่คำนึงถึงพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ความต้องการของ

¹⁷ ชาญวิจิตร ไตรจุฑากาญจน์. แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน. *วารสารธรรมศาสตร์*, 37, 2 (2561) 1-96 หน้า 73.

ผู้เสียหาย ครอบครัวและชุมชน เพราะภายใต้การประชุมแบบวงกลมนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนจะได้รับโอกาสในการพรรณนาความรู้สึกของตน และมีโอกาสทำความเข้าใจร่วมกันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และในที่สุดทุกคนได้ร่วมกันกำหนดมาตรการเงื่อนไขที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขเยียวยาจำเลยและผู้เสียหาย¹⁸

4) คณะกรรมการบูรณาการชุมชน เป็นวิธีการสมานฉันท์ในชุมชนที่หวนกลับคืนมาใหม่เป็นต้นแบบที่ชุมชนแสดงความรับผิดชอบต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอย่างกว้างขวาง คณะกรรมการนี้ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเบี่ยงเบนคดีหรือการคุมประพฤติ ประกอบด้วยผู้คนในชุมชน เหยื่อ อาชญากรรม ผู้กระทำผิด ผู้แทนจากกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งครอบครัวของผู้กระทำผิด ใช้กับการกระทำที่ไม่ร้ายแรงและดำเนินการเช่นเดียวกับรูปแบบอื่น เป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของชุมชนในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมเองอันเป็นการลดความเสียหายจากการที่ใช้กระบวนการยุติธรรมเต็มรูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นรูปแบบสร้างความสามัคคีระหว่างเหยื่อจากการกระทำผิดผู้กระทำผิด และชุมชนขึ้นมาใหม่ โดยผ่านคนกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมหรือผู้ประสานงานการประชุมก็ได้มีลักษณะเป็นการเจรจาระหว่างคู่กรณีและผู้เกี่ยวข้องที่มีประโยชน์ได้เสีย โดยไม่ได้เน้นเพียงเพื่อระงับข้อพิพาทแต่มุ่งเน้นให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องเกิดความพึงพอใจผู้เสียหายได้รับความเห็นอกเห็นใจและเอาใจใส่ดูแลเป็นการเยียวยาผู้เสียหาย ขณะเดียวกันผู้กระทำผิดก็ตระหนักรู้และสำนึกในผลร้ายจากการกระทำของตนเอง และร่วมกันหาแนวทางที่เหมาะสมให้แก่ผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคมได้ โดยได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย สังคม ชุมชน และเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมโดยมีได้หลายรูปแบบ เช่น การไกล่เกลี่ยเหยื่อ-ผู้กระทำผิด การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน การประชุมแบบ ล้อมวงหรือเรียกว่า “วงกลมแห่งสันติวิธี” และคณะกรรมการบูรณาการชุมชน

Randy E. Barnett นักวิชาการด้านกฎหมายและการเมืองชาวอเมริกัน เป็นบุคคลหนึ่งที่ได้อธิบายแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ว่า หากอาศัยแต่เพียงระบบการลงโทษ (Punishment) อาจจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาของกระบวนการยุติธรรมได้ แต่ควรหันมาคำนึงถึงเรื่อง การชดใช้เยียวยา (Restitution) แม้จะมีได้อธิบายแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในความหมายที่เข้าใจกันอย่างในปัจจุบันว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก แต่ก็ได้

¹⁸ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: “ทางเลือก” ในการยุติข้อขัดแย้งในสังคมไทย. ,ตุลพาท.51 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2548) .หน้า 125.

ชี้ให้เห็นจุดอ่อน ของระบบลงโทษและข้อดีของระบบชดใช้เหยียวยายได้ชัดเจน ซึ่งอาจนำมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ 3 แนวทางได้แก่¹⁹

(1) Abolitionism ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นทางเลือกอย่างสิ้นเชิง โดยนำมาแทนที่กระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่เดิม หรืออาจหาข้อตกลงในขั้นตอนแรกๆ เพื่อเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

(2) Separatist ให้ดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์คู่ขนานกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่มีลักษณะเสริมกัน เช่น ระหว่างดำเนินคดีไม่ว่าจะอยู่ในขั้นตอนใด อาจมีการส่ง ต่อไปยังผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำ ความผิดโดย ข้อตกลงนั้นอาจมีผลต่อการตัดสินคดีได้

(3) Reformist บูรณาการโดยปรับรูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้มีความกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เช่น การกำหนดให้เป็นทางเลือกสำหรับ คู่กรณีที่มีศรัทธาเข้าร่วม หรือกำหนดให้เป็นรูปแบบมาตรฐานในการปฏิบัติบางขั้นตอนสำหรับความผิดบางประเภท เช่น การจัดประณอมข้อพิพาทภายหลังสิ้นสุดการพิจารณาคดี หรือกำหนดให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ หรือก่อนศาลมีคำพิพากษา

1.4 แนวคิดการคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

1.4.1 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้นโดยสหประชาชาติ (คณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชน) โดยได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ในปี 2532 และประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 มีผลบังคับใช้ในประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2535 อนุสัญญานี้มี 54 ข้อ มีสาระสำคัญมุ่งคุ้มครองเด็ก 4 ประการ คือ²⁰

1) สิทธิในการอยู่รอด (Survival Rights) เป็นสิทธิขั้นมูลฐานในอันที่จะมีชีวิตรอดอยู่เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าต่อไป โดยได้รับอาหารที่มีคุณค่าและเพียงพอมีบ้านอยู่อาศัย และได้รับบริการสาธารณสุข

¹⁹ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : การคืน “อำนาจ” แก่เหยื่ออาชญากรรมและชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2548. หน้า 151-152.

²⁰ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก [online], Available URL: <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/crc.pdf>,

2) สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Protection Rights) เป็นสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการกระทำทารุณกรรมทั้งทางร่างกายและจิตใจ การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบรวมทั้งสิทธิในครอบครัว สิทธิที่จะได้ชื่อและสัญชาติของตนเอง สิทธิที่จะได้รับความยุติธรรมจากรัฐในกรณีถูกกล่าวหาและการพิจารณาคดี

3) สิทธิในการพัฒนา (Development Rights) เป็นสิทธิที่จะได้รับการพัฒนาตามขั้นตอนในด้านการศึกษา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเล่น การสันถนาการกิจกรรมต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม สิทธิที่จะคิดพัฒนาสติปัญญา และการนับถือศาสนา

4) สิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation Rights) เป็นสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นและกล่าวถึงชีวิตของตนเอง รวมทั้งโอกาสที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมและมีส่วนร่วมตัดสินใจในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

จากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 1) - ข้อ 4) สรุปได้ว่าอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นข้อตกลงสำคัญที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกร่วมกันเพื่อให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ความคุ้มครองสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้รับรองให้เด็กทุกคนมีสิทธิติดตัว (Inherit right) และจะต้องรับรองให้มีการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก รวมทั้งมีสิทธิที่จะรู้จักและได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อและแม่ของเด็กนอกจากนั้นรัฐจะต้องพยายามเพื่อให้หลักประกันว่าบิดาและมารดา หรือผู้ปกครองจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก รวมทั้งรัฐจะต้องจัดให้มีและพัฒนาสถาบันการอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ สำหรับการดูแลเด็ก ตลอดจนในด้านสาธารณสุข รัฐจะต้องมีมาตรฐานด้านสาธารณสุข มีสถานบำบัดรักษาและฟื้นฟู ส่งเสริมการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน รวมไปถึงการจัดหาอาหารที่ถูกหลักโภชนาการและน้ำดื่มที่สะอาดเพียงพอเพื่อให้เด็กได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมและได้รับประโยชน์สูงสุดเด็กจะต้องได้รับความคุ้มครองในทุกรูปแบบที่จะเป็นอันตรายต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองจากการถูกทำร้ายทั้งทางร่างกาย จิตใจ และเพศ การถูกทอดทิ้งหรือการปฏิบัติโดยประมาท รวมทั้งการแสวงหาผลประโยชน์ต่างๆจากเด็ก ซึ่งรวมถึงการกระทำที่จะเป็นการทำร้ายแม้ว่าจะอยู่ในความดูแลของบิดาและมารดา ผู้ปกครองตามกฎหมายหรือบุคคลอื่นที่ดูแลเด็กอยู่ในขณะนั้น นอกจากนี้รัฐจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายและกลไกทางสังคมในการคุ้มครองและป้องกันเด็กจากการถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการค้า การผลิตและการเสพยาเสพติด เด็กเมื่อถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดจะต้องได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย และหากได้รับแจ้งข้อหาเด็กจะต้องได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสม โดยจะไม่ถูกบังคับให้เบิกความหรือสารภาพผิด เด็กจะต้องได้รับการพัฒนาปฐมวัย และได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพได้รับโอกาสพัฒนาและการศึกษาที่เหมาะสม ให้สามารถเติบโตพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนมีส่วนร่วมในชุมชน สิทธิด้านการพัฒนานี้ยังหมายรวมถึงการต่อยอดไปสู่ทักษะเฉพาะต่างๆ การพัฒนาความสามารถทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เด็กมีสิทธิที่จะมี

ส่วนร่วมอย่างเต็มตัว ทั้งการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี หรือเข้ามามีบทบาทในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะกับเรื่องที่เกี่ยวข้องผลกระทบ หรือมีส่วนโดยตรงกับตัวเด็กและเยาวชนเอง โดยความคิดเห็นดังกล่าวของเด็กจะต้องได้รับการพิจารณาอย่างจริงจังตามสมควรแก่อายุและวุฒิภาวะของเด็กคนนั้น ภาครัฐมีหน้าที่ที่จะเอื้ออำนวยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับชุมชนเป็นต้นไป ทุกภาคส่วนก็ควรจะมีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กๆ และเยาวชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็น มีพื้นที่ในการใช้ศักยภาพของตนเองที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีสู่สังคม²¹

ในด้านหลักการคุ้มครองเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือกระทำความผิดทางอาญามุ่งคุ้มครองเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาให้ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ต้องหาผู้ใหญ่ โดยให้ได้รับผลกระทบจากการต้องถูกดำเนินคดีและควบคุมตัวให้น้อยที่สุด และเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม หรือกระทำความผิดทางอาญามีการคุ้มครองให้ได้รับโอกาสแก้ไขเยียวยา ให้สามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยมีสมมติฐานว่าเด็กกระทำการใดๆ เพราะขาดวุฒิภาวะและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลกดดันต่อความประพฤติของเด็ก และยังมีหลักประกันมิให้เด็กต้องรับโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต โดยมีสาระสำคัญในข้อ 37 และ 40²²

1.4.2 ข้อ 37 รัฐภาคีประกันว่า

- 1) จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตโดยไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัวสำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี
- 2) จะไม่มีเด็กคนใดถูกลิดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยพลการ การจับกุมกักขังหรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และจะใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดเป็นไปอย่างเหมาะสม
- 3) เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะต้องถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น และเด็กจะมีสิทธิที่จะคงการติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือโต้ตอบและการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ในสถานการณ์พิเศษ

²¹unicef Thailand.30 ปี อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.ค้นคืน 27 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/what-is-crc>.

²²องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.โครงการวิจัยเรื่อง การปรับเปลี่ยนกลไกเชิงสถาบันเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการทำงานด้านเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.ค้นคืน 27 สิงหาคม 2563. หน้า 8. จาก http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2012/7/2012_5042.pdf

4) เด็กทุกคนที่ถูกไลรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนสิทธิที่จะคัดค้านโดยชอบด้วยกฎหมายเมื่อมีการไลรอนเสรีภาพของเด็กต่อศาล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นที่เป็นอิสระและเป็นกลางและที่จะได้รับคำวินิจฉัยโดยพลัน ต่อการดำเนินการเช่นว่านั้น

1.4.3 ข้อ 40 รัฐภาคีให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็กโดย

1) รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืน กฎหมายอาญา ที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น ในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม และการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม

2) เพื่อการนี้และโดยคำนึงถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องของตราสารระหว่างประเทศรัฐภาคี ประกันว่า

(1) จะไม่มีเด็กคนใดถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าฝ่าฝืนกฎหมายอาญา โดยเหตุแห่งการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ ซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำนั้นเกิดขึ้น

(2) เด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหาหรือตั้งข้อหาว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาอย่างน้อยที่สุดจะได้รับหลักประกัน ดังต่อไปนี้

ก. ได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย

ข. ได้รับแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรง และในกรณีที่เหมาะสมโดยผ่านบิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมายและจะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสม เพื่อการเตรียมและการสู้คดีของเด็ก

ค. ได้รับการตัดสินโดยไม่ล่าช้า โดยหน่วยงานหรือองค์กรทางตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลางในการพิจารณาความอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย ทั้งนี้ ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสม เว้นเสียแต่เมื่อพิจารณาเห็นว่าจะไม่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำนึงถึงอายุของเด็กหรือสถานการณ์บิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย

ง. จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความหรือสารภาพผิด สามารถซักถามหรือซักค้านพยานและให้พยานของตนเข้ามามีส่วนร่วม และให้มีการซักถามพยานแทนตนภายใต้เงื่อนไขแห่งความเท่าเทียมกัน

จ. หากพิจารณาว่าได้มีการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ก็ให้การวินิจฉัย หรือ มาตรการใดที่กำหนดโดยผลของการวินิจฉัยนั้น ได้รับการทบทวนโดยหน่วยงานหรือองค์กรทาง ตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลางในระดับสูงขึ้นไป

ฉ. ให้มีความช่วยเหลือของล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากเด็กไม่สามารถ เข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้อยู่

ช. ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาให้เคารพต่อเรื่องส่วนตัว ของเด็กอย่างเต็มที่

(3) รัฐภาคีจะหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมายกำหนดกระบวนการ วิจัยพิจารณาจัดตั้งหน่วยงานและสถาบันซึ่งจะใช้เป็นการเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือ ว่าได้ฝ่าฝืน กฎหมายอาญาและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ก. การกำหนดอายุขั้นต่ำ ซึ่งเด็กที่มีอายุต่ำกว่านั้นจะถูกถือว่าไม่มี ความสามารถที่จะ ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้

ข. เมื่อเห็นว่า เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับปรารถนา ให้กำหนดมาตรการที่ จะใช้กับเด็ก เหล่านั้น โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ ทั้งนี้ โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชน และการคุ้มครองตามกฎหมายจะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่อยู่

(4) การดำเนินการต่างๆ เช่น คำสั่งให้มีการดูแล แนะแนว และควบคุม การให้คำปรึกษา การภาคทัณฑ์ การอุปการะดูแล แผนงานการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพและทางอื่น นอกเหนือจากการให้สถาบันเป็นผู้ดูแลจะต้องมีไว้เพื่อประกันว่า เด็กจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่ เหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและได้สัดส่วนทั้งสภาพการณ์และความผิดของเด็ก²³

ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแล้วมีผลบังคับเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2536 ซึ่งถือว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาด้านการปฏิบัติงานของบุคลากรในกระบวนการ ยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยได้มีการนำแนวคิดสากลดังกล่าวมาปรับใช้ในกระบวนการ

กล่าวโดยสรุปหลักการคุ้มครองเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือการ กระทำความผิดอาญาในข้อ 37 และข้อ 40 ได้ดังนี้ รัฐภาคีประกันว่าจะไม่มีเด็กได้รับการทรมาน ถูก ปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้ายที่ไร้มนุษยธรรม และไม่มีการลงโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตสำหรับ ความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จะไม่มีเด็กถูกไล่ออกจากโรงเรียนโดยไม่ชอบด้วย กฎหมาย หรือโดยพลการ และเด็กที่ถูกไล่ออกจากโรงเรียนจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมด้วยความ เคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กจะถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ ตลอดจนมี

²³สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก <http://www.Humanrights.mfa.go.th>

สิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย คัดค้านความชอบด้วยกฎหมายของการลิดรอนเสรีภาพนั้น (ข้อที่ 37) รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก และประกันว่าจะไม่มีเด็กถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดยเหตุแห่งการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ ซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมายในขณะที่การกระทำหรืองดเว้นการกระทำนั้นเกิดขึ้น และอย่างน้อยที่สุดเด็กจะได้รับหลักประกันดังนี้ ได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้พิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายได้รับการแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรง ได้รับการตัดสินโดยไม่ชักช้า จะไม่ถูกบังคับให้เปิดเผยหรือสารภาพผิดหากพิจารณาว่าได้มีการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาให้ได้รับการทบทวนโดยหน่วยงานหรือองค์กรตุลาการในระดับสูงขึ้นไป ให้มีความช่วยเหลือของล่ามโดยไม่คิดมูลค่า และในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาให้เคารพต่อเรื่องส่วนตัวของเด็กอย่างเต็มที่ นอกจากนี้รัฐภาคีจะส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย กำหนดกระบวนการวิธีพิจารณา จัดตั้งหน่วยงานและสถาบันซึ่งจะใช้เป็นการเฉพาะกับเด็ก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดอายุขั้นต่ำซึ่งเด็กที่มีอายุต่ำกว่านั้นจะถูกถือว่า ไม่มีความสามารถที่จะฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้ (ข้อที่ 40)²⁴

1.5 กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชนหรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)

กฎแห่งกรุงปักกิ่งเป็นกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน ซึ่งมีมติของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติที่ 40/2533 กำหนดให้ประเทศต่าง ๆ ปฏิบัติตามกฎหมายแห่งกรุงปักกิ่ง มีหลักการที่สำคัญ คือ²⁵

1.5.1 กฎข้อ 1 แนวความคิดพื้นฐาน²⁶

1) ประเทศสมาชิกควรหาทางส่งเสริมความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งครอบครัวให้ดียิ่งขึ้นตามเกณฑ์ของการให้ความช่วยเหลือทั่วไปของแต่ละประเทศ

2) ประเทศสมาชิกควรพยายามพัฒนาสภาพที่จะทำให้เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในวัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดได้มีชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความหมายและมีคุณค่า โดยดูแล

²⁴ อภิการ์ตัน นิยมไทย. *สำนักกฎหมายสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่คนไทยควรรู้. จุลินิติ .(กรกฎาคม-สิงหาคม 2552).* หน้า 145-146.

²⁵ กองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน-กฎแห่งกรุงปักกิ่ง. ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก Available URL: <http://www.djop.go.th/law/>

²⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 6-7.

กระบวนการของการพัฒนาและการศึกษาให้ปลอดจากอาชญากรรมและการกระทำผิดให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

3) จะเอาใจใส่ใช้มาตรการทางบวกส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน โดยนำทรัพยากรของชุมชนได้แก่ ครอบครัว อาสาสมัคร กลุ่มบุคคล โรงเรียน หรือสถาบันอื่น ๆ มาใช้เพื่อลดความจำเป็นในอันที่จะต้องใช้กฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายก็จะเอาใจใส่วิธีที่เที่ยงธรรมมีมนุษยธรรมและมีประสิทธิผล

4) ควรถือว่าความยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชนและเป็นสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้ ในกระบวนการพัฒนาชาติของแต่ละประเทศ โดยอยู่ในกรอบของความยุติธรรมทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนทั้งหมด ดังนั้นจึงมีผลทั้งคุ้มครองเด็กและเยาวชนและรักษาความสงบสุขของสังคมในเวลาเดียวกัน

5) ควรนำกฎนี้ไปปฏิบัติตามสภาพของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในแต่ละประเทศสมาชิก

6) การให้บริการความยุติธรรมแก่เด็กและเยาวชน ควรมีการประสานงานและพัฒนา อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งที่จะปรับปรุงดำรงความสามารถของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ รวมถึงเรื่องระเบียบการปฏิบัติงานวิธีการทำงาน และทัศนคติของบุคลากรเหล่านั้นด้วย แนวความคิดพื้นฐานอันกว้างขวางเหล่านี้ หมายถึงนโยบายสังคมโดยรวมที่มุ่งจะให้สวัสดิการแก่เด็กและเยาวชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งจะทำให้การใช้ระบบความยุติธรรม เกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชนมีความจำเป็นน้อยลง ทั้งจะลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการใช้ระบบความยุติธรรม มาตรการเอาใจใส่ดูแลเด็กและเยาวชนตั้งแต่ก่อนกระทำผิดเช่นนี้เป็นสิ่งจำเป็นของนโยบายพื้นฐานซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อทำให้ความจำเป็นของการใช้กฎหมายหมดสิ้นไป

ข้อ 1) 2) และ 3) ชี้ให้เห็นบทบาทสำคัญของนโยบายสังคมที่สร้างสรรค์ ให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งนอกจากได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ แล้วยังเป็นการป้องกันการก่ออาชญากรรมและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนด้วย

ข้อ 4) กำหนดว่าความยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นเสมือนหัวใจของความยุติธรรมทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน

ข้อ 5) แสวงหาสภาพที่เป็นอยู่ของประเทศสมาชิก ซึ่งอาจทำให้วิธีการปฏิบัติของ กฎบางข้อจำเป็นต้องผิดแผกจากวิธีการอันเป็นที่ยอมรับในประเทศอื่น

ข้อ 6) กล่าวถึงความจำเป็นของการปรับปรุงงานยุติธรรมเกี่ยวแก่เด็กและเยาวชนอย่างสม่ำเสมอให้ล้ำหลังกว่าความก้าวหน้าของการพัฒนานโยบายสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน และคำนึงถึงความจำเป็นของการปรับปรุงผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

1.5.2 กฎข้อ 5 จุดมุ่งหมายของความยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน²⁷

1) ระบบความยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชนควรเน้นถึงความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชนและให้เกิดความมั่นใจว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้สัดส่วนกับสภาพแวดล้อมทั้งของผู้กระทำผิดและความผิดที่ได้กระทำลงไป

2) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดสองประการของความยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน

ประการแรก คือส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน เรื่องนี้เป็นจุดสนใจของระบบกฎหมายที่มีศาลคดีเด็กและเยาวชนหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารที่ดำเนินการกับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนแม้ในระบบศาลผู้ใหญ่ก็ควรเน้นเรื่องนี้ด้วยซึ่งจะช่วยทำให้หลีกเลี่ยงการใช้บทลงโทษได้

ประการที่สอง คือ“หลักการเรื่องการได้สัดส่วน” หลักการนี้รู้จักกันดีว่าเป็นเครื่องมือจำกัดบทลงโทษ โดยมากมักจะอยู่ในถ้อยคำว่าลงโทษให้เท่ากับน้ำหนักของความผิดเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมรอบตัวของผู้กระทำผิดด้วย รายละเอียดเฉพาะตัวของผู้กระทำผิดแต่ละบุคคล (เช่น สถานภาพทางสังคม สภาพครอบครัว ความเสื่อมเสียที่เกิดจากการรบกวนพฤติกรรม ส่วนบุคคล) ควรมีผลต่อสัดส่วนของการปฏิบัติ เช่น เรื่องความพยายามของผู้กระทำผิดที่จะชดใช้แก่ผู้เสียหาย หรือเรื่องความตั้งใจจริงของผู้กระทำผิดที่จะกลับตนเป็นคนดีและใช้ชีวิตอย่างมีประโยชน์

อีกนัยหนึ่งการปฏิบัติที่มุ่งดูแลสวัสดิภาพของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้น อาจทำเกินความจำเป็นจนกลายเป็นการละเมิดสิทธิขั้นมูลฐานของเด็กและเยาวชน ดังที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในบางระบบในขณะนี้ควรระมัดระวังสัดส่วนของการปฏิบัติพฤติกรรมของผู้กระทำผิดและความผิดรวมทั้งพฤติกรรมของผู้เสียหายด้วย

กล่าวโดยสรุป กฎข้อ 5 ได้เรียกร้องให้ปฏิบัติต่ออาชญากรรมและความผิดของเด็กและเยาวชนอย่างยุติธรรม ประเด็นอื่นๆ ที่รวมอยู่ในกฎอาจช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาสองด้านคือ การ ค้นหาวิธีและเครื่องมือแบบใหม่ และการระมัดระวังไม่ขยายขอบเขตการควบคุมทางสังคมใด ๆ ที่ เป็นแบบทางการและไม่ยุติธรรมต่อเด็กและเยาวชน

²⁷เรื่องเดียวกัน หน้า 10-11.

1.5.3 กฎข้อ 6 ขอบข่ายของการใช้ดุลพินิจ²⁸

1) เนื่องจากเด็กและเยาวชนมีความต้องการอันเป็นพิเศษอยู่มากเท่า ๆ กับที่มีมาตรการต่าง ๆ อย่างพร้อมพร้อม จึงควรอนุญาตให้มีขอบข่ายที่เหมาะสมสำหรับการใช้ดุลพินิจในทุกขั้นตอนของกระบวนการและในระดับต่าง ๆ ของการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชนได้แก่ การสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาคดี และการติดตามผลในการวางข้อกำหนดหรือคำพิพากษา

2) อย่างไรก็ตามการใช้ดุลพินิจในทุกขั้นตอนและทุกระดับตามที่กล่าวถึงนี้ควรใช้ความอุตสาหะพยายามเพื่อให้ดุลพินิจนั้นมีความน่าเชื่อถือที่สามารถอธิบายได้

3) ควรกำหนดให้ผู้ใช้ดุลพินิจมีคุณสมบัติพิเศษหรือได้รับการฝึกหัดให้มีความสุขุม รอบคอบในการใช้ดุลพินิจตามหน้าที่และอำนาจที่ได้รับมอบหมาย

ความสำคัญการคุ้มครองสิทธิส่วนตัวของเด็กและเยาวชน ผู้ซึ่งอาจถูกตราบาปได้ง่าย กรณีศึกษาทางอาชญาวิทยาเรื่องกระบวนการตราบาปได้แสดงให้เห็นหลักฐานของความเสียหาย (ในรูปแบบต่าง ๆ) อันเกิดจากการระบุอย่างชัดเจนว่าเด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำผิด หรือเป็นอาชญากร นอกจากนี้ยังเน้นความสำคัญการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากความเสียหาย ซึ่งเกิดจากการเผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวกับคดีในสื่อมวลชน เช่น ชื่อของเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาหรือถูกลงโทษ ผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชนควรได้รับการคุ้มครองและรักษาไว้อย่างน้อยที่สุดในแง่ของหลักการ

1.5.4 กฎข้อ 7 สิทธิของเด็กและเยาวชน²⁹

ทุกขั้นตอนของกระบวนการสิทธิขั้นมูลฐานจะต้องได้รับการคุ้มครอง เช่นการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะถูกแจ้งข้อหา สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำ สิทธิที่ได้รับคำปรึกษา สิทธิที่จะให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองปรากฏตัวอยู่ด้วย สิทธิที่จะต่อสู้คดีและซักค้านพยาน รวมทั้งสิทธิที่จะอุทธรณ์ด้วย

บันทึกเพิ่มเติม

กฎข้อ 7 1) เน้นบางประเด็นที่เป็นองค์ประกอบของการพิจารณาคดีที่ยุติธรรมตามที่นานาชาติยอมรับตามหลักสิทธิมนุษยชน (ดูกฎข้อ 14 ด้วย) เช่น การสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ อยู่ในข้อ 11 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และ ในข้อ 15 วรรค 2 ของกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

²⁸เรื่องเดียวกัน. หน้า 10-11.

²⁹เรื่องเดียวกัน. หน้า 12-13.

กฎข้อ 14 ที่จะกล่าวต่อไปจะให้รายละเอียดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน ในขณะที่กฎข้อ 7.1 รับรองการคุ้มครองวิธีพิจารณาชั้นมูลฐานอย่างกว้างขวาง

1.5.5 กฎข้อ 10 การติดต่อชั้นแรก³⁰

1) เมื่อมีการจับกุมเด็กและเยาวชน จะต้องแจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองทราบทันที หากแจ้งให้ทราบทันทีไม่ได้จะต้องแจ้งให้ทราบภายหลังในระยะเวลาที่รวดเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

2) ผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ ที่มีอำนาจหรือคณะบุคคลควรรับพิจารณาเรื่องปล่อยตัวโดยไม่ชักช้า

3) การติดต่อระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ควรจัดให้อยู่ในลักษณะของการเคารพสถานภาพทางกฎหมายของเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชนและหลีกเลี่ยงความเสื่อมเสียหรือความเสียหายที่จะเกิด

1.5.6 กฎข้อ 11 การพ้นจากระบบ³¹

1) เมื่อมีความเหมาะสมควรพิจารณาดำเนินการผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน โดยไม่ได้ต้องใช้วิธีดำเนินคดีอย่างเป็นทางการจากผู้มีอำนาจตามที่อ้างถึงในกฎข้อ 14 1)

2) ตำรวจ อัยการ หรือหน่วยงานที่ดำเนินคดีของเด็กและเยาวชนควรมีอำนาจจัดการกับคดีโดยใช้ดุลพินิจ ซึ่งไม่ต้องกลับไปใช้วิธีพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการ โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้สำหรับวัตถุประสงค์นั้น ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องและให้เป็นไปตามหลักการที่มีอยู่ในกฎนี้

3) การพ้นจากระบบ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการส่งให้ชุมชนที่เหมาะสม หรือมีการให้บริการอื่นนั้น ควรได้รับความยินยอมจากเด็กและเยาวชนหรือบิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยมีข้อแม้ว่าการตัดสินใจส่งให้ชุมชนนี้จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้มีอำนาจก่อนมีการปฏิบัติ

4) เพื่อความสะดวกในการใช้ดุลพินิจกับคดีของเด็กและเยาวชน ควรจัดให้มีโครงการ ต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การสอดส่องและให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว การลดใช้ความเสียหายและการเยียวยาให้แก่เหยื่อผู้เคราะห์ร้าย

การพ้นจากระบบเกี่ยวข้องกับการออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญากลับไปใช้บริการของชุมชน ได้มีการปฏิบัติกันโดยทั่วไปในระบบกฎหมายหลายระบบทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ การปฏิบัติเช่นนี้มุ่งป้องกันผลกระทบทางลบที่เกิดตามมาจากการบริหารงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น มีตราบาป การถูกพิพากษาว่ากระทำผิด และถูกลงโทษ ในหลายกรณีการไม่เข้าไปเกี่ยวข้องอาจเป็นวิธีที่ดีที่สุด ดังนั้นการพ้นจากระบบตั้งแต่ต้นโดยไม่

³⁰เรื่องเดียวกัน.หน้า 14.

³¹เรื่องเดียวกัน.หน้า 15.

ต้องโอนต่อไปให้ หน่วยงานอื่น อาจเป็นหนทางที่ดีที่สุด โดยเฉพาะในคดีที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรง และครอบครัวโรงเรียน หรือสถาบันควบคุมสังคมอย่างไม่เป็นทางการได้แก้ไขแล้ว หรือดูเหมือนว่าจะแก้ไขด้วยวิธีที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ยิ่งกว่า

ดังที่กล่าวในกฎข้อ 11 2) การพ้นจากระบบ อาจใช้ในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็น การ ตัดสินใจของตำรวจ อัยการ หรือหน่วยงานอื่น เช่น ศาล คณะกรรมการ หรือคณะที่ปรึกษา ทั้งนี้ อาจใช้โดยผู้มีอำนาจคนเดียว หรือหลายคนหรือทุกคนตามกฎหมายและนโยบายของระบบที่เกี่ยวข้อง และอยู่ในแนวทางเดียวกับกฎนี้ การพ้นจากระบบไม่จำเป็นจะต้องใช้กับคดีที่มีโทษเบาเท่านั้น จึงนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่ง

กฎข้อ 11 3) เน้นความสำคัญของข้อบังคับเรื่องความยินยอมของเด็กและเยาวชนกับบิดามารดา (หรือผู้ปกครอง) เพื่อจะได้ใช้มาตรการพ้นจากระบบตามที่เสนอมา (การพ้นจากระบบและกลับไปใช้บริการชุมชนโดยไม่ได้รับความยินยอมนี้จะขัดแย้งกับอนุสัญญาว่าด้วยการยกเลิกแรงงานที่ถูกระงับ (Abolition of Forced Labour Convention) อย่างไรก็ตามควรซักถามเรื่องการให้ความยินยอม เพราะบางครั้งอาจให้ความยินยอมเพราะรู้สึกสิ้นหวังในทุกขั้นตอนของกระบวนการพ้นจากระบบ การเอาใจใส่ดูแลตามกฎหมายนี้ควรกระทำโดยไม่บังคับหรือทำให้กลัว เด็กและเยาวชนไม่ควรรู้สึกว่าถูกขอร้อง เช่น เพื่อหลีกเลี่ยงการมาปรากฏตัวในศาล หรือถูกเรียกร้องให้ยินยอมเข้าร่วมในโครงการพ้นจากระบบ ดังนั้นผู้มีอำนาจควรจัดทำบัญญัติให้มีการประเมินผลตามความเป็นจริงถึงความเหมาะสมของวิธีจัดการกับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ (ผู้มีอำนาจอาจแตกต่างจากที่กล่าวถึงในกฎข้อ 14)

กฎข้อ 11 4) เสนอให้จัดหาทางเลือกอื่นทดแทนกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในรูปแบบของการพ้นจากระบบและกลับเข้าสู่ชุมชน หนทางเลือกที่แนะนำเป็นพิเศษคือ โครงการยุติคดีโดยผู้เสียหายได้รับการชดเชยกับโครงการสอดส่อง และให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว เพื่อหลีกเลี่ยงการขัดแย้งกับกฎหมาย ส่วนดีก็คือทำให้การพ้นจากระบบมีความเหมาะสมกับคดีแต่ละรายแม้แต่ในคดีความผิดที่ร้ายแรง เช่น ความผิดครั้งแรกที่กระทำไปเพราะแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน เป็นต้น

1.5.7 กฎข้อ 13 การควบคุมตัวไว้พิจารณาคดี³²

1) การควบคุมตัวไว้พิจารณาคดีควรเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะใช้ และใช้ในระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2) หากเป็นไปได้ควรใช้มาตรการอื่นแทนการควบคุมตัวไว้พิจารณาคดี เช่น การสอดส่องอย่างใกล้ชิด การดูแลเพิ่มเติม หรือให้อยู่ที่บ้าน สถานศึกษาหรืออยู่กับครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง

³²เรื่องเดียวกัน หน้า 18.

3) เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้พิจารณาคดีควรมีสติและได้รับสิ่งที่สหประชาชาติรับรองไว้ในกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษด้วย

4) เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้เพื่อพิจารณาคดีควรถูกแยกออกจากผู้ใหญ่ และควรถูกควบคุมตัวไว้ในสถานที่อื่นหรือไว้ในส่วนที่แยกออกมาจากสถานที่กักขังผู้ใหญ่

5) ขณะถูกควบคุมตัวเด็กและเยาวชนควรได้รับความเอาใจใส่ ได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นด้านสังคม การศึกษา การงาน จิตใจ ร่างกายและยารักษาโรค ซึ่งเด็กและเยาวชนอาจต้องการตามสภาพของอายุ เพศ และบุคลิกภาพ

อันตรายที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนอันเนื่องจากได้เรียนรู้วิธีการกระทำผิดจากสถานควบคุมตัวขณะรอพิจารณาคดีนั้นเป็นเรื่องร้ายแรงยิ่ง จึงจำเป็นต้องใช้มาตรการอื่นแทนการควบคุมตัวไว้ กฎข้อ 13.1) สนับสนุนให้คิดค้นหามาตรการแบบใหม่ ๆ ที่จะหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวไว้เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและ

เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้เพื่อรอการพิจารณาคดี มีสิทธิและได้รับการรับรองจากกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษและกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยเฉพาะข้อ 9 และ 10 วรรค 2) และ 3

กฎข้อ 13 4) ไม่ได้ห้ามรัฐใช้มาตรการอื่นที่ให้ผลเท่าเทียมกันกับมาตรการที่ระบุไว้ในกฎเพื่อต่อต้านอิทธิพลทางลบของผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่

1.5.8 กฎข้อ 14 ผู้มีอำนาจพิจารณาคดี

1) ในกรณีที่ไม่ปล่อยเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้พ้นจากระบบ (ตามกฎข้อ 11) ผู้มีอำนาจพิจารณาคดี (ศาล คณะกรรมการตุลาการ คณะกรรมการที่ประชุม ฯลฯ) ควรดำเนินการกับเด็กและเยาวชนตามหลักการดำเนินคดีที่ยุติธรรมและสมเหตุสมผล

2) ควรดำเนินการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและเยาวชน และควรกระทำในบรรยากาศของความเข้าใจกันโดยอาจนุญาตให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกอย่างอิสระ

1.5.9 กฎข้อ 28 ใช้วิธีการปล่อยอย่างมีเงื่อนไขให้รวดเร็วและมากที่สุด³³

1) การปล่อยตัวจากสถานฝึกอบรมแบบปิดอย่างมีเงื่อนไขนั้น ควรกระทำโดยผู้มีอำนาจที่เหมาะสม วิธีการนี้ควรใช้ให้เร็วและให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2) เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากสถานฝึกอบรมแบบปิด พร้อมกับเงื่อนไขนั้น ควรได้รับการช่วยเหลือและดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้มีอำนาจที่เหมาะสมและควรได้รับการสนับสนุนจากชุมชน

³³เรื่องเดียวกัน หน้า 30-31.

1.6 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในคดีอาญาที่สำคัญมีดังนี้³⁴

1.6.1 เรื่องความเสมอภาค หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 27³⁵

เป็นหมวดที่มีความสำคัญที่สุดหมวดหนึ่งในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 และบัญญัติไว้เรื่อยมาในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ ในทางหลักการแล้วหมวดนี้บัญญัติขึ้นเพื่อรองรับแนวคิดที่ว่ามนุษย์ควรได้รับความคุ้มครองจากรัฐเพื่อที่จะสามารถรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ได้ โดยห้ามมิให้รัฐใช้อำนาจทางนิติบัญญัติออกกฎหมายเพื่อลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือเกินจำเป็น หลักการสำคัญนี้ปรากฏในมหากฎบัตรแมกนาคาร์ตา (Magna Carta) ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของโลก และนับแต่นั้นเป็นต้นมาการบัญญัติรัฐธรรมนูญจึงต้องมีบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้เสมอ ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกันตามหลักสากลสิทธิและเสรีภาพหมายถึง ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดและมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน กล่าวคือ เลือกปฏิบัติไม่ได้ต้องทำให้ทุกคนใช้สิทธิเสรีภาพได้เหมือนกับคนอื่น การทำให้คนใช้สิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันเป็นสิ่งที่ต้องทำ

³⁴สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบบรรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ค้นคืน 27 สิงหาคม 2563 จาก https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1042&filename=index

³⁵กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่น กำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสามมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

โดยไม่เลือกปฏิบัติเช่น การทำทางให้คนพิการได้มีสิทธิใช้ทางเท้าได้เหมือนคนปกติ การใช้สิทธิเสรีภาพต้องมีความรับผิดชอบไม่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของคนอื่น และความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ ตามหลักสากลกำหนดว่า การใช้สิทธิเสรีภาพจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงปลอดภัยของรัฐและต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้เปิดกว้างสอดคล้องกับหลักสากล เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันในระบอบประชาธิปไตยให้สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ทันทีไม่ต้องรอให้มีการบัญญัติกฎหมายอนุวัติการมาใช้บังคับก่อน ทั้งนี้ ถ้าไม่ได้มีการกำหนดห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่นแล้ว บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ

1.6.2 ด้านคุ้มครองจากการใช้ความรุนแรง หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 71 วรรค 3³⁶

ด้านคุ้มครองจากการใช้ความรุนแรงสตรีและเด็กและด้านเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งตามมาตรา 71 ล้วนมีมาตรการปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ไม่ว่าจะกรณีใดก็ตามต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคมต้องร่วมมือกันป้องกันการละเมิดสิทธิเด็ก หรือการใช้ความรุนแรงมิให้เกิดขึ้น โดยภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก และกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความรุนแรงต่อเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสอย่างจริงจัง

³⁶กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 71 รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชนสตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัดฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการ ดังกล่าวในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม

2. สาเหตุของการกระทำผิด

ในช่วงที่ผ่านมางานวิจัยทางอาชญาวิทยาได้ทำให้เข้าใจความประพฤติผิดปกติและเงื่อนไขที่นำมาสู่การกระทำผิด เหตุที่ยังคงกระทำผิดในขณะเดียวกันความสนใจก็มุ่งมาที่กระบวนการเกิดอาชญากรรม โดยอธิบายในรูปแบบทฤษฎีสมัยใหม่ (Modern Development Theory) เช่น Life-course-theory³⁷ ซึ่งเป็นผลงานวิจัยระยะยาวและมีแนวคิดทฤษฎีที่อธิบายกระบวนการก่อให้เกิดการกระทำผิดกฎหมาย เช่น แนวคิดของ Buikuisen มีสมมติฐานว่าเป็นการสะสมของปัจจัยเสี่ยงด้านชีวภาพ สังคม จิตใจ (bio-psychosocial hazards)³⁸ ในการพัฒนาพฤติกรรมต่อต้านสังคม เน้นเกี่ยวกับพัฒนาการด้านสังคมในวัยเด็ก (socialization) ทั้ง 3 ส่วน คือ ครอบครัว และโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางสังคม และโรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษา จากแนวคิดของ Buikuisen นั้น การพัฒนาของการกระทำผิดมีลักษณะที่เกิดจากความล้มเหลวของทุกภาคส่วน³⁹

การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องเรียนรู้และเข้าใจถึงสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อที่จะสามารถเข้าไปช่วยกำหนดแผนหรือวิธีการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2.1 สาเหตุด้านชีววิทยา

การศึกษาสาเหตุแห่งอาชญากรรมทางชีววิทยาหรือทางกายภาพ ได้เริ่มมีความสนใจอย่างกว้างขวางในทางอาชญาวิทยา จนเกิดแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดด้านชีววิทยาหลายทฤษฎี โดยมีการศึกษาเรื่องความบกพร่องทางกายภาพของอาชญากรกันอย่างละเอียดและกว้างขวาง ซึ่งอาจพอสรุปแนวคิดที่ได้รับความสนใจในวงการอาชญาวิทยา ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีอาชญากรโดยกำเนิดของลอมโบรโซ

ลอมโบรโซได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาแห่งอาชญาวิทยา” (1835-1909) ศัลยแพทย์ จิตแพทย์ และนักมานุษยวิทยา มีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชีวกายภาพของอาชญากรได้เสนอแนวคิดจากการศึกษาต่อยอดงานวิจัยของ Franz Joseph Gall⁴⁰ ที่ศึกษาถึงกะโหลกศีรษะ

³⁷ Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1997). A life-course theory of cumulative disadvantage and the stability of delinquency. *Developmental theories of crime and delinquency*, 7, 133-161.

³⁸ ภทรรณ ทองใหญ่. หนังสืออาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา *Criminology and Penology*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ. 2561. หน้า 54.

³⁹ บุญจพร ปัญญา. *กระบวนการนิติจิตเวชสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร. 2555. หน้า 11.

⁴⁰ Zola-Morgan, S. (1995). Localization of brain function: The legacy of Franz Joseph Gall (1758-1828). *Annual review of neuroscience*, 18(1), 359-383.

ของคน สรุปว่า ลักษณะกะโหลกศีรษะของคนนั้นสามารถทำนายลักษณะนิสัยจิตใจของคน ๆ นั้น ได้ใกล้เคียงกับความจริงมาก ลอมโบรโซได้ศึกษาวิจัยจากอวัยวะส่วนอื่น ๆ ของร่างกายประกอบด้วย โดยพิจารณาถึงแบบโครงสร้างของมนุษย์โดยทั่วไปกับลักษณะของอาชญากรพบว่า ความผิดปกติในร่างกายมนุษย์จะมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในทางที่จะประกอบอาชญากรรมได้ง่ายกว่า คนปกติ พฤติกรรมของอาชญากรเป็นผลมาจากความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ทางกรรมพันธุ์พวกที่มีพฤติกรรมต่อต้านสังคมหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ มักมีรูปร่างหน้าตาแตกต่างจากคนปกติทั่วไปอย่างเด่นชัดมาตั้งแต่เกิด หรือมีความบกพร่องทางกายมาโดยกำเนิดโดยลอมโบรโซศึกษาเปรียบเทียบด้วยวิธีตรวจร่างกายระหว่างคนปกติคนวิกลจริต ทหารและนักโทษ พบว่าอาชญากรโดยกำเนิดได้รับการถ่ายทอดลักษณะบกพร่องทางกายภาพโดยทางสายโลหิตมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วคน การเป็นอาชญากรโดยกำเนิดถือเป็นการที่สภาพธรรมชาติได้กำหนดให้บุคคลนั้น มีนิสัยจิตใจชอบทำร้ายและเบียดเบียนผู้อื่น มักต่อต้านสังคม ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับระเบียบแบบแผนของสังคมได้อย่างคนปกติได้ แต่อาชญากรที่กระทำความผิดเป็นครั้งคราว ลอมโบรโซเห็นว่าไม่ใช่เกิดจากสาเหตุทางกรรมพันธุ์ แต่เป็นเพราะสาเหตุด้านจิตใจ สภาพอารมณ์ และสังคมสิ่งแวดล้อม เป็นสำคัญ

2.1.2 ทฤษฎีของฮูตัน

เออร์เนส ฮูตัน นักมานุษยวิทยากายภาพ ได้ทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบ นักโทษ 13,873 คน กลุ่มข้าราชการ พนักงานดับเพลิง และนักศึกษา 3,203 คน ได้สรุปผลการวิจัยว่า พฤติกรรมอาชญากรเป็นผลโดยตรงมาจากความบกพร่องของชีวกายภาพ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาทาง พันธุ์กรรม อาชญากรแต่ละประเภทจะมีสาเหตุมาจากความบกพร่องทางชีวกายภาพเฉพาะอย่างยิ่ง ได้แก่ พวกผอมสูงมักประกอบอาชญากรรมประเภทปล้นทรัพย์และฆ่าคนตาย พวกสูงใหญ่มักเป็นนักฆ่ามืออาชีพหรือฉ้อโกง พวกตัวเล็กบางมักชอบลักขโมย พวกอ้วนเตี้ยมักชอบทำร้ายร่างกาย หรือก่ออาชญากรรมทางเพศ พวกรูปร่างสมส่วนมักชอบกระทำความผิดหลายประเภทไม่เลือก ในกลุ่มบุคคลที่มีเชื้อชาติต่างกันจะประกอบอาชญากรรมในลักษณะที่แตกต่างกัน⁴¹

ฮูตันเสนอวิธีแก้ไขสาเหตุดังกล่าวโดยให้ทำหมันอาชญากรโดยกำเนิดเหล่านี้เสีย และ แก้ไขปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่างๆ ในสังคมให้ดีขึ้นซึ่งอาจช่วยให้พวกที่มีลักษณะด้อยและมีแนวโน้ม ประกอบอาชญากรรมมิให้กระทำความผิดได้ ซึ่งข้อเสนอนี้ได้รับการคัดค้านจากนักอาชญาวิทยาจำนวนมาก

2.1.3 ทฤษฎีโครโมโซม XYY

แพตริเซีย จากอบส์ และคณะ ได้วิจัยเกี่ยวกับนักโทษชายชาวสก็อต 197 คน ซึ่งมี โครโมโซม XYY ในเรื้อนจำอังกฤษพบว่าเพศชายซึ่งมีโครโมโซม XYY จะมีขนาดรูปร่างสูงใหญ่

⁴¹Hooton, E. A. (1939). Crime and the man.

กว่า ปกติ รวมทั้งน่าจะมีแนวโน้มทางพฤติกรรมที่รุนแรงก้าวร้าวอย่างไรก็ดี จากการวิจัยของซาริบิล และมิลเลอร์ และงานวิจัยของวิทคินและคณะได้เสนอผลสรุปโต้แย้งในเรื่องนี้ว่า นักโทษที่มีโครโมโซม XYY ระหว่างรับโทษจำคุกมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวน้อยกว่านักโทษอื่น และมีนักวิจัยทางชีววิทยาชื่อไพ (Pai) ได้โต้แย้ง ทฤษฎีโครโมโซม XYY ว่า แม้บุคคลที่มีโครโมโซม XYY จะมีสัดส่วนในเรื่องจำคุกสูงกว่าบุคคลทั่วไป แต่ก็มีบุคคลอีกจำนวนไม่น้อยที่มีโครโมโซม XYY ซึ่งไม่เคยกระทำผิดอาญา นอกจากนี้โครโมโซม XYY ก็ไม่ได้ ก่อให้เกิดลักษณะผิดปกติดังลักษณะปัญญาอ่อน เพียงแต่มีขนาดร่างกายสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย เมื่อกล่าวถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนย่อมเป็นการยากที่จะตัดสินว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากพันธุกรรมหรือสภาพแวดล้อม ดังนั้น การที่พยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโครโมโซม XYY กับพฤติกรรมอาชญากรจึงอาจเป็นความพยายามที่มองข้ามภูมิหลังของการเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อม ซึ่งนักอาชญาวิทยาควรระมัดระวังการลงความเห็นเกี่ยวกับความผิดปกติของโครโมโซมในฐานะที่เป็นสาเหตุของการประกอบอาชญากรรม ที่มุ่งหมายประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย ทั้งนี้เพราะความผิดปกติทางโครโมโซมย่อมนำไปสู่การบำบัดทางการแพทย์⁴²

ในสหรัฐอเมริกา มีทนายความของริชาร์ด สเป็ค (Richard Speck) ซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเจตนาฆ่าพยาบาล 8 คน ในนครชิคาโกได้ยกเอาโครโมโซม XYY มาเป็นข้อต่อสู้ในทางคดีสำหรับลูกความในบางประเทศศาลได้ตีความว่าโครโมโซม XYY เป็นลักษณะผิดปกติซึ่งเป็นเหตุอันควรแก่การลดหย่อนผ่อนโทษ ตัวอย่างเช่น ในประเทศฝรั่งเศส จำเลยคนหนึ่งถูกดำเนินคดีในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ซึ่งหญิงผู้ตายเป็นโสเภณี แต่ศาลได้รับฟังคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญว่าจำเลยมีโครโมโซม XYY ซึ่งศาลใช้เป็นเหตุอันควรปราณีโดยการลดโทษให้ ในประเทศออสเตรเลียเมื่อปี ค.ศ. 1968 จำเลยซึ่งกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาได้รับการลดโทษเหลือเพียงรอการลงโทษ โดยศาลรับฟังว่าจำเลยมีความผิดปกติจากโครโมโซมกรณีดังกล่าวถูกโจมตีโต้แย้งจากนักชีววิทยาบางคน Pai⁴³ ว่าบุคคลพวกนี้ไม่สมควรได้รับความปราณีจากศาล

⁴²Jacobs, P. A., Glover, T. W., Mayer, M., Fox, P., Gerrard, J. W., Dunn, H. G., ... &Optiz, J. M. (1980). X-linked mental retardation: A study of 7 families. *American journal of medical genetics*, 7(4), 471-489.

⁴³ Pai, C. H., & Yau, H. C. (1975). Chromosomal location of mutations affecting the regulation of biotin synthesis in *Escherichia coli*. *Canadian Journal of Microbiology*, 21(7), 1116-1120.

2.1.4 ทฤษฎีต่อมไร้ท่อ

ทฤษฎีนี้ถือว่า ความไม่สมดุลหรือความแปรปรวนผิดปกติในระบบต่าง ๆ ของต่อมไร้ท่ออาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลนั้นกระทำผิดได้ง่ายกว่าคนปกติ โดยในร่างกายของคนมีต่อมอยู่ 2 ชนิด คือ⁴⁴

1) ต่อมมีท่อ (Duct Gland) คือ ต่อมที่มีทางระบบขับน้ำเลี้ยงไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้แก่ ต่อมน้ำตา ต่อมน้ำลาย ต่อมน้ำย่อย เป็นต้น

2) ต่อมไร้ท่อ (Ductless Gland) คือ ต่อมที่ไม่มีท่อหรือทางระบายน้ำเลี้ยงออกมา แต่จะขับน้ำเลี้ยงของมันซึ่งเรียกว่า “ฮอร์โมน” มาผสมกับน้ำเหลืองหรือเลือด เพื่อไปหล่อเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ถ้าต่อมไร้ท่อผิดปกติหรือไม่ทำงานก็จะส่งผลให้เกิดความแปรปรวนของระบบประสาทและสมองนำไปสู่พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนได้

หลุยส์ เบอร์แมน (Louis Burman) นักชีววิทยายืนยันว่า ถ้าต่อมไร้ท่อผิดปกติ การขับฮอร์โมนที่ไม่สมดุลจะมีผลทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมได้ง่ายกว่าคนปกติ เช่น คนที่มีฮอร์โมนเพศชายถูกขับออกมามากจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง หรือในผู้หญิงซึ่งอยู่ในระยะก่อนมีรอบเดือน หลายคนจะมีฮอร์โมนไม่สมดุล ส่งผลให้หญิงมักจะเครียด หงุดหงิดและก่ออาชญากรรม ได้ง่ายกว่าภาวะปกติ

2.2 สาเหตุด้านจิตวิทยา

ในช่วงปี ค.ศ.1960 ถึง ค.ศ.1980 แนวคิดในการศึกษาถึงสาเหตุในการกระทำ ความผิดของอาชญากร เริ่มหันมาสนใจศึกษาถึง “จิตใจของอาชญากร” มากยิ่งขึ้น โดยนักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความเห็นในทำนองเดียวกันว่าบุคคลปกติจะก่ออาชญากรรมก็เพราะมีแรงจูงใจเป็นสาเหตุสำคัญ เช่น อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์ก็มีทรัพย์เป็นเหตุจูงใจ หรืออาชญากรรมเกี่ยวกับการฆาตกรรม ทำร้าย ร่างกาย ก็มีอารมณ์แค้น โกรธ เกลียด ผิดหวัง เสียใจเป็นเหตุจูงใจ แต่บุคคลที่ผิดปกติทางจิตใจจะก่ออาชญากรรมโดยไม่มีเหตุจูงใจจากภายนอก พวกนี้จะก่ออาชญากรรมเพราะความผิดปกติของจิต หรือความกดดันภายในที่เก็บซ่อนไว้ในจิตใต้สำนึกทำให้เขาต้องกระทำลงไปโดยไม่สามารถบังคับตนเองได้ อย่างไรก็ตามคนที่มีจิตใจผิดปกติก็อาจไม่ได้มีพฤติกรรมในการก่ออาชญากรรมก็ได้ เพราะบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิตใจอย่างรุนแรงมากมักจะไม่เป็นผู้ก่ออาชญากรรม ส่วนมากคนที่ประกอบอาชญากรรมมักจะเป็นที่มีจิตใจไม่ปกติ คือ มีความผิดปกติทางจิตใจอยู่ในระดับที่ยังไม่ถึงขั้นวิกลจริต ในเนื้อหาส่วนนี้ได้อธิบายถึงสาเหตุด้านจิตวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน สภาพจิตใจของเด็กและเยาวชนที่มีความสำคัญต่อการ

⁴⁴Carlson, A. J. (1922). Hypofunction and hyperfunction of the ductless glands. *Journal of the American Medical Association*, 79(2), 98-104.

กำหนดพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนคนนั้น ๆ โรคทางจิตเวชที่เกี่ยวข้องและพบได้บ่อยในเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

2.2.1 สภาพจิตใจของเด็กและเยาวชน

การเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดจิตใจและความสัมพันธ์กับผู้อื่นของเด็กและวัยรุ่นที่อยู่ในช่วงของวัยรุ่น คือ วัยรุ่นกำลังแสวงหาความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง เพื่อที่จะก้าวเป็นผู้ใหญ่ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงต้องพึ่งพาพ่อแม่ในทางเศรษฐกิจสังคม พึ่งพาเพื่อนในการสร้างการยอมรับและสร้างความมั่นใจ ทำให้วัยรุ่นเกิดความเครียด ความคับข้องใจ และความสับสนขึ้นได้⁴⁵

ในช่วงของอายุของเด็กและเยาวชนที่เป็นช่วงวัยรุ่นตามที่ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงจะพบว่าวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์อย่างเด่นชัด ตามที่มักจะพูดถึงว่าวัยรุ่นเป็นวัยพายุบุแคม ประณต เค้าฉิม ได้กล่าวถึง ลักษณะอารมณ์ของวัยรุ่น ซึ่งมีความแตกต่างจากเด็กและผู้ใหญ่ โดยลักษณะอารมณ์ของวัยรุ่นมีลักษณะเด่นคือ อารมณ์ของวัยรุ่นจะรุนแรงไม่คงที่ขาดการควบคุมในการแสดงออกเกิดเป็นอารมณ์ค้างได้เสมอ

เมื่อศึกษาในเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจะพบการควบคุมอารมณ์ไม่เหมาะสมส่งผลให้เกิดการกระทำผิด มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับที่ไม่สูงนัก ได้ทำการศึกษาข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ดังต่อไปนี้

Salovey and Mayer ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) ว่า “เป็นรูปแบบหนึ่งของความฉลาดทางสังคมที่ประกอบด้วยความสามารถในการรู้ อารมณ์และ ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้น และใช้ข้อมูลนี้ เป็นเครื่องชี้นำในการคิดและกระทำสิ่งต่าง ๆ”⁴⁶

Goleman ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) ว่า “เป็น ความสามารถหลายด้านได้แก่ การเร่ร่อนตัวเองให้ไปสู่เป้าหมาย มีความสามารถควบคุมความขัดแย้งของตนเอง รอคอยเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสามารถจัดการกับอารมณ์ไม่สบายต่าง ๆ มีชีวิตอยู่ด้วยความหวัง”⁴⁷

⁴⁵ วิทยากร เชียงกลู. จิตวิทยาวัยรุ่น ก้าวข้ามปัญหาและพัฒนาศักยภาพด้านบวก. กรุงเทพมหานคร. 2552. หน้า 20.

⁴⁶ Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9(3), 185-211.

⁴⁷ O'Neil, J. (1996). On Emotional Intelligence: A Conversation with Daniel Goleman. *Educational Leadership*, 54(1), 6-11.

Cooper and Sawaf ได้ให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักใช้พลังงานทางอารมณ์ของตนเอง เป็นรากฐานในการสร้างสัมพันธภาพ และโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น⁴⁸

กรมสุขภาพจิต ได้สรุปความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ คือความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และแก้ไขความขัดแย้งได้โดยเข้าใจตนเอง หมายถึงเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกและความต้องการในชีวิตของตนเอง เข้าใจผู้อื่นหมายถึง เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นและสามารถแสดงออกมาได้อย่างเหมาะสม และแก้ไขความขัดแย้งได้ หมายถึงเมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขจัดการให้ผ่านพ้นไปได้อย่างเหมาะสม ทั้งปัญหาความเครียดในใจ หรือปัญหาที่เกิดจากการขัดแย้งกับผู้อื่น⁴⁹

นอกจากคำว่า Emotional Quotient แล้ว ยังมีคำอื่น ๆ อีกหลายคำที่นักวิชาการใช้ในความหมายใกล้เคียงกัน เช่น Emotional Intelligence, Emotional Ability, Interpersonal Intelligence และ Multiple Intelligence

นอกจากนี้ การมีประสบการณ์รุนแรงและบาดแผลทางใจ ยังเป็นส่วนหนึ่งในสาเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดได้ ประยุกต์ เสรีเสถียร⁵⁰ ได้อธิบายถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดทางการแพทย์ ได้อธิบายในเรื่องประสบการณ์รุนแรงและบาดแผลทางจิตใจ ซึ่งในการดำเนินชีวิตบุคคลมักจะประสบกับเหตุการณ์มากมาย และบางครั้งส่งผลรุนแรงต่อความรู้สึกจนส่งผลให้ปรับตัวไม่ได้เป็นประสบการณ์ในชีวิตที่กระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรงจนเกิดอาการทางจิตใจ ซึ่งทางการแพทย์คือ บาดแผลทางใจ (Post-traumatic stress disorder) ซึ่งหากไม่ได้รับการรักษาที่รวดเร็วพอคือภายในระยะเวลา 1 เดือน หลังเกิดเหตุการณ์จะสะสมเป็นบุคลิกภาพใหม่ได้เกิดอาการเครียดง่ายปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมได้ช้า หรือปรับตัวไม่ได้เลย เกิดภาวะวิกฤตทางอารมณ์ได้ง่ายรวมถึงการมีพฤติกรรมใช้สารเสพติดหรือรุนแรงไปถึงการฆ่าตัวตาย หากประสบเหตุการณ์นั้นก่อนอายุ 18 ปี จะรบกวนการพัฒนาบุคลิกภาพจนกลายเป็นบุคลิกภาพไม่มั่นคง แปรปรวนง่าย มีพฤติกรรมคล้ายคนบ้าและเลวผสมกันเรียกว่า บุคลิกภาพแบบคาบเส้น (Borderline personality disorder) ซึ่งจะสามารถบำบัดรักษาได้ยาก และบาดแผลทางใจที่เกิดจะส่งผลต่อสมองหลายส่วน และระบบฮอร์โมนในร่างกาย แปรปรวนและเกิดการเสื่อมได้ และจะกลายเป็นคนนิสัยใจร้อน วู่วาม ก้าวร้าว อารมณ์รุนแรงในที่สุด

ดังนั้น เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นจึงเป็นช่วงวัยที่ต้องผ่านการเรียนรู้เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไปในอนาคต การปรับตัวในช่วงวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ การปรับตัว

⁴⁸Cooper, R. K., &Sawaf, A. (1998). *Executive EQ: Emotional intelligence in leadership and organizations*. Penguin.

⁴⁹กรมสุขภาพจิต. 2543. หน้า 4

⁵⁰ประยุกต์ เสรีเสถียร.สาเหตุแห่งการกระทำผิด. ม.ป.ป.หน้า 25.

ที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดความเสี่ยงของการเจริญเติบโตในช่วงวัยรุ่น พบม เกตุมาน ได้อธิบายถึงพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น โดยให้ความหมายว่า หมายถึงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ แต่อาจเกิดผลเสียต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การเจริญเติบโตพัฒนาการและดำเนินชีวิต วัยรุ่นจะมีพฤติกรรมเสี่ยงมาก เนื่องจากวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาทางด้านจิตใจ สังคม และอิทธิพลของฮอร์โมนเพศ ทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศ ความอยากรู้อยากลอง และจากการชักชวนโดยเพื่อนและสื่อต่างๆ กระตุ้นให้วัยรุ่นแสวงหาพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และเมื่อทำแล้วเกิดความสุข ความเพลิดเพลินก็จะทำซ้ำเป็นนิสัย และไม่อยากเลิก โดยได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมความเสี่ยงดังนี้⁵¹

1) พฤติกรรมเสี่ยงต่ออุบัติเหตุความปลอดภัย ซึ่งมักเกิดความสับสน เช่น การขับขีรถจักรยานยนต์ด้วยความเร็ว แข่งขันขับในสถานที่ต้องห้าม แข่งคับขัน ละเลยการป้องกันอุบัติเหตุ ไม่สวมหมวกนิรภัย ไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร ฯลฯ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดความตื่นเต้น เป็นที่ยอมรับของกลุ่มมักทำโดยเื้อวอดแสดงความกล้า

2) พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ ซึ่งวัยรุ่นมักจะไม่คำนึงถึงสุขภาพทาง ร่างกาย ในการควบคุมพฤติกรรมการกิน การนอน การขับถ่าย และการระวังรักษาสุขภาพทั่วไปซึ่งจะ ส่งผลต่อการใช้ชีวิตในด้านอื่นๆ เช่น การไม่นอนหลับส่งผลต่อการตื่นไปโรงเรียนไม่ทัน ทางด้านจิตใจ ภาวะซึมเศร้าพบได้บ่อยในวัยรุ่น ทำให้เกิดความเครียด หงุดหงิด ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้น้อยลง ขาดความรับผิดชอบ ก้าวร้าว ถูกดูว่าทำห็นได้ง่าย ส่งผลต่อการใช้ชีวิต ต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวและแสวงหาพฤติกรรมที่สนุกเพื่อชดเชย เกิดพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ ได้ง่าย

3) พฤติกรรมทางเพศ ช่วงวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทางเพศมาก ความต้องการทางเพศ ทำให้มีเพื่อนต่างเพศ และมีพฤติกรรมทางเพศโดยไม่ระมัดระวังตัว ขาดการป้องกันมักตามมาด้วย ปัญหาการตั้งครรภ์ ทำแท้ง โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และปัญหาอื่น เช่น การมีลูกในวัยรุ่นเสียโอกาสในการเรียน นอกจากนี้ยังมีการแสดงออกผิดเพศ เช่น เกย์ทอมดี้ ซึ่งจะมีปัญหาทางจิตใจอารมณ์และ การปรับตัวในสังคมมากกว่าวัยรุ่นปกติ

4) พฤติกรรมเสพติด การเริ่มใช้สารเสพติด โดยมักเริ่มจากบุหรี่กับกลุ่มเพื่อน หลังจากนั้นบางคนจะลองสารเสพติดที่อันตรายมากขึ้น ได้แก่ ยาบ้า กัญชา เฮโรอีน นอกจากนี้ยังอาจติดเกม ติดการพนัน ติดสื่อทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งส่งผลให้วัยรุ่นต้องหาเงินมาใช้มากขึ้น ทำให้เกิดพฤติกรรมผิดกฎหมาย เช่น ขายยาเสพติด ขายบริการทางเพศ ลักทรัพย์ และกลายเป็นอาชญากรในที่สุด

⁵¹CDC.Youth Risk Behavior Surveillance United State.1997,August 14.1998/47.ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก(SS89.<http://www.cdc.gov/nccdphp/dash/MMWRFile/ss4703.htm>).

5) ปัญหาพฤติกรรมการณ์เรียน วัยรุ่นที่เรียนไม่เก่งจะมีปัญหาการหลบเลี่ยงการเรียนไม่ตั้งใจเรียน ไม่ส่งงาน ไม่รับผิดชอบหน้าที่ส่วนรวม การเรียนตก ถูกพักการเรียน แต่ในทางตรงกันข้ามวัยรุ่นบางคนเรียนมากเกินไปขาดการพักผ่อน หรือแข่งขันกันจนเกิดการเห็นแก่ตัว

6) พฤติกรรมก้าวร้าว เกร ละเอียดผู้อื่น และละเอียดกฎหมาย วัยรุ่นมักเริ่มเรียนรู้ พฤติกรรมก้าวร้าวเกรจากเพื่อน เช่น คำไม่สุภาพ สบถ พุดหยาบคาย และอาจรุนแรงถึงการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ทำลายสิ่งของ เป็นต้น และหากทำพฤติกรรมเหล่านี้เมื่อทำงานเป็นนิสัยจะกลายเป็นบุคลิกภาพผิดปกติแบบ antisocial

2.2.2 โรคทางจิตเวช⁵²

โรคทางจิตเวชที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด จากการวินิจฉัยตาม Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fifth Edition (DSM-5) ได้อธิบายถึง โรคทางจิตเวชศาสตร์เด็กและวัยรุ่นที่พบบ่อยได้แก่ โรคสมาธิสั้น (Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder; ADHD) โรคดื้อและโรคเกร (Oppositional Defiant Disorder and Conduct Disorder) โรค Tic (Tic Disorder) โรคการเรียนรู้บกพร่อง (Specific Learning Disorder; SLD) กลุ่มโรค อารมณ์สองขั้ว และกลุ่มโรคซึมเศร้าในเด็กและวัยรุ่น (Bipolar and Related Disorders and Depressive Disorder in Child and Adolescent) โรควิตกกังวล โรคย้ำคิดย้ำทำ และภาวะไม่ยอมไปโรงเรียน ในเด็กและวัยรุ่น (Anxiety Disorder, Obsessive-Compulsive Disorder and School Refusal in Child and Adolescent) โรคออทิซึมสเปกตรัม (Autism Spectrum Disorder) โรคอุปทานหมู่ (Mass Hysteria) โรคเสพติดอินเทอร์เน็ต (Internet Use Disorder)

โรคทางจิตเวชที่พบได้บ่อยในเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด มีดังต่อไปนี้

1) โรคสมาธิสั้น (Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder; ADHD) คือ กลุ่ม อาการที่เกิดตั้งแต่วัยเด็ก (ก่อนอายุ 12 ปี) ที่เกิดจากความผิดปกติของสมอง ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรม อารมณ์ การเรียน และการเข้าสังคมกับผู้อื่น กลุ่มอาการนี้ประกอบด้วย อาการขาดสมาธิ (attention deficit) อาการหุนหันพลันแล่น (impulsivity) อาการชน อยู่ไม่นิ่ง (hyperactivity) อาการขาดสมาธิ (attention deficit) เด็กจะมีลักษณะขาดสมาธิ วอกแวกขาดความตั้งใจ หรือไม่จด จ่อในการทำงาน โดยเฉพาะงานที่ต้องใช้ความคิด มักจะเหม่อลอย ฝันกลางวัน ทำงานช้า ทำงานไม่เสร็จ ผลงานไม่เรียบร้อย ตกหล่น ไม่รอบคอบ มักจะขี้ลืม ทำของส่วนตัวหายเป็นประจำไม่ฟังเวลาพูดคุยด้วย จึงมักลืมเมื่อมีการสั่งงาน หรือทำครึ่งๆกลางๆ ทำผิดคำสั่ง อาการหุนหัน

⁵² Rogler, L. H. (1997). Making sense of historical changes in the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: Five propositions. *Journal of Health and Social Behavior*, 9-20.

พลันเล่น (impulsivity) เด็กจะมีลักษณะวู่วาม ใจร้อนทำอะไรโดยไม่คิดถึงว่าจะเกิดอะไรขึ้น ขาดความระมัดระวัง ไม่สามารถรอคอยได้ อาการนอนอยู่ไม่นิ่ง (hyperactivity) เด็กมีลักษณะซน ขยุกขยิก นิ่งนิ่ง ๆ ไม่ค่อยได้ เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจำนวนไม่น้อย เมื่อส่งตรวจวินิจฉัยจะพบว่า เป็นโรคสมาธิสั้น หรือบางครั้งการทำผิดของเด็กและเยาวชนมาจากการเจ็บป่วยและส่งผลต่อจิตใจ เช่น เยาวชนที่ป่วยเป็นโรคสมาธิสั้น จะมีปัญหาด้านการเรียนและต้องออกจากโรงเรียน เมื่อโตเป็นวัยรุ่นได้คบเพื่อนที่ยอมรับตนเองและพาตนเองไปเที่ยวเล่น แม้เพื่อนกระทำความผิดก็ยอมทำผิด หรือมีส่วนช่วยไปด้วยเพราะเป็นเพื่อนกลุ่มแรกที่ยอมรับตน

2) โรคดื้อและโรคเกเร (Oppositional Defiant Disorder and Conduct Disorder) โรคดื้อ (Oppositional Defiant Disorder; ODD) หมายถึง ภาวะที่เด็กมีพฤติกรรมต่อต้านหรือไม่เชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครอง ชอบโต้เถียง อารมณ์หงุดหงิดง่าย แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว โรคเกเร (Conduct Disorder; CD) จะมีอาการก้าวร้าวต่อบุคคลหรือสัตว์ ฝ่าฝืนกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ทางสังคม ซึ่งมักเป็นเรื่องผิดกฎหมาย การแยกแยะโรคดื้อออกจากภาวะดื้อที่เป็นพัฒนาการหนึ่งของเด็กเล็กและวัยรุ่นตอนต้น เมื่อพฤติกรรมสะสมจนรุนแรงจะเข้าข่ายโรคเกเร (Conduct Disorder) หากไม่ได้รับการรักษาจะมีพฤติกรรมที่ดำเนินต่อไป ในหลายครั้งจะพบเด็กที่มีพฤติกรรมดื้อและเกเรจนเกิดการกระทำความผิดซ้ำเมื่ออายุเพิ่มขึ้น

3) โรคการเรียนรู้บกพร่อง (Specific Learning Disorder; SLD) หมายถึง ภาวะที่เด็กมี ความสามารถด้านการเรียนเช่น ทักษะการอ่าน การเขียน การคำนวณต่ำกว่าความสามารถของเด็กทั่วไปในวัยเดียวกันอย่างมาก โดยความบกพร่องนี้เกิดจากพัฒนาการด้านการเรียนที่ล่าช้าของเด็กเอง ไม่ได้เกิดจากการขาดโอกาสทางการเรียน หรือการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ได้เกิดจากการบกพร่องทางการได้ยิน การมองเห็น หรือสติปัญญาหรือเกิดจากโรคทางกาย และจากหลักฐานการวิจัย พบว่าโรคการเรียนรู้บกพร่องหรือ SLD เกิดจากพัฒนาการที่บกพร่องทางสมอง ในการรักษาจะมีแนวทางสำคัญในการช่วยเหลือได้แก่ การแก้ไขความบกพร่องในการเรียนรู้ โดยผ่านการสอนเสริม การแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ที่มักเกิดร่วมด้วยการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและการรักษาด้วยยาในเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะพบเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่มีความบกพร่องในการอ่านเขียน หรือการคำนวณต่ำกว่าเพื่อน หรือบางครั้งไม่สามารถอ่านออกเขียนได้แต่ไม่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4) กลุ่มโรคอารมณ์สองขั้ว และกลุ่มโรคซึมเศร้าในเด็กและวัยรุ่น (Bipolar and Related Disorders and Depressive Disorder in Child and Adolescent) ซึ่งเป็นโรคทางด้านการแสดงทางอารมณ์ ในกลุ่มโรคอารมณ์สองขั้วจะมีการแสดงออกทั้งในด้านอารมณ์ระยะ mania ซึ่งการประหม่น อารมณ์จะเป็นไปตามเกณฑ์วินิจฉัยใน DSM-5 เช่น อารมณ์สนุกสนานรื่นเริง ผิดปกติหรือหงุดหงิดง่ายอย่างต่อเนื่องหรือทำกิจกรรมที่ต้องใช้พลังอย่างต่อเนื่อง มีอาการรุนแรงต่อ

การทำงาน สังคมความสัมพันธ์ และมักมีอาการร่วมกับอาการซึมเศร้า ในที่นี้จะขอให้ความสำคัญที่กลุ่มโรคซึมเศร้า พบได้บ่อยและกำลังเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดการสูญเสียจากการฆ่าตัวตาย

5) ภาวะซึมเศร้า อารมณ์เศร้า และโรคซึมเศร้า otlib ได้อธิบายถึง อารมณ์เศร้าเป็น อารมณ์ด้านลบ ซึ่งทางจิตวิทยาถือว่าเป็นภาวะอารมณ์ที่เกิดเป็นครั้งคราวได้บุคคลทั่วไป เมื่อต้องเผชิญเหตุการณ์ที่สูญเสีย พลาดหวัง หรือถูกปฏิเสธ มักมีความรู้สึกสูญเสีย ผิดหวัง หรืออึดอัด ทรมานใจร่วมด้วย

Stifanis ได้อธิบายถึง ภาวะซึมเศร้า เป็นอาการเศร้าที่เกิดมากและกินระยะเวลานานไม่ดีขึ้น แม้จะได้รับกำลังใจหรืออธิบายด้วยเหตุผล มักมีความรู้สึกด้อยค่า รู้สึกผิด อยากรตาย และมัก พบว่ามีผลกระทบต่อการทำงานหรือกิจวัตรประจำวันและสังคม

ประณต คำนิม ได้อธิบายถึงปัญหาวัยรุ่น โดยได้อธิบายภาวะซึมเศร้าเป็นปัญหาด้าน หนึ่งในความผิดปกติทางอารมณ์ของวัยรุ่น มีลักษณะสำคัญคือ ความรู้สึกเศร้า หดหู่ เหงื่อซึม ลดกิจกรรมทางสมองและแรงขับทางร่างกาย อาจเกิดร่วมกับโรคทางกาย เช่น โรคกระเพาะอาหาร วัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้าอาจบ่นบ่อยๆ ถึงความเหนื่อย รู้สึกอ่อนเพลีย แม้จะพักผ่อนอย่างเพียงพอแล้วก็ตามจะรำพันถึงความอ้างว้าง โดดเดี่ยวและรู้สึกแปลกแยก มักไม่มีสมาธิที่จะเรียน จะพบนักเรียนที่ฉลาดแต่ล้มเหลวในการเรียนมักมีผลมาจากความซึมเศร้า หากมีการปรับตัวดีขึ้น วัยรุ่นจะใช้เวลาหมดไปกับการดูภาพยนตร์ หรือปล่อยเวลาว่างโดยไร้ประโยชน์ เมื่อมีอาการซึมเศร้า วัยรุ่นอาจจะแสดงแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย และได้อธิบายความซึมเศร้า 3 รูปแบบ ได้แก่

(1) ความซึมเศร้าฉับพลัน (Acute depression) เป็นความซึมเศร้าที่สามารถฟื้นกลับคืนสภาพเดิมได้ โดยวัยรุ่นจะมีอาการบ่นถึงความเบื่อหน่าย แยกตัวไม่ค่อยปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครอบครัว อาจร้องไห้ง่ายและฝันกลางวันมากอาการที่เกิดมักกินเวลาสั้น อาจเกิดจากความเจ็บป่วยหรือปัญหาทางกาย การทำผิดกฎหมาย ปัญหาที่โรงเรียน สูญเสียความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับเพศตรงข้าม หรือความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่ดี

(2) ความซึมเศร้าเรื้อรัง (Chronic depression) เป็นความซึมเศร้าที่มีรุนแรงมากกว่าความซึมเศร้าฉับพลัน มักพบในวัยรุ่นที่ไม่เป็นที่ต้องการของใคร ๆ มีประสบการณ์ทางอารมณ์ที่รุนแรง หรือสูญเสียสิ่งที่ตนรัก ซึ่งอาจเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อน โดยวัยรุ่นจะมีความรู้สึกเบื่อโลก และมักจะไม่สามารถทำงานธรรมดา ๆ ได้โดยอาการจะมีอยู่เป็นปี ๆ โดยเกิดร่วมกับความผิดปกติทางจิตและสูญเสียความพึงพอใจเกือบทุกสิ่ง (Melancholia)

(3) ความซึมเศร้าซ่อนเร้น (Masked depression) เป็นความซึมเศร้าที่ยากจะรู้ได้วัยรุ่นที่รู้สึกซึมเศร้าจะพยายามหลีกเลี่ยง หรือปฏิเสธอารมณ์นี้โดยการมีพฤติกรรมที่แสดงออกมากเกินไป และมีพฤติกรรมที่เลยเถิดหลายอย่างวัยรุ่นหญิงบางคนพยายามซ่อนความรู้สึกซึมเศร้าและว่าเหวโดยการสำส่อนทางเพศ หรือออกไปเที่ยวกับเพศตรงข้ามอย่างต่อเนื่อง วัยรุ่นบางคนอาจใช้

สารเสพติดหรือทำผิดกฎหมาย เนื่องจากการมีภาวะซึมเศร้า และในวัยรุ่นที่มีความซึมเศร้าอ่อนเรื้อรัง มักจะหงุดหงิดและโกรธง่าย

2.2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดด้านจิตวิทยา⁵³

1) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นจิตแพทย์ชาวออสเตรเลียน ได้คิดทฤษฎีจิตวิเคราะห์ขึ้นเพื่อศึกษาถึงจิตของมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์แสดงออก นักอาชญาวิทยาได้นำแนวคิดของ ฟรอยด์มาประยุกต์ใช้ศึกษาและอธิบายพฤติกรรมของอาชญากรเพื่อทราบถึงสาเหตุอาชญากรรมทางจิตวิทยาได้ว่า

(1) พฤติกรรมของบุคคลส่วนมากเป็นผลผลิตของพลังทางจิตภาคและชีวภาค ซึ่งผู้กระทำอาจไม่ได้รับรู้ หรือไม่สามารถเข้าใจในปรากฏการณ์ดังกล่าว

(2) ความไร้ระเบียบทางพฤติกรรม รวมทั้งการเป็นอาชญากรมักเกิดจากความขัดแย้งที่สัมพันธ์กับแรงผลักดันเบื้องต้นเหล่านี้ พยาธิทางพฤติกรรมอาจจะเป็นผลทางการระงับพลังงานสัญชาตญาณที่มุ่งสู่สำนึกในแบบเฉพาะ หรืออาจจะเป็นผลของการที่ได้รับการอบรมปลูกฝังที่ไม่เพียงพอ จนกระทั่งทำให้ไม่สามารถควบคุมแรงกระตุ้นได้ตามปกติ

(3) ในการปรับปรุงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาบุคคลต้องได้รับการชักนำเจาะลึกลงสู่ภายในจนเข้าถึงจิตใต้สำนึกของการตอบสนองเพื่อที่บุคคลจะสามารถพัฒนาการควบคุมต่อแรงกระตุ้น

ตามทัศนะของฟรอยด์ (Freud) บุคลิกภาพที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของบุคคลประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) อิด (ID) 2) อัดตา (Ego) และ 3) อภีอัดตา หรือสติสัมปชัญญะ (Superego)

ออกัส ไอคอร์น (August Aichorn)⁵⁴ ได้จำแนกประเภทต่าง ๆ ของพฤติกรรมเยาวชนไว้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเจาะลึกแต่ละประเภทต่อไป นอกจากนี้ไฟรแลนเดอร์ (Friedlander)⁵⁵ ได้ศึกษาพฤติกรรมเยาวชนต่อมาตามแนวคิดทฤษฎีจิตวิเคราะห์โดยอธิบายว่า เยาวชนที่กระทำผิดจัด เป็นบุคคลที่แสดงออกถึงแรงต่อต้านสังคมซึ่งถูกระงับไว้ในกรณีของบุคคลปกติ แม้สภาพแวดล้อมที่ไม่พึงปรารถนาหรือสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีจะมีส่วนผลักดันให้เยาวชนละเมิดกฎหมาย

⁵³ภัทรวรรณ ทองใหญ่. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.เอกสารประกอบการการสอน คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.กรุงเทพมหานคร. 2561. หน้า 84

⁵⁴ Galatzer-Levy, I. R., & Galatzer-Levy, R. M. (2007). August Aichorn: A different vision of psychoanalysis, children, and society. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 62(1), 153-179.

⁵⁵ Friedlander, K. (1946). Psychoanalytic orientation in child guidance work in Great Britain. *The Psychoanalytic study of the child*, 2(1), 343-357.

แต่สภาพแวดล้อมตามแนวทฤษฎีจิตวิเคราะห์ก็เป็นเพียงสาเหตุที่เปิดช่องให้แรงต่อต้านสังคมสามารถผลักดันออกมาจากภายในตัวของบุคคลได้เท่านั้น

เดวิด อับราฮัมเซน (David Abrahamsen)⁵⁶นักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ยอมรับความสำคัญของปัจจัยทางสังคมและสภาพแวดล้อมในฐานะที่เป็นสาเหตุหนึ่งของปรากฏการณ์อาชญากรรมและ ทุรกรรมเยาวชน แต่อับราฮัมเซน จัดปัจจัยทางสังคมและสภาพแวดล้อมว่าเป็นเพียงสาเหตุรอง ส่วนสาเหตุหลักของพฤติกรรมอาชญากรรมตามทัศนะนี้ได้แก่ บิดามารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติทางอารมณ์ของบิดามารดาที่มีต่อการแสดงออกของสัญชาตญาณเบื้องต้นของเด็ก

แม้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์จะได้รับการประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทางอาชญาวิทยา แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น ประการแรกทฤษฎีจิตวิเคราะห์ให้ความสำคัญน้อยต่อยปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ทั้งที่ในปัจจุบันนักวิชาการได้ตระหนักว่าพฤติกรรมของบุคคลมักก่อกำเนิดจากการเรียนรู้และการอบรมสั่งสอนอย่างมาก ประการที่สองคำว่า อิต อัดตาและ อภิอิตตา ล้วนแล้วแต่เป็นแนวคิดที่ไม่สามารถกำหนดนิยามปฏิบัติการวิจัยได้อย่างชัดเจน ประการที่สามทฤษฎีจิตวิเคราะห์เน้นความสำคัญของแรงจูงใจทางเพศและพฤติกรรมทางเพศมากเกินไป การที่จะกล่าวเชิงทฤษฎีว่าพฤติกรรมมนุษย์ส่วนใหญ่เชื่อมโยงไม่โดยตรงก็ทางอ้อมกับแหล่งของแรงจูงใจทางเพศหรือพฤติกรรมทางเพศนั้นยังไม่ปรากฏข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะสนับสนุนอย่างเพียงพอ

2) ทฤษฎีเซาว์ปัญญา⁵⁷ทฤษฎีเซาว์ปัญญาในการอธิบายสาเหตุพฤติกรรมของอาชญากรตั้งต้นมาจากสมมุติฐานที่ว่าอาชญากรน่าจะมีเซาว์ปัญญาต่ำกว่าบุคคลที่ไม่ใช่อาชญากร กล่าวอีกนัยหนึ่งในระยะเริ่มแรกของการศึกษาเกี่ยวกับเซาว์ปัญญา อาชญากรถูกมองว่าเป็นบุคคลที่โง่เขลา กว่าบุคคลปกติ และความโง่เขลานี้เป็นสาเหตุที่ทำให้ถูกชักจูงไปประกอบอาชญากรรมได้ง่าย แต่ในปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวไม่ใช่ข้อสรุปที่นักอาชญาวิทยาใช้อ้างอิงในทุกฐานความผิดอีกต่อไป เพราะในบางฐานความผิดอาชญากรกลับเป็นบุคคลที่มีเซาว์ปัญญาสูงมาก ดังเช่นอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมทางธุรกิจ เป็นต้น

⁵⁶ Abrahamsen, D. (1960). The psychology of crime.

⁵⁷ ภัทรวรรณ ทองใหญ่. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.เอกสารประกอบการการสอน คณะนิติศาสตร์ . มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร. 2561. หน้า 87

การวัดเชาว์ปัญญาเริ่มจากการสร้างมาตรวัดเชาว์ปัญญามาตรฐานโดยบินเน็ต (Binet) และไซมอน (Simon)⁵⁸ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการของฝรั่งเศส ในระยะต้นมาตรวัดดังกล่าวประกอบด้วยคำถามจำนวนมากซึ่งเรียงจากง่ายที่ทุกคนตอบได้ไปหายากที่แทบไม่มีใครตอบได้ จุดมุ่งหมายของมาตรวัดนี้เพื่อแยกระหว่างบุคคลที่มีความสามารถในการเรียนรู้มากออกจากบุคคลที่มีความสามารถในการเรียนรู้น้อย โดยมีพื้นฐานทางความคิดที่สำคัญคือ เชาว์ปัญญามีความสลับซับซ้อนเกินกว่าที่จะเข้าใจได้จากการศึกษาเพียงระดับความสามารถทางประสาทสัมผัสขั้นพื้นฐาน และเชาว์ปัญญาเป็นปรากฏการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการตามวัยของเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ

กอดดาร์ด (Goddard)⁵⁹ เป็นผู้นำมาตรวัดเชาว์ปัญญาไปใช้ในโรงเรียนฝึกอบรมเด็กและเยาวชน จากการทดสอบเชาว์ปัญญาของเด็กผู้กระทำผิดซึ่งประจำอยู่ที่โรงเรียนพบว่า อายุทางปัญญาสูงสุดของเด็กกลุ่มนี้ก็คือ 13 ปี นอกจากนี้ยังนำไปใช้ทดสอบในเรือนจำและโรงพยาบาลพบว่าร้อยละ 89 ของบุคคลที่ทดสอบมีลักษณะเป็นคนปัญญาอ่อน ต่อมาซัทเธอร์แลนด์ (Sutherland) ได้ศึกษาทบทวนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเชาว์ปัญญากับอาชญากรรม พบว่าจำนวนอาชญากรที่มีลักษณะปัญญาอ่อนมีแนวโน้มแปรปรวนลดลงจากร้อยละ 50 เหลือร้อยละ 20 โดยจำนวนร้อยละของอาชญากรปัญญาอ่อนที่ลดลงนั้นไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์แต่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของมาตรวัดและการตีความผลของการวัดเชาว์ปัญญาเป็นประเด็นสำคัญ

ในทศวรรษที่ 1970 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเชาว์ปัญญากับอาชญากรรม ไม่ได้กำหนดว่าอาชญากรต้องมีเชาว์ปัญญาผิดปกติ หรือมีความแตกต่างอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับระหว่างบุคคลที่ประกอบอาชญากรรมกับบุคคลที่ไม่ได้ประกอบอาชญากรรม ในการสำรวจผลงานวิจัยทางทฤษฎีเยาวชน กอร์ดอน (Gordon) ได้พบว่า กลุ่มเยาวชนที่กระทำผิดมีเชาว์ปัญญาต่ำกว่า กลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้กระทำผิด ในทำนองเดียวกัน เฮอร์ซี และฮินเดลแลงก์ (Hersci and Hindellang) ได้ศึกษาพบว่า เชาว์ปัญญามีความสัมพันธ์สูงกับทฤษฎีเยาวชน โดยมีเงื่อนไขเกี่ยวกับผลการเรียนในโรงเรียนด้วย กล่าวคือเยาวชนที่มีเชาว์ปัญญาต่ำและมีผลการเรียนต่ำมักเกี่ยวข้องกับการประพฤติดี้อย่างไรก็ดี การวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเชาว์ปัญญากับพฤติกรรมอาชญากรและทฤษฎีเยาวชนในทศวรรษนี้ยังไม่อาจหลีกเลี่ยงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือและความแม่นยำของมาตรวัด ซึ่งทำให้การแสวงหาข้อยุติเกี่ยวกับเชาว์ปัญญากับ

⁵⁸ Boake, C. From the Binet-Simon to the Wechsler-Bellevue: Tracing the history of intelligence testing. *Journal of clinical and experimental neuropsychology*, 24(3), (2002). 383-405.

⁵⁹ Zenderland, L. *Measuring minds: Henry Herbert Goddard and the origins of American intelligence testing*. Cambridge University Press. (2001).

พฤติกรรมอาชญากรเป็นเรื่องกระทำไต่ยาก เพราะอาชญากรรมบางประเภทอาจกระทำโดยพวกเขา
ปัญญาสูง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

2.3 สาเหตุด้านสังคมวิทยา

สาเหตุด้านสังคมวิทยาซึ่งเป็นสาเหตุจากปัจจัยภายนอกมีส่วนผลักดันที่สำคัญและ
ได้รับการยอมรับว่าเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดเด็กและเยาวชนกระทำผิด ในส่วนนี้เป็นการอธิบาย
ถึงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กและเยาวชน และรวบรวมสาเหตุการกระทำผิดด้านสังคมวิทยาในทาง
ทฤษฎีดั้งเดิมแนวคิดและการประยุกต์ใช้สมัยใหม่

2.3.1 พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น

เด็กและเยาวชนจะอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งจะมีการใช้เวลาไปกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน
มากขึ้นพบว่า การสื่อสารโดยทั่วไปของวัยรุ่นจะใช้เวลา 8 ชั่วโมงต่อวัน แต่จะสื่อสารกับผู้ใหญ่ราว 40
นาที เพราะการสื่อสารกับเพื่อนรุ่นเดียวกันทำให้วัยรุ่นมีความสุขมากกว่าการสื่อสารกับผู้ใหญ่ ปัญหา
การสื่อสารระหว่างเด็กและผู้ปกครองจะเพิ่มมากขึ้นในช่วงวัยรุ่น เพราะวัยรุ่นพยายามปลีกตัวเพื่อสร้าง
ความเป็นอิสระ และจะพบว่า การสื่อสารระหว่างกันของวัยรุ่นไม่มีข้อดีเสมอไป เพราะแรงกดดันของ
กลุ่มเพื่อน (Peer Pressure) จะมีมากในกลุ่มเด็กวัยรุ่น การคบเพื่อนที่มีปัญหาจะนำไปสู่พฤติกรรม
เสี่ยงภัยและอาชญากรรมประเภทต่างๆ เพราะวัยรุ่นมักจะคล้อยตามพฤติกรรมของเพื่อนกลุ่ม
เดียวกัน⁶⁰

โสภา ชูพิกุลชัย ชปีลมันน์ และคณะ⁶¹ ได้ศึกษาเรื่อง แรงกระตุ้นนำสู่การ
กระทำผิดของเด็กและเยาวชน ได้ทำวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักจิตวิทยา นักสังคม
สงเคราะห์ นักทฤษฎีสถาน ผู้พิพากษาสมทบ จำนวน 12 คน และสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึก
และอบรมเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
จำนวน 30 คน รวมผู้ให้ข้อมูล 42 คน และทำการวิจัยเชิงปริมาณโดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ
เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในสถานแรกรับและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล จำนวน 6 แห่ง ซึ่งมีเด็กและเยาวชนสมัครใจให้ข้อมูลจำนวน 391 คน โดยคณะผู้วิจัย
ได้พัฒนาเครื่องมือ คือ แบบสอบถามเรื่องแรงกระตุ้นนำสู่การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน
ประกอบด้วย ข้อคำถามปลายเปิด และปลายปิด ผลการวิจัยพบว่า แรงกระตุ้นที่เป็นเหตุปัจจัยเด็ก
และเยาวชนกระทำผิดมี 2 ปัจจัยหลักคือ ปัจจัยจากตัวเด็กและปัจจัยจากสภาพแวดล้อม

ปัจจัยจากตัวเด็ก ทั้งที่เกิดจากเจตนาและไม่เจตนาพบสาเหตุที่สำคัญ 8
ประเด็นคือ 1) ขาดความพึงพอใจในตนเอง ความอยากได้ อยากรู้ 2) ประสบการณ์ด้านลบในวัยเด็ก

⁶⁰ พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น. ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก <http://ppbs-4-3-22.blogspot.com>

⁶¹ โสภา ชูพิกุลชัย ชปีลมันน์ และคณะ. *แรงกระตุ้นนำสู่การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน*. สภาสังคม
สงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพมหานคร. 2553. หน้า 73.

และความ ต้องการประชดชีวิต 3) ค่านิยม/ความเชื่อส่วนบุคคลด้านลบ 4) การรู้เท่าไม่ถึงการณ์ 5) การขาดวุฒิ ภาวะทางอารมณ์ที่จะใช้ในการควบคุมตนเอง 6) บุคลิกภาพ/ลักษณะนิสัย 7) การไม่ยอมรับ/ไม่เห็น ความสำคัญของตนเอง 8) การขาดการวางเป้าหมายในชีวิต

ปัจจัยจากสภาพแวดล้อม มีสาเหตุสำคัญ 8 ประเด็น คือ 1) ขาดกระบวนการเรียนรู้ ทางสังคมจากครอบครัว 2) ผู้ผลิตสื่อขาดความรับผิดชอบต่อสังคม 3) อิทธิพลด้านลบจากเพื่อน 4) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีแนวโน้มนำสู่การกระทำผิด 5) ปัจจัยทางเศรษฐกิจในครอบครัว 6) การเลียนแบบบุคคลที่ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์และมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสังคม 7) ความล้มเหลวของระบบการศึกษา 8) สังคมไม่ให้ออกาสยอมรับการกลับตัวของเด็ก

2.3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดด้านสังคมวิทยา⁶²

การศึกษาสาเหตุของอาชญากรรมทางด้านสังคมวิทยานี้มีมานานนับพันปี นักปรัชญา สมัยกรีก โรมัน ได้แก่ ซีโนโฟน (Zenophon) เพลโต (Plato) อริสโตเติล (Aristotle) เวอร์จิล (Vergil) จนถึงสมัยยุโรป ได้แก่ โทมัส มอร์ (Thomas More) คาร์ล มาร์ค (Carl Mark) เดอร์ไคม์ (Durkheim) เป็นต้น นักคิดและนักปรัชญาเหล่านี้ได้อธิบายว่า อาชญากรรมเป็นผลมาจากเงื่อนไขทางสังคมและ ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม นักคิดนักปรัชญาสาขาต่าง ๆ ได้เสนอแนวคิดเป็นทฤษฎี อธิบายปรากฏการณ์อาชญากรรมเป็นจำนวนมาก

1) สาเหตุทางเศรษฐกิจ คาร์ล มาร์ค เสนอแนวคิดที่ว่า ระบบเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดตัวเดียวที่สำคัญในการเกิดอาชญากรรม และเมื่ออาชญากรรมเป็นเสมือนปรากฏการณ์ทางสังคมอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นทางเดียวที่จะสามารถป้องกันอาชญากรรมได้คือการเปลี่ยนแปลงระบบนั้นโดยวิธีปฏิวัติทางสังคมจึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและระบบอื่น ๆ ของสังคมได้

แนวคิดของคาร์ล มาร์ค ได้รับการสนับสนุนจากวิลเลียม บองเช (William AdeienBonger) นักอาชญาวิทยาที่เห็นด้วยว่าระบบเศรษฐกิจเป็นตัวก่อให้เกิดบรรยากาศของกระบวนการผลักดันให้มีพฤติกรรมอาชญากร บองเช พบว่าในสังคมที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่มุ่งมันผลกำไรเกินควร ประกอบธุรกิจแบบเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนจนขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวมแล้วจะส่งผลให้สังคมเกิด ความสับสน ขัดแย้ง คดีอาชญากรรมประทุษร้ายมากยิ่งขึ้นเพราะปรากฏจากสถิติอาชญากรรมส่วนมาก พบว่าผู้กระทำผิดส่วนใหญ่มีฐานะยากจนขาดเสถียรภาพในการประกอบอาชีพเป็นสาเหตุสำคัญ

⁶²ภัทรวรรณ ทองใหญ่. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.เอกสารประกอบการการสอน คณะนิติศาสตร์ . มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร. 2561. หน้า 88

ในปัจจุบันมีการสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับอาชญากรพบว่า อาชญากรที่ก่ออาชญากรรม พื้นฐานส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มาจากครอบครัวที่มีปัญหายากจน หรือมีรายได้ค่อนข้างต่ำ จึงเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจหรือความยากจนเป็นสาเหตุสำคัญในการเกิดอาชญากรรม

2) ทฤษฎีสภาพไร้บรรทัดฐาน (Anomie Theory)⁶³ ทฤษฎีสภาพไร้บรรทัดฐาน หรืออาจถูกเรียกว่า ทฤษฎีสภาพไร้กฎหมาย หรือทฤษฎีไม่ยอมรับค่านิยมทางสังคม เป็นแนวคิดของเดอว์เคอิม (Emile Durkheim) นักสังคมวิทยาที่มีชื่อเสียง ชาวฝรั่งเศส โดยเสนอแนวคิดที่ว่า “อาชญากรรม เป็นปรากฏการณ์ปกติของสังคม เมื่อใดที่บรรทัดฐานของสังคมไม่สามารถควบคุมการกระทำของบุคคลในสังคม หรือไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางสังคมของบุคคลก็จะเป็นเหตุบุคคลล่องละเมิดฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางสังคมนำไปสู่การกระทำผิด” ซึ่งสภาพดังกล่าวเรียกว่า “Anomie” ซึ่งปรากฏการณ์นี้มักเกิดขึ้นในสังคมอุตสาหกรรม สังคมเมืองใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำขัดแย้งในสังคมทางแก้ไขคือต้องสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้สังคมส่วนรวมมีความสุข

อาชญากรรมตามแนวคิดของเดอว์เคอิม มีลักษณะเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับกฎเกณฑ์ในปัจจุบันของสังคมซึ่งเป็นการปูพื้นฐานทางจริยธรรมในอนาคต อัตราการเกิดของอาชญากรรมสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดบอกระดับความสงบเรียบร้อยในระบบสังคม กล่าวคือ การที่สังคมใดมีปริมาณอาชญากรรมสูงเกินไป ย่อมแสดงถึงความผิดปกติในสังคมและความไร้สมรรถภาพของกลไกควบคุมทางสังคม แต่ถ้าสังคมใดมีปริมาณอาชญากรรมต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยจนเกินไปก็เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง เพราะเป็นการบ่งบอกถึงความผิดปกติบางอย่างของระบบสังคมนั้น ซึ่งอาจได้แก่กลไกควบคุมสังคมที่เฉียบขาดหรือ รุนแรงเกินไปจนไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของสมาชิกในสังคม เป็นต้น

3) กฎการเลียนแบบ (Law of Imitation)⁶⁴ หมายถึง การเลียนแบบพฤติกรรมและค่านิยมทางสังคมโดยเกิดจากการเรียนรู้ กฎการเลียนแบบตั้งขึ้นโดยกาเบรียล ทาร์ด (Gabriel Tarde) ซึ่งเป็นนักอาชญาวิทยา ผู้บุกเบิกแนวความคิดการเรียนรู้ทางสังคม ทาร์ดชี้ให้เห็นว่า อาชญากรก่ออาชญากรรมได้เพราะเคยรู้เคยเห็นมาก่อน นั่นคืออาชญากรรมเกิดจากการเลียนแบบ การเลียนแบบต่าง ๆ จะกระจายชนชั้นสูงในสังคมไปสู่ชนชั้นล่างในสังคม การเลียนแบบเกิดจากการติด ต่อสัมผัสหรือพบเห็นเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ทาร์ดมิได้ให้ความสนใจว่าใครเป็นผู้

⁶³Marks, S. R. Durkheim's theory of anomie. *American Journal of Sociology*, 80(2), (1974). 329-363.

⁶⁴ Marsden, P. Forefathers of memetics: Gabriel Tarde and the laws of imitation. (2000).

ประกอบอาชญากรรมคนแรกจนก่อให้เกิดการเลียนแบบ แต่แนวคิดเรื่องการเลียนแบบของทาร์ดก็เป็นพื้นฐานนำไปสู่ทฤษฎีต่าง ๆ ตามมา

4) ทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง (Theory of Differential Association)⁶⁵ ซัทเธอร์แลนด์ (Egwin H. Sutherland) เป็นผู้ตั้งทฤษฎีนี้ โดยอาจมีชื่อเรียกอื่น เช่น ทฤษฎีความแตกต่างในการคบหาสมาคม หรือทฤษฎีสมาคมกับกลุ่มที่แตกต่าง โดยซัทเธอร์แลนด์ได้แนวความคิดมาจากกฎการเลียนแบบของทาร์ด และนำมาปรับปรุงกับแนวคิดของตนเอง โดยเสนอว่าอาชญากรรมเป็นผลมาจากการคบค้าสมาคมระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มบุคคลกับแบบของอาชญากรยังมีการคบหาสมาคมที่สม่ำเสมอและใกล้ชิดมากเท่าใด บุคคลนั้นก็ยิ่งกลายเป็น อาชญากรเร็วขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ความเครียดทางอารมณ์ในบ้านก็มีความสำคัญต่อการขับบุคคลนั้นออกจากบ้านและเข้าติดต่อกับผู้กระทำผิดได้

5) ทฤษฎีความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Theory of Culture Conflict)⁶⁶ เซลลิน (Sellin) ได้อธิบายถึงความขัดแย้ง การปรับตัวเข้ากันไม่ได้ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนบางกลุ่ม ซึ่งในสังคมใหญ่ที่มีต่อวัฒนธรรมมาตรฐานของสังคมส่วนรวม โดยความขัดแย้งทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ จะเป็นสาเหตุนำไปสู่การเกิดอาชญากรรม เมื่อกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมที่ต่ำกว่า หรือวัฒนธรรมรองไปอยู่ท่ามกลางสังคมใหญ่ ซึ่งมีวัฒนธรรมที่มีมาตรฐานสูงกว่า พวกที่มีวัฒนธรรมต่ำกว่าไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่สูงกว่าได้จึงเกิดการขัดแย้งทางวัฒนธรรมทำให้กลุ่มชนที่วัฒนธรรมต่ำกว่านั้นมีพฤติกรรมฝ่าฝืนละเมิดกฎระเบียบและมาตรฐานของวัฒนธรรมที่สูงกว่าจนกลายเป็นการกระทำผิด ก่อความไม่สงบในสังคม กล่าวคือ กลุ่มชนที่มาจากพื้นเพที่มีการศึกษาต่ำ ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดียากจน มีอาชีพใช้แรงงาน รายได้ต่ำ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่ดี หรืออพยพมาจากชนบทที่ห่างไกลความเจริญจะไม่อาจปรับพฤติกรรมให้เข้ากับวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญสูงอย่างในเมืองหลวงได้ หรือกรณีที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาซึ่งมีการขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างพวกผิวดำพวกเม็กซิกัน ลาตินอเมริกา หรือพวกอพยพลี้ภัยที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเมืองใหญ่มักเกิดปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมอยู่เสมอซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรม

ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมหรือการละเมิดแนวประเพณีของวัฒนธรรมหรือการกระทำผิด อาจเกิดขึ้นได้เพราะบุคคลยังยึดถือแนวประเพณีตามวัฒนธรรมเดิมของกลุ่มตน เนื่องจากยังไม่อาจปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมมาตรฐานได้ บางกรณีอาจเกิดจากความขัดแย้งของกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกันอันเกิดจากผลการพัฒนาทางสังคมและเทคโนโลยี ตลอดจนมาตรฐานการ

⁶⁵Sutherland, E. H., Cressey, D. R., & Luckenbill, D. (1995). The theory of differential association. *Deviance: A symbolic interactionist approach*, 64-68.

⁶⁶ภทรรณ ทองใหญ่. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. *เอกสารประกอบการการสอน คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร. 2561. หน้า 94.*

ครองชีพไม่ทัดเทียมกัน ทำให้เกิดแตกแยกแบ่งเป็นกลุ่มย่อยต่าง ๆ ที่มีค่านิยมที่แตกต่างกันไป ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นและเป็นสาเหตุให้เกิดอาชญากรรมได้

6) ทฤษฎีวิวัฒนาการรอง (Sub-culture Theory)⁶⁷ อัลเบิร์ต โคเฮน (Albert K.Cohen) ตั้งทฤษฎีนี้ขึ้นโดยอธิบายว่า “วัฒนธรรมย่อยของบุคคลที่กระทำผิดนั้นเกิดขึ้นภายในวัฒนธรรมของสังคม” โดยวัฒนธรรมรองหรือวัฒนธรรมย่อยของสังคมเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมใหญ่ ส่วนมากผู้กระทำผิดมักจะยึดถือวัฒนธรรมย่อยของตนเองเป็นสิ่งที่ถูกต้องแม้ว่าวัฒนธรรมนั้นจะมีลักษณะมุ่งร้ายผิดกฎหมายและปฏิเสธวัฒนธรรมใหญ่ เช่น วัฒนธรรมย่อยของพวกนักเรียนวัยรุ่นที่ชอบยกพวกตีกันระหว่างโรงเรียน หรือวัฒนธรรมย่อยของพวกแก๊งรถซึ่งมอเตอร์ไซด์ที่ส่งเสียงดัง พวกนี้จะประพฤติตนไปตามแนวของกลุ่มโดยไม่สนใจว่าจะเป็นการทำลายความสงบเรียบร้อยของสังคม เพราะพวกนี้ไม่ยอมรับกฎระเบียบของสังคมส่วนรวม

7) ทฤษฎีตราหน้า⁶⁸ แฟรงค์ แทนเนมบาม (Frank Tannenbaum) นักอาชญาวิทยาที่เริ่มใช้คำว่า “การระบายสีอันแก่ความชั่วร้าย” (Dramatization of Evil) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของอาชญากรว่า แม้พฤติกรรมอาชญากรจะเป็นสิ่งชั่วร้ายแต่ร้ายยิ่งกว่าคือการที่สังคมพยายามผลักดันให้อาชญากรถลำลึกลงไปในทางที่ผิดเป็นภัยแก่สังคมมากยิ่งขึ้น โดยไม่ยอมเปิดโอกาสให้บุคคลที่ประพฤติผิดกลับตนเป็นคนดี

ทฤษฎีตราหน้านี้ชี้ให้เห็นถึงปฏิกิริยาตอบโต้ของสังคมที่มีต่อบุคคลที่กระทำผิดที่แสดงออกมาในแง่ลบ ได้แก่ การรังเกียจ ตู้อุกเหี้ยมดุด่า ไม่ยอมรับ ไม่ให้อภัย ไม่ให้โอกาสแก้ตัว พฤติกรรมต่าง ๆ ในทางลบที่สังคมแสดงต่อผู้กระทำผิด แม้ว่าผู้กระทำผิดจะได้รับโทษไปแล้วก็ตาม เหล่านี้เรียกว่า “สังคมตราหน้า” แก่ผู้กระทำผิด นักอาชญาวิทยาต่างมีความเห็นว่าการปฏิบัติตราหน้าแก่ผู้กระทำผิด หรือผู้ที่เคยกระทำผิดไม่เป็นผลดีเลย มีแต่จะเกิดผลร้ายคือ เสมือนผลักผู้กระทำผิดให้ลงเหว ทำให้เขายังถลำตัวไปทางที่ชั่วมากยิ่งขึ้น แม้จะกลับตัวเป็นคนดีแล้ว สังคมก็ไม่ยอมรับ พวกเขาจึงไม่มีทางเลือกไม่มีโอกาสอีกต่อไป ซึ่งพฤติการณ์ตราหน้านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำซาก และยังทำให้ผู้กระทำผิดก่ออาชญากรรมที่มีความรุนแรงทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ นับเป็นภัยร้ายแรงแก่สังคม

8) ทฤษฎีนิเวศวิทยา (Egology)⁶⁹ นิเวศวิทยาเป็นสาขาหนึ่งของวิชาชีววิทยา กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสภาพแวดล้อม นักนิเวศวิทยาจะศึกษานิสัยและวิถี

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 95.

⁶⁸ Yeager, M. G. Frank Tannenbaum: the making of a convict criminologist. *The Prison Journal*, 91(2), (2011). 177-197.

⁶⁹ Rosen, L., & Turner, S. H. An evaluation of the Lander approach to ecology of delinquency. *Social Problems*, 15(2), (1967). 189-200.

ในการดำเนินชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายว่า มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวอย่างไรบ้าง ความคิดในทางนิเวศวิทยานั้นอาจนำมาศึกษา ปัญหาการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชน ตลอดจนปัญหาอาชญากรรมได้ และความรู้ทางนิเวศวิทยามีความเกี่ยวพันอย่างแนบแน่นกับความรู้ความเข้าใจในทางสังคมวิทยา การศึกษาพื้นที่ที่มีการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชน และอาชญากรรม โดยเฉพาะตามเมืองใหญ่ ๆ จะมีการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชนและอาชญากรรมมากในบริเวณที่อยู่ใกล้ชิดกับแหล่งอุตสาหกรรม หรือแหล่งธุรกิจการค้า คือบริเวณชุมชนแออัด ซึ่งเป็น บริเวณที่มีความเสื่อมทั้งทางกายภาพ และทางสังคม

เบอร์นาร์ด แลนเดอร์ (Bernard Lander) ได้วิเคราะห์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในเมืองบัลติมอร์ไว้ว่า การใช้สถิติเพื่อวัดการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชนทำให้พบว่า ปัจจัยที่เป็นเครื่องชี้การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนก็คือ สภาพการใช้บรรทัดฐานและการขาดความมั่นคงทางสังคม

โดแนลด์ อาร์ และราล์ฟ ดับบลิว อิงแลนด์ (Donald R. Taft and Ralph W. England) ได้แบ่งประเภทของเขตที่มีการกระทำคามผิดของเยาวชนไว้ 7 ประเภท คือ⁷⁰

- (1) เขตที่มีความยากจน
- (2) เขตชุมชนแออัด
- (3) เขตที่ตัดขาดจากสังคมที่ยึดถือประเพณีอันดีงาน
- (4) เขตที่มีบ้านพักอยู่หนาแน่น
- (5) เขตที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่เพียงกลุ่มเดียว
- (6) เขตแห่งความชั่วร้าย หรือเขตที่อยู่ในความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่
- (7) เขตเสื่อมความเจริญในชนบท

บี.แอล.บลูม (B.L.Bloom) นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน ได้วิเคราะห์การกระจายของพฤติกรรมเบี่ยงเบน ณ เมืองใหญ่เมืองหนึ่งในภาคตะวันตกตอนกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา และชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนกับภาวะของความแตกแยกหรือความเสื่อม เช่น

- (1) ความแตกแยกในครอบครัว มีเด็กวัยรุ่นส่วนหนึ่งที่มีได้อาศัยอยู่กับ

บิดามารดา

- (2) ความแตกแยกในเรื่องการแต่งงานในจำนวนผู้ชายที่แต่งงาน 1,000 คน มีส่วนหนึ่งที่หย่าร้างและแยกตัวออกไป

⁷⁰ ประเภทของเขตที่มีการกระทำคามผิดของเยาวชน. ค้นคืน 29 สิงหาคม 2563.จาก

(3) ความเสื่อมในทางเศรษฐกิจ ผู้ชายที่เป็นกรรมการส่วนหนึ่งในร้อยละ
คนไม่มีงานทำ

(4) ความเสื่อมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม วัดจากจำนวนครั้งของการแจ้ง
เพลิงไหม้จากหน่วยดับเพลิงกับจำนวนครัวเรือนของเมืองนั้น

(5) ความเสื่อมในด้านการศึกษา ในจำนวน 10,000 คน ของเด็กที่อายุไม่
เกิน 18 ปีมีจำนวนหนึ่งที่ยอกจากโรงเรียนก่อนกำหนด

จากการพิจารณาความรู้ในด้านนิเวศวิทยาแล้วอาจสรุปได้ว่า การกระทำ
ความผิดของเด็กและเยาวชนและอาชญากรรมจะมีมากในเขตที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจสังคมและ
กายภาพที่มีความเสื่อมในด้านต่าง ๆ

9) ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory)⁷¹ ทฤษฎีการ
ควบคุมทางสังคม เป็นทฤษฎีหนึ่งที่ตอบคำถามว่าทำไมคนจึงกลายเป็นอาชญากร โดยนำแนวคิดเรื่อง
ความไร้ระเบียบในสังคม และความไร้บรรทัดฐานของความประพฤติมาประกอบกันโดยทฤษฎีนี้มี
ความเห็นที่ว่า “การเบี่ยงเบนเป็นสิ่งธรรมดาของมนุษย์คนจะเบี่ยงเบนหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับสถาบัน
ทางสังคมหากสถาบันทางสังคมอ่อนแอ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ ก็ตามข้อผูกพันที่จะทำให้คนตั้งอยู่ใน
ศีลธรรมก็ย่อม อ่อนแอลงไปด้วย ทั้งนี้ เพราะสถาบันทางสังคมคือสิ่งที่กำหนดข้อผูกมัดแก่สมาชิกใน
สังคม เมื่อข้อผูกมัดอ่อนแอลงก็ย่อมจะเปิดโอกาสมากขึ้นต่อการเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนซึ่งเป็นไปโดย
อัตโนมัติ”

วอลเตอร์ ซี เร็คเลส (Walter C. Reckless)⁷² นักอาชญาวิทยาชาว
อเมริกัน ได้ตั้งทฤษฎีแห่งการควบคุม (Containment Theory) โดยอธิบายว่า กลไกแห่งการควบคุม
มีอยู่ 2 ระบบ คือระบบการควบคุมภายใน และระบบการควบคุมภายนอก ข้อสมมุติฐานของวอล
เตอร์มีอยู่ว่าระบบการควบคุมภายใน ได้แก่ จิตใจที่เข้มแข็งและระบบการควบคุมภายนอก อันได้แก่
สภาพสังคมที่เข้มแข็ง ย่อมป้องกันการเกิดอาชญากรรมได้ การที่อาชญากรรมมีมากนั้นแสดงให้เห็น
ว่าทั้งระบบการควบคุมภายใน และระบบการควบคุมภายนอก เกิดความอ่อนแอไม่อาจต้านทานพลัง
กดดันและพลังดึงดูดทางสังคมและตัณหาอันแรงกล้าของคนได้

ทราวิส ไฮร์ชี (Travis Hirschi)⁷³ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า คนเรามีความรู้สึกใน
จิตใจที่จะกระทำความผิดหรือละเมิดกฎหมายของสังคมอยู่ร่ำไป จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมทางสังคม

⁷¹ การควบคุมทางสังคม. ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก
<http://oservice.skru.ac.th/ebookft/509/chapter%208.pdf>

⁷² Reckless, W. C. A new theory of delinquency and crime. *Fed. Probation*, (1961). 25, 42.

⁷³ Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. *A general theory of crime*. Stanford University Press.
(1990).

โดยอาศัยข้อผูกมัดของสังคมเป็นเครื่องมือสำคัญหากขาดการยึดถือข้อผูกมัดแล้วอาชญากรรมก็ย่อมจะเกิดขึ้นโดยปัจจัยที่ทำให้คนปฏิบัติตามกฎของสังคมได้แก่

- (1) ความผูกพัน หมายถึง ความผูกพันต่อบุคคลที่มีความสำคัญ เช่น บิดามารดา หรือเพื่อนฝูง
- (2) การผูกมัด หมายถึง การอุทิศตนเองให้อยู่ในแนวทางของการปฏิบัติที่เหมาะสม
- (3) การเกี่ยวข้อง หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมเฉพาะอย่างที่น่าไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และ
- (4) ความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อต่อการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม หรือความเชื่อ ต่อค่านิยมของสังคม โดย ไฮร์ชิ ให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกคือ สังคมมากกว่าปัจจัยภายใน คือจิตใจหากสถาบันทางสังคมโดยเฉพาะโรงเรียนและครอบครัวมีความเข้มแข็งแล้วอาชญากรรมก็จะเกิดขึ้นได้น้อยมาก

กล่าวโดยสรุปคือ ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม มีประเด็นสำคัญอยู่ที่คนเราที่มีความผูกพันอยู่กับความมีระเบียบทางศีลธรรม ความผูกพันนี้เริ่มจากการขัดเกลาทางสังคมในวัยเด็ก และเมื่อเด็กเติบโตขึ้นก็เป็นหน้าที่ของสถาบันทางสังคมที่จะควบคุมให้คนอยู่ในระเบียบของสังคมข้อผูกมัดทางสังคมที่จะทำให้คนอยู่กับความมีระเบียบในทางศีลธรรมนั้นประกอบไปด้วยปัจจัยหลายอย่าง

10) แนวคิดอื่น ๆ เกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน⁷⁴

- (1) การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม บ้านและครอบครัวเป็นสังคมแห่งแรกของมนุษย์ และเพื่อนที่ดีที่สุดคือบิดามารดา ดังนั้น สภาพครอบครัว และบิดามารดาของเด็กจึงถือได้ว่าเป็นสังคมแห่งแรกที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด และสามารถจะดลบันดาลบั่นให้เด็กที่เติบโตมีบุคลิกภาพอย่างไร การเลี้ยงดูของบิดามารดาจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อพฤติกรรมของเด็ก

ประยูกต์ เสรีเสถียร อธิบายถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิดทางการแพทย์ ได้อธิบาย ถึงรูปแบบการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ที่อาจเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดความผิดปกติทางจิตใจหรือมี พฤติกรรมรุนแรงและกระทำความผิดได้ โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้⁷⁵

⁷⁴อรอุมา วชิรประดิษฐ์พร. สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนกับมาตรการแก้ไขในเชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.(2555). หน้า 8.

⁷⁵ นายแพทย์ประยูกต์ เสรีเสถียร. วัยรุ่น. สถาบันนิติจิตเวชเด็ก. เยาวชนและครอบครัว. โรงพยาบาลตุลาการเฉลิมพระเกียรติ.กรุงเทพมหานคร. หน้า 34.

(2) การเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์รุนแรง ดุด่า หยาบคาย ลงโทษรุนแรง การเลี้ยงดูแบบนี้จะส่งผลให้สติปัญญาไม่ดี เพราะไปทำลายสมองส่วนฮิปโปแคมปัส (Hippocampus) ให้เซลล์สมอง ผ่องส่งผลต่อความจำไม่ดี ในที่สุดสติปัญญาก็จะลดลงด้วย

นอกจากนี้การถูกดุด่าและทำโทษรุนแรง ยังทำให้เกิดการเรียนรู้ 2 แบบ คือ พ่อแม่ไม่รัก ทำให้เกิดความเจ็บปวดร่างกายและจิตใจ เด็บโตเป็นเด็กขาดความรักเมื่อต้องการความรักเด็กต้องเอาร่างกายเข้าแลก เช่น มีเพศสัมพันธ์ด้วยแปลว่ารัก ทำให้เด็กเกิดความเจ็บปวด ความทุกข์ แปลว่า รัก และอีกแบบหนึ่งเด็กเรียนรู้ว่า เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะแสดงความโกรธได้ด้วยการทำให้ลูกเจ็บปวด ทั้งร่างกายและจิตใจ เมื่อโตขึ้นถูกทำให้โกรธ เด็กจะรู้สึกว่าจะสมควรทำให้คนที่ทำให้เราโกรธได้รับความเจ็บปวด โดยให้สมกับความโกรธของตน กลายเป็นคนโหดเหี้ยม เลือดเย็น และไร้ความปรานี

(3) การเลี้ยงดูแบบตามใจเกินไป การคิดว่าการตามใจ คือ การให้ความรัก พ่อแม่ที่เลี้ยงดูแบบนี้จะไม่ปฏิเสธเมื่อลูกต้องการสิ่งใดจะตอบสนองทันที ยิ่งการมีฐานะจะยิ่งทำให้สามารถตอบสนองลูกได้ และการตอบสนองแบบไม่มีขีดจำกัด ไม่คำนึงถึงขอบเขตความเหมาะสม ถูกต้อง ล่วงล้ำสิทธิบุคคลอื่นหรือไม่ ถือเป็น การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่มีการอบรมสั่งสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขัดเกลาความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) ในด้านดี ใน 3 เรื่อง คือ การรู้จักควบคุมความรู้สึกและความต้องการของตนเอง การรู้จักเห็นใจผู้อื่นที่เขาเดือดร้อน และการรู้จักรับผิดชอบความรู้สึกและการกระทำของตนเอง ไม่ใช่โทษคนอื่นทุกเรื่องไม่สำนึกว่าตนเองมีส่วนในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

(4) การเลี้ยงดูแบบบังคับ/เผด็จการ การเลี้ยงดูแบบนี้ คือ การที่พ่อแม่ไม่สนใจไม่ใส่ใจในความรู้สึกของเด็ก ไม่คิดว่าเด็กเป็นมนุษย์คนหนึ่ง มีความคิด ความรู้สึก จิตใจ มีอารมณ์ชอบไม่ชอบ เห็นด้วยไม่เห็นด้วยก็ได้ บังคับให้เด็กทำตาม ไม่ถามเหตุผล ห้ามเถียง ไม่ให้ออกาสพูดคุยถึงเหตุผล ไม่ต้องใช้ความคิด ไม่มีเหตุผลยึดเหนี่ยว เมื่อไม่มีพ่อแม่อยู่ด้วย จึงไม่สามารถคิดเอาตัวรอด ด้วยวิธีที่ถูกต้อง ไม่สนใจว่าถูกหรือผิด หรืออาจกลายเป็นคนล้มเหลว ตัดสินใจเองไม่ได้เชื่อหรือฟังผู้อื่นกลายเป็น คนที่ถูกชักจูงให้กระทำความผิดได้ง่าย

(5) การเลี้ยงดูแบบขาดความรับผิดชอบ จากสภาพสังคมที่ต้องดิ้นรน ทำให้พ่อแม่ไม่ได้ให้เวลาในการดูแลลูก บางครั้งพ่อแม่ไม่ได้อยู่ด้วยกันเพราะความจำเป็นด้านอาชีพ บางครั้งพ่อแม่ หย่าร้างกัน หรือมัวแต่ทำงานไม่ได้อบรมสั่งสอน ทอดทิ้ง ปล่อยให้เรียนรู้ชีวิตตามยถากรรม โดยลืมไปว่าเด็กไม่ได้ต้องการเพียงอาหารทางร่างกาย แต่ต้องการอาหารทางใจ ต้องการความสุข

(6) การเลี้ยงดูแบบพ่อแม่ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ลูกจะเอาอย่างตามแบบพ่อแม่ เช่น การดื่มสุรา สูบบุหรี่ การโกหก การเอาไรต์เอาเปรียบ การทุจริต ทำผิดกฎหมาย

ให้ลูกเห็น การนอกใจ เป็นต้น พฤติกรรมต่างๆ เด็กจะซึมซับเพราะคิดว่าเป็น พฤติกรรมปกติทั่วไปใครก็ทำได้ไม่ผิดอะไรพ่อแม่ก็ทำ

(7) การเสพยาเสพติด ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งของการเกิดอาชญากรรม เพราะยาเสพติดให้โทษสามารถเป็นบ่อนทำลายชีวิตมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำลายทรัพย์สิน ทำลายอนาคต ก่อให้เกิดความไม่ปกติสุขแก่ครอบครัวและสังคม ส่วนรุมเน้นเป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศชาติ และเมื่อพิจารณาจากเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจะพบพฤติกรรมเสพติดเป็นจำนวนมาก

ผู้ที่ติดยาเสพติดจำนวนมากจะอยู่ในช่วงวัยรุ่น เนื่องจากถูกเพื่อนชักชวนและความ ออยากรู้อยากทดลองจึงทำไปโดยขาดการยั้งคิด และไตร่ตรองให้รอบคอบถึงผลเสียที่จะติดตามมานอกจากนี้ถูกหลอกให้เสพเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชญากรรมเมื่อติดยาเสพติดแล้วต้องยอมทำทุกอย่างเพื่อแลกกับยาเสพติดไม่ว่าจะถูกให้ทำในสิ่งที่ยากลำบากเพียงใด ขอให้ติดยาเสพติดมาเสพเท่านั้นปัญหาการติดยาเสพติดของกลุ่มวัยรุ่น สืบเนื่องจากผลของการติดยาเสพติดหากผู้เสพไม่ได้เสพยาเสพติดจะเกิดการคลุ้มคลั่งขาดสติสัมปชัญญะสามารถก่ออาชญากรรมโดยประทุษร้ายต่อร่างกายเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน นำไปซื้อยาเสพติดมาตอบสนองความต้องการ นอกจากนี้กลุ่มที่บำบัดรักษาหายแล้ว อาจจะไปเสพอีกถ้าจิตใจไม่เข้มแข็งพอและสิ่งสำคัญ คือการตั้งข้อรังเกียจของสังคมต่อผู้ติดยาเสพติดแม้ว่าจะรักษาหายแล้วทำให้ผู้ที่เคยตกเป็นทาสยาเสพติดหางานทำได้ยาก อันเป็นผลให้ต้องก่ออาชญากรรมอีกด้วย

สมภพ เรื่องตระกูล⁷⁶ได้อธิบายถึงอาการที่แสดงว่าติดสารเสพติด โดยอาการจะประกอบด้วยอาการ ดังต่อไปนี้

ก. ความผิดปกติของจิตใจ อารมณ์และพฤติกรรม ผู้มีอาการขาดสารจะแสดงอาการดังต่อไปนี้ พลุ่พลุ่พลุ่ ภาวกรวนกรวยออยาก เสพสารอารมณ์แปรปรวน วิดกั้งวล เศร้าหรือเฉยเมย ไม่ยินดียินร้ายแสดงพฤติกรรมหงุดหงิดโกรธง่าย ก้าวร้าว และรุนแรงพาลหาเรื่องอ่อนเพลียเบื่ออาหาร หรือรับประทานอาหารจุนอนไม่หลับ

ข. มีอาการวิกลจริต เช่น ประสาทหลอน หูแว่ว มีภาพหลอน และมีความคิดหลงผิด หวาดระแวงว่ามีคนจะมาทำร้าย

ค. มีอาการทางสมอง โดยจะแสดงอาการดังนี้ มีอาการสับสน อาจเซื่องซึมมาก และไม่รับรู้ความเป็นไปรอบตัวหรืออาจหมดสติสมาธิและความจำเสีย การรู้เวลา สถานที่

⁷⁶สมภพ เรื่องตระกูล. เวชศาสตร์การติดยาเสพติด. กรุงเทพฯ : คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. 2546. หน้า 149.

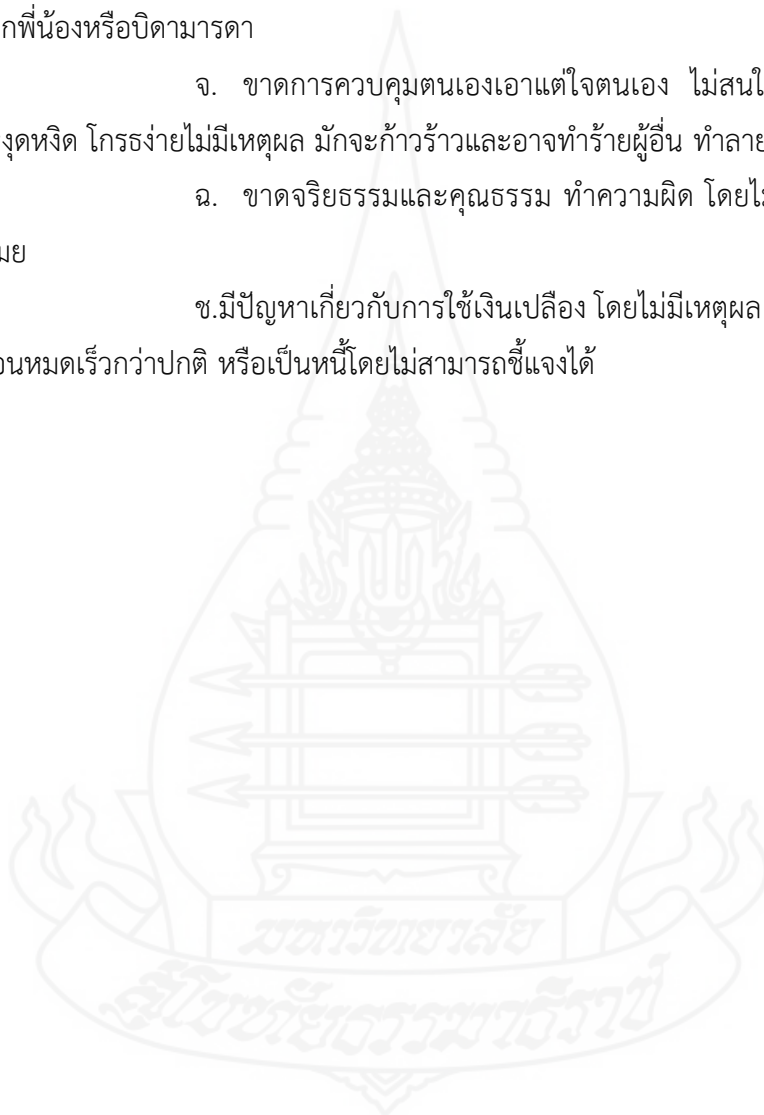
และบุคคลเสีย เช่น ไม่ทราบว่าจะอยู่ที่ไหน เวลาใด และจำไม่ได้ว่าคนที่พูดด้วยเป็นใครการพูดจา ผิดปกติ คำพูดฟังไม่รู้เรื่อง พูดออกนอกเรื่องและไม่เข้าใจ

ง. มีความผิดปกติของกิจวัตรประจำวันหายออกจากบ้านไปนานๆ โดยไม่บอกกล่าว ซึ่งอาจมาจากการไปหายาเพื่อเสพหรือการไปเสพยากับเพื่อน ๆ ขาดเรียนบ่อย โดยไม่แจ้งสาเหตุให้ทางบ้านหรือโรงเรียนทราบ หรือโกหกว่าไปทำอย่างอื่นไม่ทำงานที่ได้รับมอบหมายทำตัว ห่างเหินจากพี่น้องหรือบิดามารดา

จ. ขาดการควบคุมตนเองเอาแต่ใจตนเอง ไม่สนใจความรู้สึกของผู้อื่น มีอารมณ์หงุดหงิด โกรธง่ายไม่มีเหตุผล มักจะก้าวร้าวและอาจทำร้ายผู้อื่น ทำลายข้าวของ

ฉ. ขาดจริยธรรมและคุณธรรม ทำความผิด โดยไม่คิดว่าเป็นความผิด เช่น ลักขโมย

ช. มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้เงินเปลือง โดยไม่มีเหตุผล โดยเอาไปซื้อยาเสพติด เงินเดือนหมดเร็วกว่าปกติ หรือเป็นหนี้โดยไม่สามารถชี้แจงได้



บทที่ 3

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน และเปรียบเทียบความแตกต่างของไทยและต่างประเทศ

เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2535 มีผลทำให้ประเทศไทยต้องดำเนินมาตรการต่างๆ ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติอนุสัญญาดังกล่าว พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงได้ถูกบัญญัติขึ้นใหม่โดยยกเลิกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27⁷⁷ โดยหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่กำหนดให้การกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็กไม่ว่าจะโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฏอันเป็นมาตราขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (กฏแห่งกรุงปักกิ่ง) ศาลคดีเยาวชนและครอบครัว จึงต้องมีวิธีการดำเนินคดีอาญาที่แตกต่างจากคดีธรรมดา กล่าวคือ เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแล และการช่วยเหลือเป็นพิเศษเพื่อให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างเต็มที่เด็กควรเติบโตในสิ่งแวดล้อมของครอบครัวที่มีความรักและความเข้าใจ ฉะนั้น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงได้นำหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ว่า เมื่อเห็นเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับให้นำกำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กที่ถูกกล่าวหาว่าฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางศาล เพราะเห็นว่าการพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดนั้นตามกฎหมายมิได้มุ่งที่จะลงโทษเด็กและเยาวชนแต่มุ่งเน้นที่จะฝึกอบรมสั่งสอน

⁷⁷บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี โดยได้มีการออกแบบเครื่องมือในการคัดกรองเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดให้ได้รับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เพื่อเบี่ยงเบนออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยเร็วที่สุด และสามารถกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างปกติสุข ซึ่งนำมาจากแนวคิดในเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) และมาตรการนี้เกิดขึ้นคู่ขนานไปกับการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมปกติ และถือว่าเป็นเครื่องมือคัดกรองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงได้เพิ่มมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเข้ามาเพื่อเป็นการนำมาตรการทางเลือกอื่นมาใช้แทนการดำเนินคดีตามช่องทางปกติ เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือชุมชน มีส่วนรวมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนซึ่งตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนไว้อย่างหลายประการ แต่ในบทนี้จะศึกษาในเรื่องการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการกระทำความผิดซ้ำคดียาเสพติดกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนของต่างประเทศ ดังนี้

1. ราชอาณาจักรไทย(Kingdom of Thailand)

1.1 หลักเกณฑ์ในการกำหนดอายุเด็ก หรือเยาวชนในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว

หลักเกณฑ์ในการถือเกณฑ์อายุเด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 5⁷⁸ซึ่งเป็นบทบัญญัติสำคัญกำหนดอายุของเด็กหรือเยาวชนที่มีชื่อหาว่ากระทำความผิดอาญาอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว วาจะถือเอาวันใดเป็นหลักกล่าวคือ จะถือเอาวันกระทำความผิดได้เกิดขึ้นหรือวันที่นำตัวมาฟ้องคดีซึ่งมาตรา 5 ให้ถือวันที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นส่วนนิยามความหมายคำว่า “เด็ก”และ “เยาวชน” ตามมาตรา 4⁷⁹ให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันเวลาที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นที่ว่า “วันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น” หมายถึง วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นได้เริ่มลงมือกระทำการที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดในทางอาญาอีกทั้งตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

⁷⁸พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 5 คดีอาญาที่มีชื่อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันเวลาที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น

⁷⁹พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2551 มาตรา 73⁸⁰ 74⁸¹ 75⁸² และ 76⁸³ ที่แก้ไขใหม่ได้ กำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไว้แล้ว

⁸⁰พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

⁸¹พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษแต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาดักเตือนด้วยก็ได้
- (2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้นถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว
- (3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้น
- (4) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นว่านี้ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครอง เฉพาะเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้ หรือ
- (5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนดแต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี”

⁸²พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง

⁸³มาตรา 76 ผู้ใดอายุตั้งแต่สิบแปดปีแต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

1.2 การตรวจสอบการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 72⁸⁴ และ 73⁸⁵

1.3 การส่งตัวเด็กหรือเยาวชนเพื่อตรวจสอบการจับ

1.3.1 ตามมาตรา 72 วรรคหนึ่งกำหนดหลักการให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชน ซึ่งถูกจับไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุม

1) ไซ้บังคับในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับไม่ไซ้แก่กรณีที่เกิดหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดถูกเรียกมา ส่งตัวมาหาพนักงานสอบสวนเอง มาปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน หรือมีผู้นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นเข้ามามอบตัวต่อพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 70

⁸⁴พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 72 ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันทีทั้งนี้ภายในเวลาสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลาสี่ชั่วโมงนั้นด้วย

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดมีบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และบุคคลหรือองค์กรดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายังสามารถปกครองดูแลเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ พนักงานสอบสวนอาจมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บุคคลดังกล่าวไปปกครองดูแลและสั่งให้นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังศาลภายในสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนภายหลังถูกจับ ในกรณีเช่นว่านี้หากมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าเด็กหรือเยาวชนจะไม่ไปศาล พนักงานสอบสวนจะเรียกประกันจากบุคคลดังกล่าวตามควรแก่กรณีก็ได้

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้นำไปใช้บังคับในคดีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าคดีอาจเปรียบเทียบปรับได้

⁸⁵พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 73 เมื่อเด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมายก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าเด็กหรือเยาวชนยังไม่มีที่ปรึกษากฎหมายให้ศาลแต่งตั้งให้ และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนศาลอาจมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเป็น ผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการค้าเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็ก หรือเยาวชนนั้นไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาล แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในสถานพินิจหรือในสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกินสี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานที่อื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่ผู้ดูแลตามวรรคหนึ่งหรือการปล่อยชั่วคราวหากปรากฏต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนมีความจำเป็นต่อขอเข้ารับการศึกษา หรือรับคำปรึกษาแนะนำหรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดใด ๆ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการเช่นว่านั้นด้วยก็ได้

2) เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับแล้ว ให้พนักงานสอบสวน นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที

ที่ว่า“ให้นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที” หมายความว่า ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแต่มีให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเขาในกำหนดเวลายี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นด้วย

1.3.2 ตามมาตรา 72 วรรคสอง กำหนดหลักเกณฑ์ที่พนักงานสอบสวนอาจมอบตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยไปปกครองดูแลและสั่งให้นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังศาลภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนภายหลังถูกจับได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) กรณีที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาวากระทำความผิดมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย
- 2) บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยดังกล่าวจะต้องแสดงให้เห็นว่ายังสามารถปกครองดูแลเด็กหรือเยาวชนนั้นได้
- 3) ในกรณีไม่ว่าตาม 1) หรือ 2) ดังกล่าว หากมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าเด็กหรือเยาวชน จะไม่ไปศาล พนักงานสอบสวนจะเรียกประกันจากบุคคลดังกล่าวตามควรแก่กรณีได้

1.4 การตรวจสอบการจับกุมของศาล

หลักในการตรวจสอบการจับกุม เป็นกรณีกฎหมายกำหนดขึ้นใหม่ เพื่อให้ศาลเข้ามามีบทบาทในการดูแลการจับกุมเด็กหรือเยาวชนที่มีข้อหาวากระทำความผิดซึ่งถูกจับเพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนนั้น โดยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ ดังนี้

1.4.1 กรณีตามมาตรา 73 วรรคหนึ่ง เมื่อเด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลดำเนินการ

- 1) ตรวจสอบว่าเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาวากระทำความผิดหรือไม่
- 2) การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมายก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป หากการจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเด็กหรือเยาวชนยังไม่มีที่ปรึกษากฎหมายให้ศาลแต่งตั้งให้
- 3) เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจมีคำสั่งใหม่มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปพบพนักงานสอบสวนหรือ พนักงานคุมประพฤติ หรือศาลแล้วแต่กรณี

1.4.2 กรณีตามมาตรา 73 วรรคสอง ให้อำนาจศาลที่จะสั่งให้มีการควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและถูกจับไว้ในสถานพินิจหรือในสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายหรือตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดโดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

- 1) กรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง
- 2) กรณีเมื่อศาลเห็นว่ามิเหตุสมควรประการอื่น

1.4.3 กรณีตามมาตรา 73 วรรคสาม ให้อำนาจศาลที่จะสั่งให้มีการควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและถูกจับไว้ในเรือนจำหรือ⁸⁶ สถานที่อื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1) ถ้าเยาวชนซึ่งถูกจับนั้นมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น
- 2) เมื่อเยาวชนซึ่งถูกจับนั้นมีอายุเกินยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว

1.5 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เป็นการเบี่ยงเบนเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือและมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เยียวยาผู้เสียหาย คุ้มครองสังคมสามารถทำได้ทั้งก่อนฟ้องคดีและชั้นหลังฟ้องคดี

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นกระบวนการคุขนาน กับกระบวนการยุติธรรมปกติ โดยนำหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมาดำเนินการกำหนดมาตรการแก่เด็กและเยาวชน โดยไม่อาศัยกระบวนการทางตุลาการ ทั้งนี้ โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมายจะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่

มาตรการในการคัดกรองเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดให้ได้รับการดูแล แก้ไข เพื่อออกจากกระบวนการยุติธรรมและกลับคืนสู่สังคม โดยสามารถใช้ชีวิตอย่างมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ได้เร็วที่สุด มีแนวความคิดมาจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) โดยจัดการให้มีกระบวนการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ที่มีความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ฝ่ายผู้เสียหาย นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือแม่แต่ชุมชนหรือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหายอย่างแท้จริงโดยเด็กและเยาวชนจะได้เข้าใจว่าการกระทำความผิดที่ตนเองก่อขึ้นได้สร้างความเสียหายให้แก่ผู้อื่นอย่างไร และเกิดความสำนึกในการกระทำความผิดของตนเอง ประสงค์จะปรับปรุงพฤติกรรม ขณะเดียวกันผู้เสียหายต้องได้

⁸⁶ สมชัย ชีมาอุตมากร. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2554). หน้า 163- 164.

รับการเยียวยาความเสียหาย ได้รับรู้ถึงปัญหาของเด็กและเยาวชน มีความเห็นอกเห็นใจเด็กและเยาวชนพร้อมที่จะให้อภัยและยินดีให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุขตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสนับสนุนการดำเนินการตามแผนให้สำเร็จลุล่วง



พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86⁸⁷ 87⁸⁸ 88⁸⁹ 89⁹⁰ 90⁹¹

⁸⁷พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะและเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติตามด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ส่งแก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือส่งดำเนินคดีต่อไปและให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนแล้ว เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าวและให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวได้ทันที พร้อมทั้งให้รายงานให้ศาลทราบ

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

ศาลต้องมีคำสั่งตามวรรคสามภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน ทั้งนี้ ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการของศาลด้วย

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรานี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

⁸⁸พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 87 ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงาน ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้นหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและไม่มีลักษณะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามวรรคหนึ่ง อาจกำหนดให้วางลวดักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติตามด้วยก็ได้ กำหนดให้ชดเชยความเสียหาย กำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไม่เกินสามสิบชั่วโมง หรือกำหนดให้นำมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่เกินหนึ่งปี

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

ซึ่งมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แบ่งออกได้เป็นสองส่วน ได้แก่

1.6 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีบทบัญญัติที่เปิดช่องให้นำการเบี่ยงเบนคดีมาใช้ได้ทั้งในชั้นก่อนฟ้อง ในชั้นพิจารณาของศาล และก่อนศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอันมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขพฤติกรรมเด็กและเยาวชน ลดความเสี่ยงความเสียหาย โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนแทนการดำเนินคดีอาญา ในทางปกติ สารสำคัญของ การเบี่ยงเบนคดีดังกล่าวปรากฏในหมวดที่ 7 ซึ่งมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเบี่ยงเบนคดีออกจากการดำเนินคดีในชั้นปกติในชั้นตอนก่อนฟ้องและในชั้นหลังฟ้อง ซึ่งกำหนดกระบวนการไว้ว่าเมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแล้ว จะต้องแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจดำเนินการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งสาเหตุความผิดเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาของพนักงานสอบสวน มาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี

⁸⁹พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 88 ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ต้องปฏิบัติให้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบ และแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป

เมื่อมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการใหญ่เป็นที่สุด และสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีสวนแพ่ง และให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานคำสั่งไม่ฟ้องให้ศาลทราบ

⁹⁰พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 89 ในระหว่างจัดทำและปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการงดการสอบปากคำหรือดำเนินการใด ๆ เฉพาะกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ก่อน ทั้งนี้ มิให้นับระยะเวลาในการจัดทำและการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรวมเข้าในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 78

⁹¹พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสี่ปี ไม่วาจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและสูญเสียยับยั้งและใจทกไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมสมควร และศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควรหากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควร จัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แลวเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวัน นับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ดำเนินการตามนั้นและให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบให้ดำเนินการสอบสวนพิจารณาต่อไป

พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เปิดช่องให้นำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับคดีซึ่งถือเป็นการเบี่ยงเบนคดีในชั้นก่อนฟ้องควบคุมไปกับการดำเนินงานตามมาตรา 63 โดยใช้วิธีประชุมกลุ่มครอบครัวเพื่อให้มีส่วนร่วมในการยุติความขัดแย้ง (Family and Community Groups Conference)⁹²

จากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักในชั้นตำรวจก็สามารถทำได้ อาทิเช่น การใช้ดุลพินิจระงับคดีของตำรวจ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการป้องกันความสงบเรียบร้อยของสังคมและจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น แม้ว่ากระบวนการยุติธรรมจะได้พยายามแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ แต่ก็ไม่สามารถขจัดปัญหาได้หมด⁹³ การดำเนินการของตำรวจในการจับกุมผู้กระทำความผิดในทุกคดีมาฟ้องต่อศาลจึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และอาจกระทบต่อผู้กระทำความผิดในคดีบางประเภทที่สมควรนำเข้าสู่ระบบเพราะอาจเกิดผลร้ายมากกว่า⁹⁴ ดังนั้น เพื่อประโยชน์ของรัฐในการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายและเพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้กระทำความผิดที่จะไม่ต้องมีมลทินติดตัว รัฐจึงให้อำนาจแก่ตำรวจในการใช้ดุลพินิจระงับคดีนั้นได้ เช่น อำนาจในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาของนายอำเภอหรือปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมายตามความในมาตรา 61/3 ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน(ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 เป็นต้น⁹⁵

มาตรการเบี่ยงเบนคดีในชั้นพนักงานอัยการคือ การใช้ดุลพินิจระงับคดีหรือการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการเป็นขั้นตอนการดำเนินการของอัยการตามหลักการฟ้องคดีอาญาตามดุลพินิจที่ให้อำนาจอัยการมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการที่จะตัดสินใจว่าจะนำข้อหาใดมาฟ้องซึ่งการใช้ดุลพินิจนี้ไม่จำกัดอยู่ในข้อความของตัวบทกฎหมายเท่านั้น หากยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นในการใช้ดุลพินิจด้วย⁹⁶

มาตรการพิเศษฯ ในชั้นก่อนฟ้องเป็นการเบี่ยงเบนแต่ก็ออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยการตีความขยายบทบัญญัติมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาประยุกต์กับแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมาน

⁹² อัจฉริยา ชูตินันท์. "กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเพื่อหันเหคดีเด็กและเยาวชนโดยไม่ต้องขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว". (รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัย. 2551). (2551). หน้า 2.

⁹³ หุตุ แสงอุทัย. *กฎหมายอาญา* 1. กรุงเทพฯ. 2537. หน้า 235.

⁹⁴ ชัยวัฒน์ หิรัญวัฒน์. *บทบาทของพนักงานสอบสวนในการกักคดีไม่ให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม*. (2545). หน้า 1.

⁹⁵ อุทัย อาทิวา. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: ตัวอย่างของระบบลูกขุนฝรั่งเศส*. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 2,2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2552). (2552). หน้า 73-97.

⁹⁶ ชนิษฐา (รัชณี) ชัยสุวรรณ. *การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). ภาควิชานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2526. หน้า 104-105.

ฉันทและเพิ่มเงื่อนไขให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเข้ามาใช้ในการตรวจสอบความชอบของขั้นตอนจัดทำมาตรการพิเศษฯ ก่อนฟ้องคดีเพื่อให้เป็นไปตามหลักประกันตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

เมื่อเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและอยู่ในระหว่างการสอบสวน ไม่ว่าจะด้วยการถูกจับกุม หรือเด็กและเยาวชนเข้ามาหาพนักงานสอบสวนเองก่อนฟ้องในคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด มีโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหากเด็กหรือเยาวชนรู้สึกผิดในการกระทำและผู้อำนวยการฯ ตรวจสอบโดยคำนึงถึงขอเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนแล้วเห็นว่าอาจปรับเปลี่ยนตนเป็นพลเมืองดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขให้เด็กหรือเยาวชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องของปฏิบัติ เพื่อปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน หรือชดเชยผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคมเสนอต่อพนักงานอัยการให้ความเห็นชอบ หากแผนได้รับความเห็นชอบให้มีการดำเนินการตามแผน พร้อมทั้งรายงานให้ศาลทราบในกรณีที่น่าปรากฏขอเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลมีอำนาจพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร ซึ่งเป็นหลักประกันว่าสิทธิมนุษยชนจะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่ แนวทางการดำเนินการของศาลในเรื่องนี้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขึ้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ.2557

เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ถือเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ในคดีที่มีอัตราโทษไม่ร้ายแรงมีพฤติกรรมที่สามารถแก้ไขพฤติกรรมได้ด้วยกระบวนการที่ไม่ยุ่งยาก ไม่สมควรจะอยู่ในกระบวนการยุติธรรมนานเกินไป ก็จะถูกคัดกรองออกไปจากกระบวนการยุติธรรมด้วยการเบี่ยงเบนคดีในชั้นก่อนฟ้องคดีโดยเร็วที่สุด ส่งผลให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้สามารถกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างปกติสุข

ในกรณีที่ใช่มาตรการพิเศษฯ ในชั้นก่อนฟ้องคดี หากกระบวนการสำเร็จสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับหากกระบวนการไม่สำเร็จต้องกลับเข้าสู่ขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมปกติโดยทำการสอบสวนต่อไป

1.6.1 ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1) โทษจำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับหรือไม่ เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่เคยต้องโทษคดีถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อนเว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 2) เด็กและเยาวชนรับรู้ถึงการกระทำผิด
- 3) ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เมื่อพิจารณาถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ การศึกษาอบรม สภาพร่างกายและจิตใจ อาชีพและเหตุแห่งความผิดแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจปรับเปลี่ยนตนได้โดยไม่ต้องฟ้อง

4) ได้รับความยินยอมทั้งในส่วนของผู้ถูกระทำและผู้กระทำความผิดด้วย เมื่อผู้อำนวยการฯ ตรวจสอบแล้วเข้าหลักเกณฑ์ตาม 1-4 ก็จัดทำแผนแก้ไขบำบัด ฟนฟู และอาจให้บิดา มารดา บุคคลหรือองค์การร่วมปฏิบัติด้วยได้

บัญญัติของกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ชดเชยแก่ผู้เสียหายหรือเพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่ชุมชน สังคม

ภายหลังจัดทำแผนแก้ไขฟนฟูแล้ว ให้ผู้อำนวยการฯ เสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการ หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการฯ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

(1) และกรณีพนักงานอัยการไม่เห็นชอบกับแผนฯ ให้สั่งปรับเปลี่ยนแผนฯ หรือดำเนินคดีต่อไป โดยให้ผู้อำนวยการฯ แจ้งคำสั่งให้เจ้าพนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

(2) กรณีพนักงานอัยการเห็นว่าแผนฯ ได้เป็นไปได้ประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน ให้อัยการเห็นชอบกับแผนฯ และให้ดำเนินการตามแผนฯ ได้ทันที พร้อมทั้งรายงานให้ผู้พิพากษา

ในกรณีข้อเท็จจริงปรากฏต่อศาลว่า ขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขฯ นั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ศาลสั่งตามที่เห็นสมควร ศาลต้องมีคำสั่งตามวรรคสามภายในสามสัปดาห์นับแต่วันที่ได้รับรายงาน

แผนแก้ไขฯ ตามมาตรานี้ต้องได้รับความยินยอมทั้งจากผู้เสียหาย และเด็กหรือเยาวชน

1.6.2 ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 87 กำหนดเชิญบุคคลดังต่อไปนี้เข้าร่วมประชุม

- 1) ฝ่ายเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด
- 2) ฝ่ายผู้ถูกระทำ(ผู้เสียหาย)
- 3) นักจิตวิทยาหรือเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์
- 4) หากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือพนักงานอัยการ ด้วยก็ได้

ระยะเวลาที่ดำเนินการจัดทำแผนฯ ผู้อำนวยการฯ จะต้องจัดทำแผนฟนฟูฯ พร้อมเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาตรวจสอบภายในสามสัปดาห์นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนรู้สึกในการกระทำ

แผนแก้ไข ฟนฟู อาจระบุหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ดังนี้เช่น

- (1) การว่ากล่าวตักเตือน

(2) ระบุข้อกำหนดให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ หากเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนจะกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ร่วมปฏิบัติด้วย

(3) ใหชดใช้เยียวยาความเสียหาย

(4) ให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ไม่เกินสามสิบชั่วโมง

(5) หรือให้นำมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

ทั้งนี้ แผนแก้ไขดังกล่าวข้างต้น ต้องไม่มีลักษณะจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้นหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ และไม่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน

ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฯ ต้องไม่เกินหนึ่งปี

1.6.3 ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 88 ผู้อำนวยการฯ มีหน้าที่รายงานผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฯให้พนักงานอัยการทราบ และแบ่งประเภทการรายงานเป็น 2 กรณีคือ

1) กรณีฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามให้ผู้อำนวยการฯ รายงานให้พนักงานอัยการทราบและแจ้ง ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป

2) กรณีมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฯบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ รายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด และสิทธิภาคีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ

ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีสวนแพ่ง และให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานคำสั่งไม่ฟ้องให้ศาลทราบ

ในระหว่างจัดทำและปฏิบัติตามแผนแก้ไขฯ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการงดการสอบปากคำหรือดำเนินการใดๆ เฉพาะกับเด็กหรือเยาวชนไว้ก่อน ห้ามนับระยะเวลาในการจัดทำและดำเนินการตามแผนแก้ไขฯ รวมเข้าในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 78⁹⁷ คือการฟ้องคดีหรือการขอผิดฟ้อง

1.7 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณาหรือหลังฟ้องคดี

หลักการสำคัญของการเบี่ยงเบนคดีดังกล่าวปรากฏในหมวดที่ 7 ว่าด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นหลังฟ้องกล่าวคือมาตรการพิเศษฯเป็นเครื่องมือในการคัดกรองเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมหลักหรือกระแสหลัก โดยมีรากฐานความคิดมาจาก

⁹⁷พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 89

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การระงับข้อพิพาทโดยการเบี่ยงเบนคดีอาญาเป็นมาตรการที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งลักษณะและจุดมุ่งหมายของการระงับข้อพิพาทโดยการเบี่ยงเบนคดีอาญาจะมีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสังคม การที่จะเลือกใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการเบี่ยงเบนคดีอาญาในรูปแบบใด จึงต้องคำนึงถึงบริบทของสังคมนั้นๆประกอบด้วย หากเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจะมีขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมที่เริ่มจากการแจ้งความร้องทุกข์โดยผู้เสียหาย ขั้นตอนการจับกุมและสอบสวนผู้กระทำผิดโดยตำรวจ ขั้นตอนการฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการหรือผู้เสียหาย ขั้นตอนการพิจารณาโดยศาล และขั้นตอนการลงโทษโดยกรมราชทัณฑ์ ซึ่งการนำมาตรการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักในชั้นศาลก็สามารถกระทำได้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90

มาตรการนี้เป็นเครื่องมือที่ศาลใช้คัดกรองเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยเร็วที่สุดและสามารถกลับคืนสู่สังคม โดยไม่ต้องพิพากษาคดี มีกระบวนการเข้าสู่การจัดทำแผนแก้ไข เช่นเดียวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง เมื่อมีการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี และไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนนั้นรู้สึกในการกระทำผิด ผู้ถูกกระทำยินยอม โจทก์ไม่คัดค้าน การกระทำไม่เป็นภัยร้ายแรง ศาลพิจารณาวาเด็กหรือเยาวชนอาจปรับเปลี่ยนตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายได้รับการชดเชยตามสมควร ศาลมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขเมื่อศาลเห็นชอบให้จำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว

สำหรับมาตรการพิเศษหลังฟ้องคดีได้บัญญัติวางหลักเกณฑ์ไว้ใน มาตรา 90 และกำหนดการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไข ในมาตรา 91⁹⁸ซึ่งตามบทบัญญัติของมาตรา 90 วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาซึ่งมีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี ไม่วาจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อนเว้นแต่ความผิดที่ใดกระทำโดยประมาทก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ โดยผู้ถูกกระทำยินยอม โจทก์ไม่คัดค้าน เมื่อขอเท็จจริงปรากฏว่าการกระทำไม่เป็นภัยร้ายแรง เด็กหรือเยาวชนอาจปรับเปลี่ยนตนเป็นคนดีได้ ผู้เสียหายได้รับการชดเชย ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการฯ หรือบุคคลที่ศาลแต่งตั้ง (เช่น ผู้พิพากษาสมทบ ผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว) จัดทำแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูแล้วเสนอต่อผู้พิพากษาภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบก็ให้

⁹⁸มาตรา 91 การประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม มาตรา 90 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ประสานการประชุม โดยให้มีผู้เข้าร่วมประชุมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 87 ทั้งนี้ พนักงานอัยการจะเข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

ดำเนินการตามแผนนั้น และให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

ตามมาตรา 91 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประชุมโดยการประชุมเพื่อจัดทำแผนฟื้นฟู ตามมาตรา 90 ให้ผู้อำนวยการฯ หรือบุคคลที่ศาลแต่งตั้งเป็นผู้ประสานการประชุมโดยรวมประชุมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 87 ได้แก่ ฝ่ายผู้เสียหาย นักจิตวิทยาหรือเจ้าหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์และอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้ นอกจากนี้ตามมาตรา 91 ยังกำหนดให้ประธานศาลฎีกาออกข้อบังคับวางหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู หลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ซึ่งตามข้อบังคับฯ กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1.7.1 ข้อ 5 ในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดศาลอาจมีคำสั่งให้นำการจัดทำแผนแก้ไข มาใช้โดยภายใต้หลักเกณฑ์ดังนี้

- 1) คดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดโทษจำคุกไม่เกินสี่สิบไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามกรณีเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันหรือกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ถือขอหาที่มีโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์
- 2) ไม่เคยได้รับโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อนเว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 3) รู้สึกผิดต่อการกระทำของตนที่ได้ก่อ
- 4) ผู้เสียหายไม่ปฏิเสธในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟู
- 5) โจทก์ไม่คัดค้าน
- 6) การกระทำไม่เป็นภัยร้ายแรง
- 7) เด็กหรือเยาวชนมีลักษณะที่จะปรับเปลี่ยนตนเองได้
- 8) ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยความเสียหาย ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนจำนวนหลายคนถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีเดียวกันให้พิจารณาหลักเกณฑ์การจัดทำแผนฯ เป็นแต่ละบุคคล

1.7.2 ข้อ 6 การนำวิธีการจัดทำแผนแก้ไขฯ ตามข้อบังคับนี้มาใช้ สามารถทำได้ก่อนศาลมีคำพิพากษา

1.7.3 ข้อ 7 เด็กหรือเยาวชนที่เคยเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขฯ ตามมาตรา 86 มาแล้ว ไม่สำเร็จ ต่อมามีการฟ้องคดีและศาลเห็นว่าควรนำวิธีการจัดทำแผนแก้ไข มาใช้ก็ได้

1.7.4 ข้อ 8 ให้ศาลมีคำสั่งตั้งผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือบุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ประสานการประชุม

1.7.5 ขอ 9 บุคคลที่ศาลเห็นสมควรให้เป็นผู้ประสานการประชุมต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- 1) เป็นผู้ผ่านการอบรมตามหลักสูตรผู้ประสานการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขฯของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
- 2) ได้จัดแจงเป็นผู้ประสานการประชุมในบัญชีผู้ประสานการประชุมของศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องถิ่นๆ ความในวรรคหนึ่งไม่ให้นำมาใช้กับผู้อำนวยการฯ ที่ศาลตั้งให้เป็นผู้ประสานการประชุม

1.7.6 ข้อ 10 ผู้ประสานการประชุมเชิญบุคคลต่อไปนี้เข้าร่วมพิจารณาจัดทำแผนแก้ไขฯ

- 1) เด็กหรือเยาวชนผู้ถูกฟ้อง บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย
- 2) ผู้เสียหาย บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองดูแลในกรณีผู้เสียหาย เป็นผู้เยาว์
- 3) นักจิตวิทยา หรือเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์

1.7.7 ขอ 11 ในกรณีมีเหตุสมควร ผู้ประสานการประชุมอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับผลกระทบ หรือพนักงานอัยการเข้าร่วมประชุมการจัดทำแผนแก้ไขฯบ้างด้วยก็ได้

1.7.8 ข้อ 12 ผู้ประสานการประชุมต้องดำเนินการประชุมภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) ให้เด็กหรือเยาวชนได้แสดงออกถึงความรู้สึกผิดชอบในการกระทำและรับผิดชอบ ต่อการกระทำของตน
- 2) ให้เด็กหรือเยาวชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจเหตุผล ความรู้สึกและผลเสียหาย และเพื่อให้ผู้เสียหายมีความรู้สึกที่ดี ตระหนักว่าทุกคนมิได้เพิกเฉย ละเลยต่อความรู้สึกและความเสียหายที่ผู้เสียหายประสบ
- 3) แสวงหาแนวทางในการจัดทำแผนแก้ไขฯเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนกำหนดมาตรการในการป้องกันมิให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอีกจากผู้เข้าร่วมการประชุมทุกฝ่ายโดยให้คำนึงถึงความรู้สึกและจิตใจของผู้เสียหาย รวมทั้งการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย โดยไม่ต้องคำนึงถึงตัวเงินเป็นสำคัญ

หลักเกณฑ์ที่พิจารณานำวิธีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมาใช้ สรุปได้ดังนี้
 (1) อัตราโทษคดีต้องมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี (ถือข้อหาที่มีโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์)

(2) ต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุก(คดีถึงที่สุด) ยกเว้นกระทำโดยประมาทกับ
 ลหุโทษ

(3) ต้องสำนึกในการกระทำ คือ เด็กหรือเยาวชนตระหนักว่าการกระทำ
 ของตนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น เสียใจในการกระทำพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเอง ทั้งนี้ ไม่จำเป็น
 ต้องรับสารภาพว่าการกระทำผิดตามที่ถูกลงโทษ

(4) ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ในการจัดทำแผนแก้ไข

(5) พนักงานอัยการไม่คัดค้าน

(6) ต้องเป็นคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร

(7) เด็ก หรือเยาวชนมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนความประพฤติเป็นคนดีได้

(8) ผู้เสียหายได้รับการชดเชยตามสมควร

(9) ทำเวลาใดๆ ก็ได้แต่ก่อนมีคำพิพากษา

สำหรับการใช้มาตรการพิเศษฯ ชั้นหลังฟ้องคดีในประเทศไทยเป
 นเพียงมาตรการทางเลือกหนึ่งของศาลโดยมิได้มีการวางหลักเกณฑ์ให้ทำการไต่สวน ซึ่งตามพระ
 ราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในหมวด
 พิพากษาคดีอาญา ก็ได้มีการบัญญัติกฎหมายซึ่งมีผลบังคับใช้ในทำนองเดียวกันกับมาตรการพิเศษฯ
 กล่าวคือ ผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลยพินิจงดการอ่านคำพิพากษาและใช้มาตรการอื่นแทนการพิพากษา
 ลงโทษได้

กล่าวสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดี
 อาญาสามารถทำได้ทั้งชั้นก่อนฟ้องคดีและชั้นหลังฟ้องคดี เป็นกระบวนการในการเบี่ยงเบนคดีออก
 จากระบบการพิจารณาคดีอาญาตามปกติ โดยมุ่งเน้นแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนและครอบครัว
 เยียวยาผู้เสียหายคุ้มครองสังคม มาตรการนี้มีแนวความคิดมาจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
 (Restorative Justice) โดยกระบวนการนี้จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับรู้ว่าการกระทำของตนเอง
 ไต่กอให้เกิดความเสียหายให้ผู้อื่นมากน้อยเพียงใด มีความรู้สึกสำนึกผิด อยากจะปรับปรุงตนเอง
 มีความพร้อมที่จะเยียวยาผู้เสียหาย ผู้เสียหายจะได้เข้าใจถึงสาเหตุได้รับรู้ถึงปัญหาของเด็กและ
 เยาวชน มีความเห็นอกเห็นใจเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งจะให้ภัยและยินดีให้โอกาสแก่เด็กและ
 เยาวชน โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ฝ่ายผู้เสียหาย
 นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือแม่แต่ชุมชนหรือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เกิดเป็นแนวทางการ
 การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แก่เด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากรองและหลังฟ้อง

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรอง (มาตรา 86)	หลังฟ้อง(มาตรา 90)
1. เกี่ยวกับอัตราโทษ	ต้องเป็นกรณีของเด็กหรือเยาวชนนั้น กระทำความผิดซึ่งมีโทษอย่างสูงให้จำคุก ไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะมีโทษปรับหรือไม่	ต้องเป็นกรณีของเด็กหรือเยาวชนนั้น ได้ กระทำความผิดซึ่งมีโทษอย่างสูงให้ จำคุกไม่เกินยี่สิบปีไม่ว่าจะมีโทษปรับ หรือไม่
2. เกี่ยวกับประวัติการ กระทำผิด	เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่เคยรับโทษโดย คำ พิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ โดยประมาทหรือลหุโทษ	ไม่เคยได้รับโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุกมาก่อนเว้นแต่เป็น โทษสำหรับ ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
3. เกี่ยวกับสถานะของ เยาวชน	เด็กหรือเยาวชนนั้นจะต้องรู้สึกถึงความผิด ที่ได้กระทำ	เด็กหรือเยาวชนรู้สึกผิดในการกระทำ
4. เงื่อนไขปัจจัยที่ ต้องพิจารณาในการนำ เขาลักเกณฑ์	ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน โดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิตใจ อาชีพ ฐานะ และสาเหตุแห่งการกระทำความผิดแล เห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจปรับเปลี่ยน ตนเป็นคนดีโดยไม่ต้องฟ้อง	ขอเท็จจริงปรากฏว่าพฤติกรรมแห่งคดี ไม่ร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร และศาล เห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป นคนดีได้
5. ความยินยอม	ผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนยินยอม	ผู้เสียหายยินยอม และโจทก์ไม่คัดค้าน
6. การชดเชย เยียวยา ผู้เสียหาย	เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กและ เยาวชน	ผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชย เยียวยา ตามสมควร
7. เกี่ยวกับผลการ จัดทำแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู	เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กและ เยาวชน	แผนฯเป็นประโยชน์ต่อนาคต ของเด็ก หรือเยาวชนและต่อผู้เสียหาย

2. ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์(Kingdom of New Zealand)⁹⁹

2.1 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน

ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ใช้กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนโดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวซึ่งจะถูกนำมาใช้ทั้งสองขั้นตอน คือ ทั้งก่อนฟ้องคดีอาญาและหลังฟ้องคดีอาญา ประเภทของคดีที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ แบ่งได้ตามกฎหมาย Children Young Persons and Their Families Act 1989 ได้กำหนดให้มีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้กับคดีดังต่อไปนี้ คือ

2.1.1 กรณีความผิดที่มีอัตราโทษเล็กน้อย เป็นกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจนำวิธีการประชุมกลุ่ม ครอบครัวมาใช้ในระบบการตัดสินอย่างเป็นทางการ เพื่อระบุข้อกำหนด ข้อเสนอแนะ และแนวทางปฏิบัติให้แก่เด็กหรือเยาวชนและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผลโศกตียุติลงในช่วงเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2.1.2 กรณีความผิดที่รุนแรงขึ้น เป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าไม่เหมาะสมที่ใช้วิธีการตัดสิน กรณีนี้ก็จะส่งเด็กหรือเยาวชนไปยังเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือเยาวชน เพื่อใช้มาตรการอื่นแทนการดำเนินคดีอาญาต่อไป

2.1.3 กรณีความผิดอาญาร้ายแรงทุกประเภท หรือความผิดอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ เป็นกรณีที่ศาลจะสั่งให้ผู้ประสานงานยุติธรรมสำหรับเยาวชนดำเนินการประชุมกลุ่ม ครอบครัวขึ้น เพื่อกำหนดแนวทางแผนการแก้ไขฟื้นฟูและนำเสนอต่อศาลทำคำพิพากษา ลงโทษหรือออกคำสั่งใดๆต่อไป

ประเภทของคดีที่ไม่เข้าในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์

วิธีการประชุมฯ จะไม่นำมาใช้กับความผิดฐานฆาตกรรมโดยเจตนาหรือความผิดฐานทำร้ายร่างกายเหตุใหญ่ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลคดีเด็กและเยาวชนครอบครัวตามปกติ

วิธีการสงคดียุติการใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวก่อนฟ้องในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ สามารถทำได้ดังนี้ คือ¹⁰⁰

- 1) เด็กที่มีอายุระหว่าง 10-13 ปี ที่ได้กระทำความผิด

⁹⁹จาร์ส รุ่งเรือง. “การนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์(Restorative Justice) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก(Juvenile Justice) : ศึกษากรณีการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing)”. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.2547. หน้า 94-95.

¹⁰⁰การประชุมกลุ่มครอบครัวทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน: เทคนิคและแนวปฏิบัติ. เอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ. เมื่อวันที่ 25-26 ตุลาคม 2544. กรุงเทพฯ. หน้า 39.

(1) หลักการพื้นฐานคือ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าเพื่อสวัสดิภาพเด็ก โดยเด็กนั้นจำเป็นต้องได้รับการดูแลและคุ้มครองประกอบกับเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมจึงจำเป็นต้องให้เด็กเข้าสู่กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัว

(2) การสงคดียุติธรรมเพื่อให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัว ภายหลังจากหารือกับผู้ประสานงานยุติธรรมแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้นำคดีมา

(3) ดำเนินการผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน พิจารณาวาเด็กที่กระทำความผิดนั้นจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองหรือไม่ และหากจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองที่ประชุมฯ ต้องตัดสินใจทำคำแนะนำกำหนดวิธีการนำไปปฏิบัติด้วย

(4) ระยะเวลาในการปฏิบัติ ผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรมฯ ดำเนินการประชุมภายใน 21 วัน และประชุมให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันเริ่มจัดประชุมฯ เว้นแต่เป็นกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย

2) เยาวชนที่อายุ 14-16 ปี ที่ถูกล่วงล่าวากระทำผิด

(1) หลักการพื้นฐาน คือ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวหาว่าเยาวชนได้กระทำความผิดเยาวชนนั้นจะไม่ถูกจับกุม และเพื่อประโยชน์ต่อสังคมจะต้องให้เด็กเข้าสู่กระบวนการประชุมฯตามกฎหมาย การส่งเรื่องมาในลักษณะนี้เรียกกันทั่วไปว่าเป็นการส่งเรื่องมาด้วยความตั้งใจที่จะตั้งขอหาเยาวชนนั้น

(2) การสงคดียุติธรรมเพื่อให้การประชุมกลุ่มครอบครัว เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ส่งเรื่องมาหลังจากที่ได้ปรึกษาผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรมฯแล้ว

(3) การดำเนินการผู้ประสานงานฯพิจารณาว่า เยาวชนนั้นได้ยอมรับการกระทำความผิดหรือไม่และควรจะถูกฟ้องหรือไม่หรือมีวิธีการทางเลือกอื่น และหากมีทางเลือกอื่นที่ประชุมฯ ต้องพิจารณาจัดทำคำแนะนำและการกำหนดวิธีปฏิบัติงาน

(4) ระยะเวลาที่กำหนดจะต้องดำเนินการประชุมภายใน 21 วัน และต้องประชุมเสร็จสิ้นภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันเริ่มจัดประชุมฯ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย

ก. เยาวชนที่ถูกควบคุมตัวและไม่ยอมรับว่าได้กระทำความผิด

(ก) หลักการพื้นฐาน คือ เมื่อเยาวชนนั้นอยู่ต่อหน้าศาลคดีเด็ก เยาวชนและครอบครัว โดยไม่ยอมรับความผิดและศาลเยาวชนได้มีคำสั่งให้อยู่ในความควบคุมของอธิบดีผู้ควบคุมตัวเยาวชน (director general)

(ข) การสงคดียุติธรรมเพื่อให้มีการประชุมฯ ศาลจะเป็นผู้สั่งให้ผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชนให้ดำเนินการจัดประชุมฯ

(ค) ในส่วนผู้ประสานงานฯ จะจัดทำคำแนะนำต่อผู้พิพากษา เกี่ยวกับการควบคุมตัวเยาวชนนั้นในระหว่างการศึกษาพิพากษาคดี

(จ) ระยะเวลาที่กำหนด จะมีการประชุมกลุ่มครอบครัวภายใน 7 วัน และต้องประชุมให้เสร็จสิ้นภายใน 7 วันนับแต่วันเริ่มจัดการประชุมกลุ่มครอบครัว เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย

ข. เยวชนที่อยู่ต่อหน้าศาลและยอมรับการกระทำความผิด

(ก) เยวชนอยู่ต่อหน้าศาลไม่ว่าจะโดยถูกจับกุม หรือหมายเรียกและยอมรับการกระทำความผิดตามข้อกล่าวหา

(ข) การส่งเรื่องต่อให้ที่ประชุมฯ ศาลจะเป็นผู้สั่งให้ผู้ประสานงานฯ ให้ดำเนินการจัดประชุมครอบครัว

(ค) การดำเนินการผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยวชนตรวจสอบว่า เยวชนรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ และควรได้รับการพัฒนาจัดการอย่างไรจากศาล หรือมีวิธีการทางเลือกที่จะจัดการกับกรณีนั้น ที่ประชุมกลุ่มฯ จัดทำคำแนะนำและการกำหนดแผนวิธีการปฏิบัติ

(ง) ระยะเวลาที่กำหนด ถ้าเยวชนนั้นถูกควบคุมตัวจะจัดประชุมกลุ่มฯ และประชุมให้เสร็จภายใน 7 วันนับแต่วันเริ่มประชุมกลุ่มครอบครัว เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย แต่ถ้าเยวชนไม่ได้ถูกควบคุมตัวจะต้องประชุมภายใน 14 วันและประชุมให้เสร็จภายใน 7 วันนับแต่วันเริ่มประชุมกลุ่มครอบครัว เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย

ค. วิธีการนำคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มฯ หลังฟ้องในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ ในกรณีที่พบว่าเยวชนได้กระทำความผิดจริงจะดำเนินการดังต่อไปนี้

(ก) เมื่อเด็กหรือเยวชนอยู่ต่อหน้าศาล และไม่ยอมรับว่าได้กระทำความผิด ต่อมาศาลได้พิจารณาแล้วพบว่าเยวชนนั้นได้กระทำความผิดจริง

(ข) การส่งต่อคดีมาเพื่อให้มีการประชุมกลุ่มฯ ศาลจะสั่งให้ผู้ประสานงานฯ ให้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มครอบครัว

(ค) ดำเนินการผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยวชนจะพิจารณาดำเนินการกับเยวชนนั้นอย่างไรสำหรับความผิดที่ได้กระทำลงที่ประชุมกลุ่มฯ จัดทำคำแนะนำและการกำหนดขั้นตอนปฏิบัติ

(ง) ระยะเวลาที่กำหนด ถ้าเยวชนนั้นถูกควบคุมตัวจะต้องจัดประชุมกลุ่มฯ ภายใน 7 วันและประชุมให้แล้วเสร็จภายใน 7 วันนับแต่วันที่เริ่มจัดประชุมกลุ่มครอบครัว เว้นแต่มีเหตุพิเศษ

ง. บุคคลที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มฯ ในกระบวนการยุติธรรมในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ ได้แก่

(ก) เด็ก หรือเยวชน

- (ข) บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย
- (ค) ผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน
- (ง) ผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำผิด อาทิเช่น เจ้าหน้าที่

ตำรวจ

- (จ) ผู้เสียหาย หรือตัวแทนผู้เสียหาย
- (ฉ) สมาชิกในครอบครัวของผู้เสียหาย
- (ช) ทนายความ
- (ซ) นักสังคมสงเคราะห์ ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ภายใต้การ

ปกครองของอธิบดีกรมสวัสดิการสังคม

- (ณ) หัวหน้าสำนักงานของหน่วยงานบริการสังคม ในกรณีเด็ก

หรือเยาวชนอยู่ในความดูแลของหน่วยงานดังกล่าว

- (ญ) เจ้าพนักงานคุมประพฤติ

- (ฎ) ผู้ที่เด็กหรือเยาวชนร้องขอให้เข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัว

หลักการสมานฉันท์ในกระบวนการแก้ไขปัญหามาตามกฎหมาย

จารีตของชาวพื้นเมืองเผ่าเมารีดังกล่าวยังปรากฏร่องรอยในกระบวนการของศาลเยาวชนของราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ในยุคปัจจุบัน โดยที่ศาลเยาวชนของนิวซีแลนด์ยึดแนวทางในการดำเนินงานที่สำคัญสามประการ ได้แก่ หลักความรับผิดชอบหลักการแก้ไขปัญหา และหลักการสร้างความสมานฉันท์ ดังนั้นศาลเยาวชนของราชอาณาจักรนิวซีแลนด์จึงมุ่งเน้นให้ผู้กระทำผิดมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาวงกติกกรรมการกระทำผิดของตนเอง ให้หันมากระทำในสิ่งที่ถูกต้องโดยการพบและรับฟังความเห็นและความรู้สึกของผู้เสียหายรวมทั้งการได้รับรู้ถึงผลกระทบที่เกิดแก่ผู้เสียหายและครอบครัวอันเกิดจากการกระทำของตนเอง¹⁰¹

ศาลเยาวชนของนิวซีแลนด์ได้รับการกำหนดให้ยอมรับในหลักการของการเบี่ยงเบนคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการดำเนินการทางอาญา (Diversionary principles) และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามหลักการในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการลดความเคร่งครัดมาตรการทางกึ่งโทษให้น้อยที่สุด (The least restrictive sanctions) และเมื่อเด็กหรือเยาวชนได้ปฏิบัติตนเป็นไปตามเงื่อนไขตามข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้ กระบวนการดำเนินการทางอาญาก็เป็นอันยุติลง ดังนั้นศาลคดีเด็กและเยาวชนจึงจะเป็นสถาบันที่กลับมาทำหน้าที่ในการดำเนินการทางอาญาในกรณีที่ผลของการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนประสบความสำเร็จ รวมทั้งการทำหน้าที่ในการกลั่นกรองข้อเสนอหรือแนวทางที่เป็นผลของการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนที่ไม่เหมาะสมและเป็นที่ยังพอใจของฝ่ายต่างๆ

¹⁰¹ Lynch, N. (2012).

ที่เกี่ยวข้อง¹⁰² ดังนั้นการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์สามารถดำเนินการได้ซ้ำแล้วซ้ำอีกในกรณีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำรวมทั้งมีการกำหนดเงื่อนไขการพิพากษาคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดถูกส่งตัวฟ้องร้องคดีและมีการพิจารณาคดีในชั้นศาล

3. เครือรัฐออสเตรเลีย(Commonwealth of Australia)¹⁰³

แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประชุมกลุ่มครอบครัวที่นำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในเครือรัฐออสเตรเลีย ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์

3.1 ประเภทคดีที่เข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

ในระยะแรกการประชุมกลุ่มฯ ในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมกับระบบการ ตักเตือน เพราะคดีความผิดลหุโทษทั้งหมดจะถูกจัดการในชั้นต้น โดยระบบการตักเตือนของเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีความผิดที่รุนแรงมากเจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้ระบบการตักเตือนควบคุมการประชุมกลุ่มฯ เพื่อมุ่งในการเยียวยาแก่ผู้เสียหาย และเกิดความรับผิดชอบให้แก่ผู้กระทำความผิดด้วย

สำหรับโครงการแรกที่น่าการประชุมกลุ่มฯ มาใช้กับเด็กและเยาวชน คือที่เมือง Wagga Wagga ในมลรัฐนิวเซาท์เวลล์ (New South Wales) ในปี 1991 โดยการประชุมกลุ่มครอบครัวในรูปแบบ Wagga Wagga นั้นมิได้เกิดมาจากพื้นฐานความคิดของ Restorative Justice โดยตรงเหมือนดังรูปแบบของประเทศนิวซีแลนด์ แต่ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎี Reintegrative Shaming Theory ของนักอาชญาวิทยาชื่อ John Braithwaite¹⁰⁴ ซึ่งทฤษฎีนี้ได้ให้ความสำคัญกับการควบคุมสังคมโดยครอบครัวและชุมชน มองว่า เมื่อบุคคลใดก่อเหตุทำผิดก็จะเกิดความรู้สึกอับอายและคิดว่าตนเองเป็นแกะดำของชุมชนเว้นเสียแต่จะได้รับการยอมรับกลับเข้าสู่สังคมเหมือนเดิม ดังนั้นทฤษฎี Re integrative Shaming Theory นำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งต้องมีเวทีที่จะทำให้ผู้ที่กระทำความผิดรู้สึกละอายใจ โดยเห็นถึงความไม่พอใจของผู้เสียหาย สมาชิกในชุมชน บุคคลในครอบครัวของผู้กระทำผิดเอง และต้องให้ผู้กระทำผิดตระหนักถึงความผิดที่ตนได้กระทำลง และเข้าใจความรู้สึกของผู้เสียหายและพร้อมที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายโดย John Braithwaite มองว่ากระบวนการทางศาลมุ่งแต่เอาผิดการลงโทษก็มีแต่การสร้างมลทินก่อให้เกิด

¹⁰² McElrea. p.3

¹⁰³ อัจฉริยา ชูตินันท์. “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเพื่อหันเหคดีเด็กและเยาวชน โดยไม่ต้องขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว.” รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 2551. หน้า 23.

¹⁰⁴ Braithwaite. (1989).

ความอับอายโดยไม่ให้ความสำคัญที่จะทำให้ผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม John Braithwaite จึงเชื่อว่า Re intergrative Shaming โดยการไกลเกลี่ยระหว่างผู้กระทำผิด และผู้เสียหายและการประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถเป็นเวทีสำหรับการดำเนินการตามทฤษฎี Re intergrative Shaming Theory และเป็นการสมานฉันท์ความสัมพันธ์แต่กร้าวระหว่างผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และสมาชิกในชุมชนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามหลังจากการสร้างรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวใน Wagga Wagga แล้วในมลรัฐอื่นๆของประเทศออสเตรเลียก็ได้นำรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน สำหรับการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลียจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป เช่นในมณฑลนครหลวงออสเตรเลีย (The Australia Capital Territory) เรียกว่า Diversionary Conferences ในเซาท์ออสเตรเลีย (South Australia) เรียกว่า Family Conferencing)

ประเภทคดีที่ส่งมาให้ตำรวจดำเนินการจัดการประชุม ได้แก่ คดีที่โดยปกติจะต้องดำเนินการส่งฟ้องศาลแต่ได้รับการพิจารณาให้ชะลอการดำเนินการฟ้องซึ่งมักเป็นความผิดที่ไม่รุนแรง เช่น คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี คดีความผิดฐานเมาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ขณะขับขี่ยานพาหนะผู้กระทำผิดแต่ละรายต้องให้ความยินยอมและสมัครใจที่จะให้ตำรวจดำเนินการจัดการประชุม การจัดการประชุมมักจะดำเนินการได้ในช่วงระยะเวลา 3 -4 สัปดาห์หลังจากผู้กระทำผิดถูกจับกุมการจัดการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนนั้นจะเน้นไปที่พฤติกรรมการกระทำผิดมากกว่าเน้นไปที่ตัวผู้กระทำผิด

3.2 ประเภทคดีที่ไม่เข้าในการประชุมกลุ่มครอบครัวในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

ถ้าเป็นความผิดที่ร้ายแรง หรือเป็นคดีอุกฉกรรจ์ หรือเป็นผู้กระทำผิดซ้ำอีก เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ใช่วิธีการประชุมกลุ่มก็ต้องส่งสำนวนคดีไปยังศาลเยาวชนต่อไป

บุคคลที่มีสิทธิเข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในเครือรัฐออสเตรเลีย ลักษณะโดยทั่วไปของการประชุมกลุ่มครอบครัวในเครือรัฐออสเตรเลียจะประกอบด้วยเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด บิดามารดาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดผู้เสียหายเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างน้อย 1 คน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทที่แตกต่างกันกล่าวคือในมณฑลนครหลวงของออสเตรเลียใต้ (South Australia) จะมีผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จัดการประชุมและดำเนินการประชุมแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้าร่วมประชุมด้วยในฐานะตัวแทนของชุมชน การประชุมกลุ่มครอบครัวในเครือรัฐออสเตรียมีการดำเนินการทั้งในระบบที่เป็นนโยบายท้องถิ่น และระบบที่มีบทบัญญัติของกฎหมายรองรับกฎหมาย Young Offender Act 1977 กำหนดให้บุคคลที่มีสิทธิเข้าประชุมกลุ่มครอบครัว คือ

1) เด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นประธานของการประชุม ไม่ว่าจะถูกควบคุมตัวอยู่หรือไม่ก็ตาม

- 2) ผู้ดำเนินการประชุม
- 3) บุคคลซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบเด็ก หรือเยาวชน
- 4) สมาชิกของเด็ก หรือเยาวชน
- 5) ผู้ใหญ่ที่เด็ก หรือเยาวชนเลือก
- 6) ผู้ปฏิบัติงานตามกฎหมายที่ให้คำแนะนำเด็ก
- 7) เจ้าหน้าที่ตำรวจ
- 8) เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน
- 9) ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่ผู้เสียหายเลือก หรือตัวแทนของผู้เสียหาย

อย่างไรก็ดีหากผู้ดำเนินการประชุมเห็นสมควร อาจเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวในระบบกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหรือรัฐออสเตเลียกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวตามกฎหมาย The Young offender ในรัฐนิวเซาท์เวลล์ อันเป็นรัฐแรกที่เริ่มวิธีการตามแนวคิดความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing) มาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนและพัฒนาารูปแบบที่มีตำรวจเป็นผู้ประสานงานหรือเป็นที่รู้จักในชื่อ Wagga Model โดยเริ่มโครงการนำร่องในปี 1991 และได้ขยายผลไปหลายพื้นที่ทั่วรัฐต่อมาในปี 1997 รัฐนิวเซาท์เวลล์ ได้ตราพระราชบัญญัติผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนขึ้น (The Young Offender Act 1997) และบังคับใช้ในปี 1998 เพื่อรองรับนโยบายการใช้กระบวนการทางเลือกในการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดของเยาวชน ซึ่งมีวิธีการอยู่ 3 วิธีคือ การวางกลาว (caution) การตักเตือนอย่างเป็นทางการ (warning) และการประชุมยุติธรรมชุมชนตามแนวคิดความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Youth Justice Conference) สำหรับกฎหมาย The Young Offender Act 1997 นี้ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดอยู่ในเกณฑ์ที่จะเข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวได้ต้องเป็นเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี¹⁰⁵ โดยถือว่าเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการเบื้องต้นที่เป็นทางเลือกแทนการดำเนินคดีอาญาในศาลเยาวชนโดยตรงกล่าวคือจากความผิดที่เด็กได้กระทำหรือถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดนั้นเป็นความผิดที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ การดำเนินคดีอาญาต่อเด็กที่กระทำความผิดโดยกระบวนการศาลนั้นจะไม่สามารถทำได้เลย หากแต่จะต้องพิจารณาใช้มาตรการอื่นแทน ซึ่งกระบวนการหรือมาตรการที่จะนำมาใช้จัดการกับเด็กที่กระทำความผิดแทนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายฉบับนี้มีอยู่สามขั้นตอนด้วยกันคือ ได้แก่ วางกลาวตักเตือน การตักเตือน

¹⁰⁵Kathleen, D., Diversionary Conference in Australia: a reply to the optimists and skeptics.

อย่างเป็นทางการ และการประชุมกลุ่มครอบครัว¹⁰⁶ ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดเมื่อเริ่มต้นกระบวนการดำเนินคดีอาญากับเด็กหรือเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องพิจารณาในลำดับแรกว่าความผิดที่ถูกกล่าวหาอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้หรือไม่จากนั้นจึงพิจารณาต่อไป

กฎหมาย The Young Offender Act 1997 กำหนดให้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เป็นเบื้องต้น เมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดยอมรับการกระทำผิดนั้น (admit of an offence) และยินดีเข้าประชุมกลุ่มครอบครัว โดยหน่วยงานที่ส่งคดีมาเข้าประชุมกลุ่มครอบครัว ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ (Investigating official) อัยการ (director of public prosecution) และศาลเยาวชน

ประเภทคดีที่มีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในรัฐนิวเซาท์เวลส์ ตามกฎหมาย Young Offender Act 1997 กำหนดให้คดีที่สามารถจะดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีประชุมกลุ่มครอบครัว ได้แก่ ความผิดที่ไม่รุนแรง และความผิดที่ตามมากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Act 1986) หรือกฎหมายอื่นที่กำหนดให้สามารถดำเนินคดีได้โดยรวบรัด

ประเภทคดีที่ไม่มีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในรัฐนิวเซาท์เวลส์ คดีที่ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการจราจร (Road Transport Act 1998) ความผิดที่เป็นผลทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ความผิดต่อเสรีภาพและความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้มาตรการพิเศษ ระหว่างของไทยและต่างประเทศ

ในราชอาณาจักรไทยมีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นกระบวนการเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการพิจารณาคดีในศาล โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัววิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 โดยแบ่งออกเป็นการเบี่ยงเบนคดีตั้งแต่ก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 และหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 ซึ่งการเปรียบเทียบระบบการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) ในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์และเครือรัฐออสเตรเลีย (รัฐนิวเซาท์เวลส์) มีดังนี้

¹⁰⁶The Young Offender Act 1997. Section 4.

4.1 เปรียบเทียบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาราชอาณาจักรไทยและ ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์

ตารางที่ 3.2 ขั้นตอนดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนกระทำความผิด¹⁰⁷

ประเด็นเปรียบเทียบ	ราชอาณาจักรไทย	ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์
1. การกระทำความผิด เล็กน้อย	ว่ากล่าวตักเตือนได้	ว่ากล่าวตักเตือนได้
1. การกระทำความผิด ที่รุนแรงมากขึ้น	เปรียบเทียบปรับ / เด็กและ เยาวชนไม่ ยินยอมส่งตัวไปดำเนินคดี ตามปกติ	การดำเนินคดีไม่เปนประโยชน์ต่อ สาธารณชนเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ เยาวชนหามาตรการมาใช้กับเด็ก แทนการดำเนินคดีอาญา
2. การกระทำความผิด รว ยแรงกระทำความผิดซ้ำ	ดำเนินคดีตามปกติ / ไม่เคยถูก จำคุก และการกระทำความผิดคดีที่มี อัตราโทษ จำคุกไม่เกินห้าปี ผู้กระทำความผิดรับสารภาพ กรณีก่อน ฟ้องผู้อำนวยการสถานพินิจเห็น ว่าอาจกลับตัวเป็นคนดีได้ให้จัดทำ แผนฟื้นฟู	ตำรวจปรึกษาเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ เยาวชนและผู้ประสานงาน ยุติธรรมหากเห็นว่าการดำเนินคดี ไม่เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและ ไม่เกิดประโยชน์ต่อเด็กจะส่งดำ เนินคดีตามปกติ
3. การจัดทำแผนแก้ไข ฟื้นฟู หรือประชุมกลุ่ม ครอบครัวไม่ประสบ ความสำเร็จ	ดำเนินคดีตามปกติต่อไป	ต้องได้ขอสรุปเห็นว่าการ ดำเนินคดีต่อเด็กจะเป็น ประโยชน์แล้วเด็กหรือเยาวชนนั้นจะ ถูกดำเนินคดี

¹⁰⁷ จาร์ส รุ่งเรือง, “การนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม
สำหรับเด็ก (Juvenile Justice) : ศึกษากรณีการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing)”. (วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. 2547. หน้า 94.

ตารางที่ 3.3 ขั้นตอนดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนกระทำความผิดกอนฟ้องคดี¹⁰⁸

ประเด็นเปรียบเทียบ	ราชอาณาจักรไทย	ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์
1. เมื่อเด็กกระทำผิด อาญา	- ตำรวจพิจารณา	- ตำรวจพิจารณา
2. พิจารณาพฤติการณ์ แห่งคดี	- ไม่ได้คำนึงถึงการกระทำผิดครั้งก่อน	- คำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำประวัติการกระทำครั้งก่อน
3. กำหนดโทษ	- ว่ากล่าวตักเตือนได้ - เปรียบเทียบปรับได้	- ว่ากล่าวตักเตือนได้ - ประชุมกลุ่มครอบครัวตกลงวางแผนแก้ไขฟื้นฟู หากเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามขอเสนอแนะ
4. ผลของคดี	- คดียุติ	- คดียุติ



¹⁰⁸การประชุมกลุ่มครอบครัวทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน: เทคนิคและแนวปฏิบัติ. เอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ. เมื่อวันที่ 25-26 ตุลาคม 2544. กรุงเทพฯ. หน้า 15.

ตารางที่ 3.4 ขั้นตอนดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนกระทำความผิดหลังฟ้อง¹⁰⁹

ประเด็นเปรียบเทียบ	ราชอาณาจักรไทย	ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์
1. เมื่อมีการฟ้องเด็กที่ ถูก กลาวหาว่ากระทำ ผิดต อศาล	- อัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี - เด็กไม่เคยได้รับโทษจำคุกตาม คำพิพากษาถึงที่สุดของศาล หรือ เคยรับโทษจำคุกแต่เป็นโทษ ในคดีที่กระทำโดยประมาท ก่อนมีคำพิพากษา - เด็กรู้สึกถึงความผิดที่ได้กระทำ - ผู้เสียหายยินยอม - โจทก์ไม่คัดค้าน - เด็กสามารถกลับตนเป็นคนดีได้ - การจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟู เป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็ก - ผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชย ตามสมควร	- ไม่มีการกำหนดอัตราโทษ - เว้นแต่การกระทำผิดร้ายแรง ไม่มีการปฏิเสธขอหา
2. เมื่อเขาหลักเกณฑ์ ศาล มีคำสั่ง	- เห็นชอบกับแผนจำหน่ายคดีไว้ ชั่วคราว เพื่อให้เด็กไปปฏิบัติตาม แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู - ไม่เห็นชอบกับแผนดังกล่าว ศาล จะสั่งให้ดำเนินคดีต่อไป	- ให้ผู้ประสานงานกระบวนการ ยุติธรรมจัดทำแผนฟื้นฟู - ปฏิเสธขอกล่าวหาพิจารณาคดี ตามปกติแต่ศาลอาจจะให้ ประชุมกลุ่มครอบครัวด้วย เช่นกัน

¹⁰⁹ วันชัย รุจนวงศ์. การริเริ่มกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในประเทศนิวซีแลนด์. เอกสารประกอบการศึกษาคูงานต่างประเทศ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ถึง 2 สิงหาคม 2547. ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. กรุงเทพฯ. (2547). หน้า 12.

ตารางที่ 3.5 ประเภทคดีของคดีที่นำมาเขาแผนแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู¹¹⁰

ประเด็นเปรียบเทียบ	ราชอาณาจักรไทย	ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์
1. การแยกประเภทคดี ก อนฟ้อง	- คดีทุกประเภทที่มีโทษจำคุก อย่างสูงไม่เกิน 5 ปี ทุกคดีไม่มี ขอยกเว้นไม่ว่าจะมีโทษปรับ หรือไม่ก็ตาม	- คดีทุกประเภท เว้นแต่ความผิด ฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา หรือ ทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่น ถึงแก่ความตาย
2. การแยกประเภทคดี หลังฟ้อง	- คดีทุกประเภทที่มีโทษจำคุก อย่างสูงไม่เกิน 20 ปีไม่ว่าจะมี โทษปรับหรือไม่ก็ตาม	- คดีทุกประเภท เว้นแต่ความผิด ฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา หรือ ทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่น ถึงแก่ความตาย



¹¹⁰วันชัย รุจนวงศ. การริเริ่มกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในประเทศนิวซีแลนด์.เอกสารประกอบการศึกษาดูงานต่างประเทศ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ถึง 2 สิงหาคม 2547. ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง.กรุงเทพฯ. (2547). หน้า 18.

ตารางที่ 3.6 บุคคลที่มีสิทธิเข้าประชุมแผนแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู¹¹¹

ประเด็นเปรียบเทียบ	ราชอาณาจักรไทย	ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์
1. ฝ่ายเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด	- เด็กหรือเยาวชน - บิดามารดา ผู้ปกครอง - บุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยหรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนร้องขอ	- เด็กหรือเยาวชน - บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย - บุคคลที่เด็กหรือเยาวชนร้องขอ - หน่วยงาน
2. ฝ่ายผู้เสียหาย	- ผู้เสียหาย - บิดามารดา หรือผู้ปกครอง ผู้เสียหายในกรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ - บุคคลซึ่งผู้เสียหายร้องขอ	- ผู้เสียหายหรือตัวแทนผู้เสียหาย - สมาชิกในครอบครัวของผู้เสียหาย - หน่วยงาน
3. ฝ่ายรัฐหรือบุคคล อื่นๆที่เกี่ยวข้อง	- นักจิตวิทยาหรือเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ - เจ้าพนักงานคุมประพฤติ - พนักงานอัยการ - ผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำ ความผิดด้วยก็ได้	- ผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน - บุคคลที่ให้อาหารเกี่ยวกับการกระทำผิด อาทิเช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ - นักสังคมสงเคราะห์ ในกรณีที่เกิด หรือเยาวชนอยู่ภายใต้การปกครอง หรือการดูแลของ อธิบดีกรมสวัสดิการสังคม - หัวหน้าสำนักงานของหน่วยงานบริการสังคมในกรณีเด็กหรือเยาวชนอยู่ในความดูแลของหน่วยงานดังกล่าว - พนักงานคุมประพฤติ

¹¹¹นิศรา รัตนเกียรติกานต์. “มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา: ศึกษาศาสตร์มีส่วนร่วมของผู้แทนชุมชนในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูในชั้นก่อนฟ้อง” .(วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.2558.หน้า 101.

4.2 เปรียบเทียบมาตรการพิเศษฯ ระหว่างราชอาณาจักรไทยและเครือรัฐออสเตรเลีย

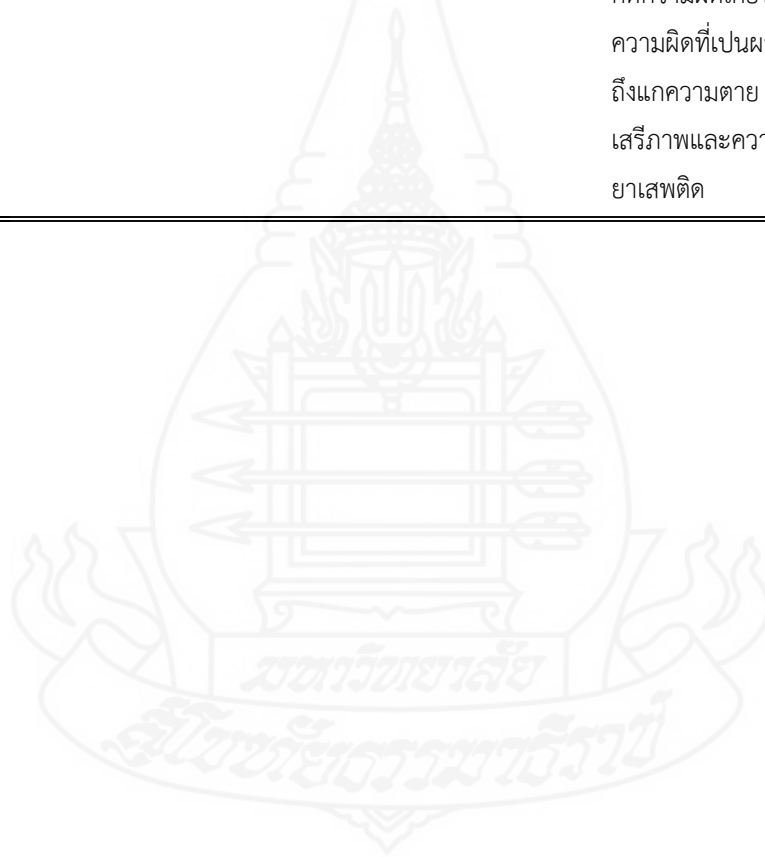
ตารางที่ 3.7 ขั้นตอนดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนกระทำความผิด¹¹²

ประเด็นเปรียบเทียบ	ราชอาณาจักรไทย	เครือรัฐออสเตรเลีย (รัฐนิวเซาท์เวลส์)
1. การกระทำความผิดเล็กน้อย	ว่ากล่าวตักเตือนได้	ว่ากล่าวตักเตือนได้
2. การกระทำความผิดที่รุนแรงมากขึ้น	เปรียบเทียบปรับ / เด็กและเยาวชน ไม่ยินยอมส่งตัวไปดำเนิน คดีตามกฎหมาย	ส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณา จะดำเนินการตามหรือไม่ เมื่อเด็ก หรือเยาวชนยอมรับการกระทำความผิด และยินดีเข้าร่วมการประชุม กลุ่มครอบครัว
3. การกระทำความผิด ร้ายแรงกระทำความผิดซ้ำ	ดำเนินคดีตามกฎหมาย / ไม่เคยถูกจำคุก และการกระทำความผิดคดีที่มีอัตรา โทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินห้าปี ผู้กระทำความผิดได้รับสารภาพกรณี ก่อนฟ้องผู้อำนวยการสถานพินิจ เห็นว่อาจกลับตัวเป็นคนดีได้ให้ จัดทำแผนฟื้นฟู	ส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณา จะดำเนินการตามหรือไม่ เมื่อเด็ก หรือเยาวชนยอมรับการกระทำความผิด และยินดีที่จะเข้าร่วมการประชุม กลุ่มครอบครัว
4. การจัดทำแผนแก้ไข ฟื้นฟู หรือประชุม กลุ่มครอบครัว ไม่ประสบความสำเร็จ	ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป	ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

¹¹²จรัส รุ่งเรือง. การนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก (Juvenile Justice) : ศึกษากรณีการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing) . (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 2547. หน้า. 103-104.

ตารางที่ 3.8 ประเภทคดีของคดีที่นำมาเขาแผนแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู¹¹³

ประเด็นเปรียบเทียบ	ราชอาณาจักรไทย	เครือรัฐออสเตรเลีย (รัฐนิวเซาท์เวลส์)
1.การแยกประเภทคดี อนพอง	คดีทุกประเภทที่มีโทษจำคุกอย่างสูง ไม่เกิน 5 ปี ทุกคดีไม่มีข้อยกเว้น ไม่ว่าจะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม	คดีทุกประเภท ทั้งก่อนฟ้องและ หลังฟ้อง ที่ความผิดที่ไม่รุนแรง และความผิดที่ตามกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา หรือ
2.การแยกประเภทคดี หลังฟ้อง	คดีทุกประเภทที่มีอัตราโทษจำคุก อย่างสูงไม่เกิน 20 ปีไม่ว่าจะมีโทษ ปรับหรือไม่ก็ตาม	กฎหมายอื่นที่กำหนดให้สามารถ ดำเนินคดีได้โดยรวบรัด เว้นแต่ คดีความผิดเกี่ยวกับการจรรยา ความผิดที่เป็นผลทำให้บุคคลอื่น ถึงแก่ความตาย ความผิดต่อ เสรีภาพและความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด



¹¹³จำรัส รุ่งเรือง.การนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม
สำหรับเด็ก (Juvenile Justice) : ศึกษากรณีการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing) .(วิทยานิพนธ์นิติศาสตร
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.2547. หน้า. 105.

ตารางที่ 3.9 บุคคลที่มีสิทธิเข้าประชุมแผนแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู¹¹⁴

ประเด็นเปรียบเทียบ	ราชอาณาจักรไทย	เครือรัฐออสเตรเลีย (รัฐนิวเซาท์เวลส์)
1. ฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ผู้กระทำความผิด	- เด็กหรือเยาวชน - บิดามารดา ผู้ปกครอง - บุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนร้องขอ	- เด็กหรือเยาวชน - บุคคลซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบเด็กหรือเยาวชน - สมาชิกในครอบครัวของเด็กหรือเยาวชน - ผู้ใหญ่ที่เด็กหรือเยาวชนเลือก
2. ฝ่ายผู้เสียหาย	- ผู้เสียหาย - บิดามารดา หรือผู้ปกครอง ผู้เสียหายในกรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ - บุคคลซึ่งผู้เสียหายร้องขอ	- ผู้เสียหายหรือบุคคลที่ผู้เสียหายเลือกหรือตัวแทนของผู้เสียหาย
3. ฝ่ายรัฐหรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	- นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ - พนักงานคุมประพฤติ - พนักงานอัยการ - ผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดด้วยก็ได้	- ผู้ดำเนินการประชุม - ผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายที่ให้คำแนะนำเด็ก - เจ้าหน้าที่ตำรวจ - เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน

¹¹⁴ อัจฉริยา ชูตินันท์. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเพื่อหันเหคดีเด็กและเยาวชน โดยไม่ต้องขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. 2551. หน้า 48.

5. สรุปการเปรียบเทียบความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และความแตกต่างการใช้ มาตรการพิเศษฯ ระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรนิวซีแลนด์

5.1 ความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน

5.1.1 รูปแบบการประชุมเพื่อการปรึกษาหารือหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนระหว่างครอบครัวและเครือข่ายเพื่อการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนและการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายและชุมชน

5.1.2 การประชุมสามารถดำเนินการได้ในขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนมาใช้ได้ทั้งในชั้นก่อนฟ้องและหลังฟ้องคดีอาญา

5.1.3 ผู้เสียหายสมัครใจให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและเข้าร่วมประชุม แสดงความรู้สึกให้อภัยและยอมรับในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

5.2 ความแตกต่าง

5.2.1 ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์มีลักษณะรูปแบบกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่เปลี่ยนผ่านจากรูปแบบสวัสดิการตะวันตกสู่รูปแบบงานยุติธรรมผสมสองวัฒนธรรมระหว่างตะวันตกกับวิถีวัฒนธรรมชนเผ่าพื้นเมืองแต่ประเทศไทยมีลักษณะรูปแบบสวัสดิการที่เน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

5.2.2 ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์มีหน่วยงานและกลไกสำคัญในการกำหนดการประชุมและการบริหารการประชุมภายใต้ศาลเยาวชนและครอบครัว และพนักงานอัยการ ตำรวจสามารถใช้มาตรการว่ากล่าวตักเตือนในความผิดเล็กน้อยหรือกรณีความผิดที่มีอัตราโทษเล็กน้อย เว้นแต่ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ส่วนราชอาณาจักรไทยมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในชั้นก่อนการฟ้องคดีภายใต้การกำกับของพนักงานอัยการและผู้ประสานการประชุมที่ศาลแต่งตั้งให้เป็นผู้ดำเนินการในชั้นระหว่างการพิจารณา ทั้งนี้ อยู่ภายใต้การกำกับของศาลเยาวชนและครอบครัว

5.2.3 ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์กำหนดให้ผู้มีสิทธิเข้าร่วมประชุมประกอบด้วย เด็ก เยาวชนที่กระทำความผิด ผู้ปกครอง ผู้เสียหาย ที่ปรึกษาทนายความ ตำรวจ ผู้แทนองค์กรหน่วยงาน ผู้แทนชุมชนแต่ราชอาณาจักรไทยไม่มีที่ปรึกษาทนายความ และตำรวจเข้าร่วมประชุม

5.2.4 ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์กำหนดกระบวนการและแนวทางในการพัฒนาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยเด็ก เยาวชน ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยการมีส่วนร่วมของวิชาชีพ แต่ราชอาณาจักรไทยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูส่วนมากพัฒนาโดยกลุ่มประสานการประชุม เด็กหรือเยาวชนและครอบครัวมีบทบาทน้อยในการพัฒนาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

6. สรุปการเปรียบเทียบความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และความแตกต่างการใช้ มาตรการพิเศษของราชอาณาจักรไทยและเครือรัฐออสเตรเลีย ได้ดังนี้

6.1 ความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน

6.1.1 เครือรัฐออสเตรเลียมีรูปแบบกระบวนการยุติธรรมในรูปแบบสวัสดิการ
ตะวันตกผสมกับรูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีความคล้ายคลึงกับราชอาณาจักรไทยในประเด็น
รูปแบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มุ่งเน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

6.1.2 รูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนภายใต้กระบวนการที่คำนึงงาน
ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

6.1.3 ขั้นตอนทางอาญาที่จัดการประชุมสามารถดำเนินการได้ในขั้นตอนการ
สืบสวนสอบสวนขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี

6.1.4 ผู้เสียหายสมัครใจให้มีการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวและเข้าร่วม
ประชุม แสดงความรู้สึกให้อภัยและยอมรับในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

6.2 ความแตกต่าง

6.2.1 เครือรัฐออสเตรเลียมีหน่วยงานและกลไกสำคัญในการกำหนดการประชุม
และการบริหารการประชุมโดยศาลเยาวชนและครอบครัว ตำรวจ และพนักงานอัยการ ส่วน
ราชอาณาจักรไทยมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในขั้นก่อนการฟ้องคดีภายใต้การกำกับ
ของพนักงานอัยการและผู้ประสานการประชุมที่ศาลแต่งตั้งให้เป็นผู้ดำเนินการในชั้นระหว่าง
พิจารณา ทั้งนี้ อยู่ภายใต้การกำกับของศาลเยาวชนและครอบครัว

6.2.2 เครือรัฐออสเตรเลียกำหนดให้ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยเด็กและเยาวชน
ที่กระทำความผิด ผู้ปกครอง ผู้เสียหาย ตำรวจ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กและผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ในส่วน
ราชอาณาจักรไทยไม่มีตำรวจเข้าร่วมประชุมด้วย

6.2.3 เครือรัฐออสเตรเลียกำหนดให้มีกระบวนการและแนวทางในการพัฒนาแผน
แก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยเด็ก เยาวชนที่กระทำความผิด และครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแผนแก้ไข
บำบัดฟื้นฟูโดยการมีส่วนร่วมของวิชาชีพ แต่ราชอาณาจักรไทยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
ส่วนมากพัฒนาโดยกลุ่มประสานการประชุม เด็กหรือเยาวชนและครอบครัวมีบทบาทน้อยในการ
พัฒนาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

ตารางที่ 3.10 สรุปเปรียบเทียบประเภทคดี แนวคิด รูปแบบที่นำมาใช้ทั้งของราชอาณาจักรไทย ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ และเครือรัฐออสเตรเลีย

ประเด็น เปรียบเทียบ	ราชอาณาจักรไทย	ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์	เครือรัฐออสเตรเลีย (รัฐนิวเซาท์เวลส์)
1.แนวความคิด	- จากแนวคิดมุ่งแก้ไข บำบัด พันฟู เด็กและ เยาวชนของ ราชอาณาจักร นิวซีแลนด์และ เครือรัฐออสเตรเลีย	-จากแนวคิดการ อำนวยความสะดวก ต่อผู้กระทำผิดที่เป็น เด็กและเยาวชนของชน เผ่าเมารี (Maori)	- จากทฤษฎีการคืนกลับ สู่สังคมอันเกิดจากความ ละเอียดของผู้กระทำผิด (Re-intergrative Shaming Theory)
2.ฐานความผิด	-คดีทุกประเภทที่มี โทษจำคุกอย่างสูง ไม่เกิน 5 ปี ทุกคดี ไม่มีข้อยกเว้นไม่ว่า จะมีโทษปรับหรือไม่ ก็ตาม(มาตรา 86) -คดีทุกประเภทที่มี อัตราโทษจำคุก อย่างสูงไม่เกิน 20 ปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับ หรือไม่ก็ตาม (มาตรา 90)	- ใช้ในคดีอาญาทุกคดี -ใช้ในคดีอุกฉกรรจ์ ยกเว้น คดีอาญาที่มี ความรุนแรงที่สุด เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย โดยเจตนา หรือ ความผิดฐานทำร้าย ร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่น ถึงแก่ความตาย	- ความผิดที่ไม่รุนแรง เช่น ความผิดฐานเมาเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ขณะขับขี่ ยานพาหนะ คดีเกี่ยวกับ ทรัพย์สินของเด็กและเยาวชน อายุไม่เกิน18 ปี เว้นแต่คดี ความผิดเกี่ยวกับการจรรยา ความผิดที่เป็นผลทำให้บุคคล อื่นถึงแก่ความตาย ความผิด ต่อเสรีภาพและความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด
3.หลักกฎหมาย	- พระราชบัญญัติ ศาลเยาวชนและ ครอบครัวและวิธี พิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553	- Children Young Persons and their Families Act of 1989.	- Young Offenders Act 1997.

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

ประเด็น เปรียบเทียบ	ราชอาณาจักรไทย	ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์	เครือรัฐออสเตรเลีย (รัฐนิวเซาท์เวลส์)
4. รูปแบบการ ประชุม	-มาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดี โดยการเปรียบเทียบคดี ออกจากกระบวนการ ดำเนินการทางอาญา ทั้งในชั้นก่อนฟ้อง และชั้นระหว่างการ พิจารณาคดีโดยการ จัดทำประชุมกลุ่ม ครอบครัวและชุมชน เพื่อจัดทำแผนการ เยียวยาผู้เสียหาย และแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่ได้ กระทำผิดระหว่าง สมาชิกครอบครัว และผู้เกี่ยวข้อง	-เน้นกระบวนการ ปรึกษาหารือกับ สมาชิกครอบครัว ของเด็กและเยาวชน เป็นหลัก	- ภายใต้กระบวนการที่คำนึงถึง ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็ก และเยาวชน

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของไทยและต่างประเทศทำให้ทราบว่า การให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องสำคัญ ประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญจึงได้นำแนวคิดและทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อเป็ยงเบนเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยวิธีการจำกัดเสรีภาพเด็กและเยาวชนอันจะถือให้เป็นทางเลือกสุดท้ายและเน้นมาตรการให้เด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเทศไทยเองได้นำแนวคิดทฤษฎีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นในการปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคมได้ แทนการลงโทษเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดทำให้เกิดความสอดคล้องผสมผสานระหว่างมาตรการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมาย

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวพ.ศ. 2553 นับเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่สำคัญต่อเด็กหรือเยาวชน ผู้เสียหายและกระบวนการยุติธรรม แต่จากการศึกษาพบว่ายังมีปัญหาข้อขัดข้องในทางทฤษฎีและการนำมาปฏิบัติที่อาจยังไม่มีความเหมาะสมกับบริบทหรือสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ปัญหาเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติด ดังนี้

1. ประเด็นปัญหาในเรื่องศาลมีแนวโน้มในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดค่อนข้างน้อย

ยาเสพติดให้โทษ หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 และสารระเหยตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533

คดียาเสพติด หมายความว่า คดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 และสารระเหยตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533

ในคดีที่เด็กและเยาวชนถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีการกระทำความผิดซ้ำคดียาเสพติด กล่าวคือ จำเลยได้กระทำความผิดในคดีแรกขอหายยาเสพติดให้โทษและได้ถูกดำเนินคดีที่สองในฐานะความผิดยาเสพติดให้โทษเช่นเดียวกับคดีแรก ส่วนใหญ่ศาลจะมีการพิจารณาพิพากษาตัดสินลงโทษจำเลยโดยไม่ให้ออกาสที่จะนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ ซึ่งศาลมีแนวโน้มพิจารณาเกี่ยวกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มองว่ายากหรือไม่อาจจะปรับเปลี่ยน หรือแก้ไขให้ดีขึ้น โดยการพิจารณาของศาลเป็นการใช้ดุลพินิจ อำนาจในการพิเคราะห์พินิจพิจารณาเกี่ยวกับความคาดคะเนที่มีต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในอนาคตที่จำเลยอาจไม่สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไข ฟันฟูได้ โดยข้อเท็จจริงแล้วกรณีเด็กและเยาวชนได้กระทำความผิดซ้ำในฐานะความผิดเดิม อาจจะมีปัจจัยหรือสาเหตุที่ซับซ้อนมาก ดังนั้นศาลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้การพิจารณาอย่างละเอียด ลึกซึ้งกว่าเดิม เพราะการกระทำความผิดซ้ำในข้อหาเดิมย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นปัญหาและความผิดปกติในตัวเด็กและเยาวชนว่าเหตุใดจึงไม่อาจเลิกกระทำความผิดซ้ำได้

แต่ในทางกลับกันศาลกลับมีแนวโน้มที่จะนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้น้อยมากหรือไม่ใช้เลย โดยแท้จริงแล้วมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและคลินิกจิตสังคมในศาลมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นในการปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้แทนการลงโทษเด็กและเยาวชน ทำให้เกิดความสอดคล้องผสมผสานระหว่างมาตรการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยได้ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และมีการแก้ไขใหม่โดยบทบัญญัติเป็นพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยมีหมวดเกี่ยวกับการใช้มาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการใช้กระบวนการเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัด ฟันฟูทั้งก่อนฟ้องและหลังฟ้องคดีเป็นมาตรการสำคัญในการดำเนินการ ซึ่งมีวิธีการและเงื่อนไขในการคัดกรองจำกัดลักษณะและประเภทคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการในหลักพื้นฐานที่ต้องไม่เป็นภัยอันตรายร้ายแรงต่อสังคม

ประกอบกับรัฐบาลได้กำหนดให้ปัญหาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ โดยยึดหลักนิติธรรมในการปราบปรามลงโทษผู้ผลิต ผู้ค้า และยึดหลักผู้เสพคือ ผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม โดยเน้นการบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน เพื่อลดระดับของปัญหาเสพติดโดยเร็ว ดังนั้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2563 สำนักงานศาลยุติธรรมจึงได้จัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือ (MOU) เพื่อการดำเนินงานและการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมแก่ผู้ต้องหาคดียาเสพติดและคดีความรุนแรงในครอบครัวในระบบศาลประกอบด้วยสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานกองทุน

สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2563 ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้ดำเนินการคัดเลือกศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี ในการเข้าร่วมการดำเนินงานคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมแก่ผู้ต้องหา คดียาเสพติดและคดีความรุนแรงในครอบครัวในระบบศาลประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2563 (ระยะที่ 2) เพื่อร่วมกันในการพัฒนารูปแบบกระบวนการดำเนินงานคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมเพื่อฟื้นฟูและสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้แก่ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ตลอดจนการหยุดยั้งและป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การลงนามบันทึกความร่วมมือดังกล่าวถือว่าเป็นความร่วมมือครั้งสำคัญในการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดนั้น เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ต้องการที่จะหลุดพ้นจากวังวนยาเสพติดแต่ไม่มีพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา ไม่มีทางออก เมื่อพ้นโทษมักจะกลับไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิมๆ และคืนสู่วงจรของยาเสพติดคลินิกจิตสังคม จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการให้คำปรึกษาแก่เด็กเยาวชนที่หลงผิด¹¹⁵

คลินิกจิตสังคม¹¹⁶เป็นคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาจัดการกับภาวะความตึงเครียดด้านอารมณ์และจิตใจ ทั้งเป็นการลดการหนีคดีหรือหนีประกันระหว่างการปล่อยตัวชั่วคราว อีกทั้งเพื่อให้ผู้เข้ารับคำปรึกษามีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางบวก มีการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น

การที่บุคคลตกเป็นผู้ต้องหาและถูกจับกุมในคดีอาญา โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน นอกจากขาดอิสรภาพแล้วยังต้องเผชิญกับปัญหานานัปการ เช่น ปัญหาด้านกฎหมาย ด้านการงาน อาชีพ ด้านการศึกษา ด้านครอบครัวทั้งบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับผลกระทบโดยตรงก่อให้เกิดภาวะความเครียดด้านอารมณ์ จิตใจ ผู้ต้องหาเองแม้ในรายที่ศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว บางรายไม่สามารถแก้ปัญหาได้กลับไปกระทำความผิดซ้ำในขณะที่คดีแรกอยู่ระหว่างสอบสวนยังไม่ได้ส่งฟ้อง โดยเฉพาะผู้ต้องหาในคดีการใช้สารเสพติด การจัดให้มีบริการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี เพื่อเปิดโอกาสให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้แสวงหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองด้วยกระบวนการสัมภาษณ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้

¹¹⁵บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการดำเนินงานให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย คดียาเสพติดในศาล ระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ลงวันที่ 30 มกราคม 2563 และหนังสือสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรที่ศย 020 (ส)/521 เรื่อง แจ้งการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมแก่ผู้ต้องหา คดียาเสพติด และคดีความรุนแรงในครอบครัวในระบบศาล ปีงบประมาณ พ.ศ.2563(ระยะที่ 2) ลงวันที่ 7 พฤษภาคม 2563.

¹¹⁶หลักสูตรการให้คำปรึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ให้คำปรึกษาศลินิกจิตสังคมในระบบศาล.สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต.บริษัท คูโอ โปรดักชั่น จำกัด.กรุงเทพ.2563.หน้า 9.

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Motivation Interviewing)¹¹⁷ ซึ่งจะเป็นบริการที่เหมาะสมและทันเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยกำลังเผชิญกับปัญหาหลังจากถูกจับกุม โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติพฤติกรรมและความประพฤติ ให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุขเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีของศาล

2. ประเด็นปัญหาในเรื่องการสำนึกในการกระทำผิดของเด็กเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติด

การบังคับใช้หลักเกณฑ์มาตรา 90 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 บัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต้องสำนึกในการกระทำ ซึ่งการสำนึกเป็นเรื่องที่ยากจะพิสูจน์ หรือตรวจสอบได้ว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนได้รู้สึกสำนึกถึงความผิดที่ตนเองได้กระทำลงไปอย่างแท้จริงหรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ตามข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องหา พ.ศ. 2556 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในข้อ 5 (3) ว่าเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ ซึ่งความเป็นจริงนั้นเด็กและเยาวชนที่ได้กระทำความผิดอาจจะไม่รู้บทบัญญัติของคำว่าสำนึกในการกระทำ เพราะคำว่าสำนึกในการกระทำน่าจะหมายถึง การที่เด็กและเยาวชนสำนึกถึงความผิดที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น ยอมรับผิดอย่างชัดแจ้ง ดังนั้นการสำนึกจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพิจารณาว่าควรให้อภัย หรือควรให้โอกาสกับผู้กระทำความผิดหรือไม่ และการสำนึกในการกระทำในความหมายนี้อาจเกิดขึ้นไม่ได้เพราะขาดสิ่งที่เรียกว่า การรู้ความผิดของตนคือสิ่งที่ได้กระทำไปนั้น เป็นความผิดทางปฏิบัติศาลเยาวชนและครอบครัวมีกระบวนการตรวจสอบหรือประเมินเด็กและเยาวชนที่ประสงค์เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูด้วยการสอบถามแต่เพียงจำเลยยังไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นรูปธรรมว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นสำนึกในการกระทำความผิดของตนเองจริงแท้เพียงใด ฉะนั้น เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้หากรู้สึกถึงความผิดจากการกระทำของตนในขั้นตอนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ผลการสอบปากคำก็จะให้การรับสารภาพว่ากระทำความผิดจริง ซึ่งมีความหมายแคบกว่าคำว่าสำนึกของการกระทำของตนตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น และอาจถูกสภาพแวดล้อมกดดันให้รับสารภาพ เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซึ่งจะรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหา คำรับสารภาพจึงไม่อาจบ่งชี้ได้ชัดแจ้งว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นสำนึกในการกระทำความผิดจริงอย่างแท้จริง จึงเกิดปัญหาว่า

¹¹⁷ คลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม.(ม.ป.ป.).การดำเนินงานของคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม.(พ.ศ. 2558).ม.ป.ท.

ขนาดใดเพียงใดจะถือเป็นการสำนึกในการกระทำเพื่อคัดกรองคดีเข้าสู่การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอันอาจเกิดช่องว่างให้มีการนำเอามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย ทั้งในการพิจารณาการสำนึกในการกระทำ ความผิดไม่ควรที่จะพิจารณาเฉพาะแต่ที่ตัวเด็กและเยาวชนเท่านั้น ควรให้มีผู้นำชุมชน หรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลประกอบในการพิจารณาของศาล โดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 ถึงมาตรา 94 และ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู หลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 เกี่ยวกับการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่ไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมาย อาทิเช่น ที่ปรึกษากฎหมาย พนักงานสอบสวน รวมทั้งการเชิญ ผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับผลกระทบจากการทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนด้วย ซึ่งกำหนดแต่เพียงเป็นดุลพินิจของผู้ประสานงานที่จะเชิญเข้าประชุมหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากบุคคลดังกล่าวถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากในการที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนที่ทำความผิด ซึ่งในต่างประเทศเช่น ประเทศนิวซีแลนด์ที่ให้ความสำคัญกับการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน โดยเห็นความสำคัญกับบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการจัดการแก้ไข ปัญหาการกระทำผิด โดยมีบทบัญญัติของกฎหมายชื่อว่า The Children Young Persons and Their Families Act 1989¹¹⁸ มีหลักสำคัญคือ ให้ความสำคัญต่อบทบาทของครอบครัวในการตัดสินใจ ความผิดของเด็กและเยาวชน สิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดรวมทั้งสิทธิของผู้เสียหาย ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชน กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศดังกล่าวจะถูกจัดขึ้นโดย youth justice worker ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานกรมประชาสงเคราะห์จะทำหน้าที่เชิญสมาชิกในครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ พนักงานสังคมสงเคราะห์ ที่ปรึกษากฎหมาย เข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้มีส่วนร่วมโดยตรงในการพิจารณาความผิดที่เหมาะสมให้แก่เด็กและเยาวชนที่ทำความผิด และจัดการให้เด็กและเยาวชนที่ได้กระทำผิดได้มีโอกาสแสดงความรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย โดยมีเป้าหมายสำคัญคือเน้นที่ความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด รวมทั้งครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่ทำความผิดด้วยเพื่อเป็นการป้องกันการกลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก รวมทั้งให้อำนาจผู้เสียหายในการเข้ามามีบทบาทกำหนดความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชน ซึ่งกฎหมาย The Children Young Persons and Their Families Act 1989 ของประเทศนิวซีแลนด์ กำหนดว่าคดีเด็กและเยาวชนทุกคดีให้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เพื่อเป็ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม

¹¹⁸สรวิศ ลิ้มปรั้งซี่. การไกล่เกลี่ยฟื้นฟูสัมพันธ์ในคดีอาญาประสบการณ์ของศาลนิวซีแลนด์. *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์*. 1,7 (สิงหาคม 2549). หน้า. 43-44.

สำหรับเด็กและเยาวชน ยกเว้นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาจากการวิเคราะห์ปัญหา ผู้ศึกษาเห็นว่าปัญหาการพิจารณาเกี่ยวกับการสำนึกในการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนมีบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู โดยมีเพียงแค่การสอบถามจากจำเลยแต่เพียงผู้เดียว อาจจะยังไม่เพียงพอ อีกทั้ง มิได้กำหนดให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ หรือการให้ข้อมูลต่างๆเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์พิจารณาประเด็นการรู้สึกสำนึกในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งตามหลักการกฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์ กำหนดว่าคดีเด็กและเยาวชนทุกคดีให้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เพื่อเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมหรือให้บุคคลที่อยู่ในชุมชนซึ่งอาจจะเป็นอาจารย์ในสถานศึกษาที่เด็กและเยาวชนได้ศึกษาอยู่หรือผู้นำชุมชนที่เด็กและเยาวชนมีภูมิลำเนาหรืออาศัยอยู่ หรือกรณีนายจ้างที่เด็กและเยาวชนทำงานอยู่เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบความรู้สึกสำนึกในการกระทำผิด โดยกำหนดไว้ในแบบสอบถาม ซึ่งจะเป็นการคัดกรองเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการรู้สึกสำนึกในการกระทำ

ในประเทศไทยการพิจารณาเกี่ยวกับการสำนึกกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจะเป็นแต่เพียงพิจารณาคำรับสารภาพของจำเลยหรือคำให้การจำเลย อาจทำให้ได้ข้อมูลในการพิจารณาความสำนึกในการกระทำผิดที่อาจยังไม่เพียงพอ ชัดเจนเท่าที่ควรจึงเห็นควรกำหนดให้บุคคลดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเพื่อให้ศาลประกอบการพิจารณาใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเหมือนเช่นในต่างประเทศ

3. ประเด็นปัญหาในเรื่องการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมที่ไม่อาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดในคดีอาชญากรรมของเด็กและเยาวชนในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานีพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่แยกกันอยู่ หย่าร้างความยากจน ความอยากรู้อยากทดลองและการคบเพื่อนที่ใช้สารเสพติด รวมถึงการอยู่ใกล้แหล่งยาเสพติด การอยู่ใกล้แหล่งขายหรือใกล้แหล่งผลิต หรือเป็นผู้ขายหรือผู้ผลิตเอง จึงทำให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสติดสิ่งเสพติดให้โทษนั้นมากกว่าคนทั่วไปเช่น แหล่งชุมชนแออัด ซึ่งตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 และข้อบังคับประธานศาลฎีกากว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดีพ.ศ. 2556 มีแนวคิดมาจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยมองว่าการก่ออาชญากรรมเป็นการกระทำต่อบุคคลหรือสังคมมากกว่ากระทำต่อรัฐ ถือได้ว่าเป็นเรื่องขัดแย้งระหว่างบุคคล กระบวนการดังกล่าวจึงให้ผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดได้มีโอกาสพบกัน ทั้งนี้ ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาแก้ไขแสดงความรับผิดชอบจากผู้กระทำผิดในรูปแบบต่างๆ อาจเป็นเรื่องชดใช้ค่าเสียหาย การจ่ายค่ารักษาพยาบาล

หรือด้านความรู้สึกของผู้เสียหายด้วยการที่ผู้กระทำผิดกล่าวคำขอโทษอย่างจริงใจ ส่วนผู้กระทำผิดมีโอกาสแสดงความสำนึกผิดและความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน กรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเน้นให้ผู้กระทำผิดรับผิดชอบและแก้ไขหรือเยียวยาผลจากการกระทำของตนให้กลับคืนสู่สภาพปกติสุขให้ดีที่สุด ตลอดจนให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงความประพฤติแต่การที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 ซึ่งเป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องที่มีเงื่อนไขว่าผู้เสียหายยินยอมและข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ข้อ 5 (4) ที่กำหนดว่าผู้เสียหายยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ดังนั้นจึงเกิดปัญหาว่าความผิดที่ไม่ปรากฏผู้เสียหายหรือความผิดต่อรัฐ เห็นว่าตามบทบัญญัติมาตรา 6¹¹⁹ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติให้นำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ และโดยที่ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มิได้มีบทนิยามความหมาย “ผู้เสียหาย” ไว้ จึงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2 (4)¹²⁰ มาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในความหมายผู้เสียหายตามมาตรา 90 นอกจากนี้กรณีที่ผู้เสียหายเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเป็นผู้เสียหาย พนักงานอัยการซึ่งเป็นโจทก์ซึ่งทำหน้าที่ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 7 ในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูจึงต้องได้รับความยินยอมจากโจทก์อยู่แล้วจึงจะเข้าสู่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ ซึ่งตามข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในข้อ 5 (5) ว่าโจทก์ไม่คัดค้านการจัดทำแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูด้วย นอกจากนี้ในคดีความผิดต่อพระราชบัญญัติต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2487 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า กรณีความผิดต่อรัฐจึงไม่ใช่ผู้เสียหายตามความหมายใน

¹¹⁹พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ให้นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

¹²⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 ในประมวลกฎหมายนี้

(4) “ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4), 3, 4, 5 และมาตรา 6 ดังที่ได้วินิจฉัยมาแล้ว แม้ว่ารัฐอาจจะต้องเสี่ยงประมาณในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตลอดจนการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมากเพียงใดก็ไม่ทำให้รัฐกลายเป็นผู้เสียหายแต่อย่างใด เพียงแต่เป็น ความผิดต่อรัฐเท่านั้นจึงไม่อาจที่จะให้ความยินยอมได้ ปัญหาจึงมีว่าหากเป็นกรณีความผิดต่อรัฐจะนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาบังคับใช้ได้หรือไม่ โดยเห็นว่าเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ประการหนึ่งก็คือ การให้ความคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว รวมทั้งในส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งหลักการคุ้มครองที่เป็นพื้นฐานของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กประการหนึ่งก็คือหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก (The Best Interest of The Child) ที่บัญญัติว่า “ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็กไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก...” ประกอบกับวัตถุประสงค์ในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 นอกจากเพื่อบรรเทาทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคมด้วย ดังนั้นการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูกรณีความผิดต่อรัฐและโจทก์ไม่ คัดค้านแล้วจึงไม่จำเป็นต้องอยู่ในเงื่อนไขที่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายอีก ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ตามแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูซึ่งต้องการเบี่ยงเบนเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรมทางตุลาการ (Diversion) ทั้งนี้ เพื่อมิให้เป็นตราบาปต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมโดยต้อง คำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก

ผู้ศึกษาเห็นว่าประเด็นการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในคดีอาญาที่ไมอาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนอันเนื่องมาจากมองว่าผู้เสียหายเป็นรัฐ แต่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 6 กำหนดให้นำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) มาใช้ในความหมายผู้เสียหาย จึงเป็นกรณีความผิดต่อรัฐซึ่งรัฐไม่อาจให้การยินยอมได้ จึงไม่จำเป็นต้องอยู่ในเงื่อนไขที่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายอีก

4. ประเด็นปัญหาการใช้อำนาจดุลพินิจของศาลที่อาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของ กฎหมาย

ยาเสพติดให้โทษเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ ซึ่งแพร่ระบาดและเพิ่มทวีความรุนแรง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของชาติ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมรวมไปถึงการบั่นทอนหรือทำลายทรัพยากรบุคคลของชาติโดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน ส่งผลทำให้มีคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะผู้เสพก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเด็นปัญหาในกรณีการใช้อำนาจดุลพินิจของศาลในความผิดคดียาเสพติดของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเมทแอมเฟตามีน ส่วนมากพิจารณาไปในทางลงโทษพิพากษาตัดสินจำเลย โดยการส่งศูนย์ฝึกอบรมฯ มากกว่าการให้โอกาสแก่จำเลยในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งศาลอาจจะมีมุมมองความคิดเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดหรือจำเลยว่าเป็นผู้ทำให้เกิดปัญหาสังคมเกิดความไม่สงบสุข นอกเหนือจากการที่ศาลใช้ดุลพินิจไปในทางลงโทษแล้ว ในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณาเมื่อมีการขออนุญาตปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนก็ดี ในชั้นพิจารณาก็ดี และยังมีคำคัดค้านการประกันตัวจากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการศาลก็จะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเสียเป็นส่วนใหญ่ ผู้ศึกษาเห็นว่าศาลอาจจะใช้ดุลพินิจที่เคร่งครัดมากเกินไป เพราะในกรณีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยศาลสามารถใช้ข้อมูลที่ได้จากการสืบเสาะข้อเท็จจริงจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปทุมธานีมาประกอบการพิจารณาพิพากษาที่ศาลอาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามากกว่าจะใช้วิธีการควบคุมตัวหรือการไม่อนุญาตให้ประกันตัว

กรณีการใช้ดุลพินิจของศาลในการรับฟังพยานหลักฐานของทั้งสองฝ่าย ศาลต้องมีความเป็นกลางที่จะรับรู้ในข้อเท็จจริงว่าจะรับฟังไปในทิศทางใดนั้น เพราะหากฟังจากฟ้องโจทก์ก็กล่าวหาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด หากฟังจากฝ่ายจำเลยก็ให้การต่อสู้ว่าไม่ได้กระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานอันมีจิตใจที่เป็นกลางและเป็นธรรมของศาลถือว่ามีส่วนสำคัญมาก กรณีการวินิจฉัยรับฟังพยานหลักฐานโดยเฉพาะในคดียาเสพติด พยานหลักฐานของโจทก์จะเน้นที่พยานบุคคลเป็นหลักซึ่งพยานบุคคลส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าพนักงานของรัฐที่เป็นผู้จับกุมเป็นผู้ล่อซื้อ ผู้จับกุมและพยานบุคคลของโจทก์ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พยานเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีวิธีการและความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญในการเบิกความ อาจทำให้ศาลหรือผู้พิพากษาเชื่อหรือคล้อยตามได้ง่าย หรือแม้บางครั้งอาจจะมีข้อสงสัยในคำเบิกความแต่อาจจะถูกมองข้ามไปได้ก่อนใช้ดุลพินิจวินิจฉัย บางครั้งศาลอาจใช้ความรู้สึกเข้ามาช่วยประกอบในการใช้ดุลพินิจ เช่น การเป็นเจ้าพนักงานของรัฐที่ไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับจำเลยมาก่อนคงจะไม่กลั่นแกล้งเบิกความปรักปรำจำเลย

ในส่วนคำพิพากษาและคำสั่งของศาลชั้นต้นในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉพาะ คดีเมทแอมเฟตามีนไปในทำนองรับฟังข้อเท็จจริงโดยเชื่อในตัวพยานบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐเสียมากกว่าและใช้ดุลพินิจในการพิพากษาคัดสินลงโทษเสียเป็นส่วนใหญ่¹²¹ บางกรณีศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการให้โอกาสจำเลยที่ถูกฟ้องในความผิดฐานจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนที่มีจำนวนเล็กน้อยและจำเลยให้การรับสารภาพ แต่กลับไม่ให้โอกาสแก่จำเลยโดยการพิพากษาคัดสินรอกการลงโทษ ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าศาลอาจจะถูกจำกัดในการใช้ดุลพินิจที่ต้องตัดสินตามมาตรฐานการลงโทษหรือที่เรียกกันว่า “ยี่ต็อก” ซึ่งได้วางไว้อย่างเข้มงวดเพื่อให้ศาลพิจารณาตัดสินเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ผู้ศึกษาเห็นว่าการพิจารณาพิพากษาในการพิจารณาจากยี่ตอกนั้นอาจถือได้ว่าเป็นการขัดขวาง กีดกันหรือจำกัดการใช้ดุลพินิจของศาลที่ต้องมีความเป็นอิสระที่อาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ดุลพินิจเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้พิพากษาว่าจะพิจารณาใช้วิธีการอย่างไรกับการลงโทษจำเลยซึ่งศาลจะมีเครื่องมืออื่นใดที่จะนำมาเป็นตัวช่วยในการประกอบกับการใช้ดุลพินิจประกอบการพิจารณา โดยเฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี การพิจารณาข้อมูลที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรม เพื่อได้ทราบประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย หรือสภาพความผิด รวมทั้งพฤติกรรมแห่งคดีอันเป็นข้อมูลที่ศาลสามารถนำมาประกอบในการพิจารณาลงโทษจำเลยได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม และจากข้อมูลการสืบเสาะข้อเท็จจริงจะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการนำมาประกอบกับการใช้ดุลพินิจ และเป็นตัวช่วยหรือเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลให้มีความรอบคอบเพิ่มมากยิ่งขึ้นและมีความเป็นธรรมต่อตัวจำเลยได้อย่างแท้จริง เนื่องจากในบางกรณีเป็นคดีข้อหาฐานมียาเสพติดเหมือนกันแต่ศาลกลับมีการใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกันโดยพิพากษาคัดสินให้ส่งจำเลยเข้าศูนย์ฝึกอบรมฯ และอีกคดีให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

ทั้งนี้จากจำนวนคดีในความผิดพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษที่เข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานีระหว่างปี 2558 - 2562 มีจำนวนทั้งสิ้น 465 คดี โดยมีเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีทางอาญาหลังฟ้อง (มาตรา 90) เพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู รวมจำนวน 45 คดี โดยส่วนใหญ่เป็นฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ คดีพวกราก

¹²¹กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม. รายงานส่วนบุคคลศาลกับมาตรการลงโทษระดับกลาง รายงานประจำปี 2556. กรุงเทพฯ. หน้า 49.

ผู้เยาว์และการกระทำผิดทางเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ความผิดพระราชบัญญัติอาวุธปืน และความผิดพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ¹²² ส่วนจำนวนคดีที่เหลือจำนวน 420 คดี จะเป็นการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 วรรค 1 และวรรค 2 รวมทั้งการพิจารณาพิพากษาตัดสินคดีของศาล



¹²² สรุปรายงานผลการปฏิบัติราชการของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานีประจำปี 2558 - 2562.

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

การตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวพ.ศ. 2553 เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนเพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติต่อดังกล่าว เยาวชน สตรี และบุคคล ในครอบครัว รวมทั้งกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีมาตรการที่สำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้เรียกว่ามาตรการ พิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา อันเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกใหม่โดยมาตรการดังกล่าว มี เจตนาที่มุ่งเน้นที่ต้องการเบี่ยงเบนเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรมทางตุลาการ (Diversion) ทั้งนี้เพื่อให้ เป็นตราบาปต่อการใช้ชีวิตร่วมกับสังคมโดยต้องคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก มาตรการ พิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามีได้ทั้งในชั้นก่อนฟ้องและหลังฟ้อง มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดี อาญา นอกจากจะมุ่งเพื่อบรรเทาทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายแล้วยังเพื่อแก้ไข ปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม และเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่มีขึ้นเพื่อหาทางออกว่าควรลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด อย่างไร ทั้งนี้ การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี ในปัจจุบันยังไม่ได้ข้อสรุปว่าใช้ได้ในกรณีความผิดต่อรัฐและไม่มีผู้เสียหาย โดยกำหนดให้เป็นดุลยพินิจ ของผู้บริหารศาลแต่ละศาลว่าจะดำเนินการอย่างไร ซึ่งทำให้การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดี อาญาอาจจะเกิดความลักลั่นกัน เนื่องจากขึ้นอยู่กับดุลยพินิจศาลที่เป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน และผู้ศึกษา เห็นว่าตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขใน การจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ข้อ 5 ยังไม่อาจกลั่นกรองปัญหาได้อย่าง แท้จริงและใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการนำบทบัญญัติกฎหมาย นี้ไปบังคับใช้อย่างไม่เป็นเอกภาพและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวอย่างแท้จริง โดยเฉพาะหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูหลังฟ้องอันเป็นส่วนหนึ่งของ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ดังนี้

1.1 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับศาลและแนวโน้มในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดค่อนข้างน้อย ศาลอาจจะมีมุมมองว่าเด็กและเยาวชนที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดไม่อาจจะสามารถปรับเปลี่ยน หรือยากต่อการแก้ไขให้ดีขึ้นได้ หรือฟื้นฟู บำบัดได้ยาก โดยการพิจารณาของศาลเป็นการใช้ดุลพินิจ อำนาจในการพิเคราะห์พินิจพิจารณาเกี่ยวกับการคาดคะเน คาดการณ์ที่มีต่อตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปในภายภาคหน้าหรือในอนาคตที่จำเลยอาจไม่สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไข ฟื้นฟูได้ แต่เมื่อระยะเวลาได้ผ่านไปเด็กและเยาวชนเหล่านั้นอาจจะเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงแก้ไขตนเองให้ดีขึ้นได้ จึงเป็นการปิดกั้นโอกาสของจำเลยในการเข้าสู่กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูอันเป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้ ซึ่งเป็นผลร้ายแก่เด็กและเยาวชนยิ่งกว่า เมื่อศาลพิจารณากลับกรองประวัติการกระทำผิดซ้ำของเด็กและ เยาวชนเป็นสิ่งแรกแล้ว การที่จะนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีมาใช้กับผู้กระทำความผิดซ้ำย่อมยากยิ่งกว่าหรือไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย เพราะเท่ากับศาลนำประวัติการกระทำผิดซ้ำมาเป็นเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการพิจารณาคัดกรองคดีว่าจะสามารถนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีมาใช้หรือไม่ ตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แล้วนั้น กระบวนการพิจารณาจะต้องค้นหาสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดและมุ่งเน้นถึงการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ โดยจัดให้เด็กและเยาวชนได้มีการฝึกอบรมเพื่อกลับตนเป็นพลเมืองดีและมีได้มุ่งลงโทษเด็กและเยาวชนเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ เพื่อปรับปรุงคุณภาพและเสริมสร้างค่านิยมทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนลดปัญหาการกระทำความผิดซ้ำ ฉะนั้นการที่ศาลมีแนวโน้มน้อยหรือไม่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดี มาตรา 90 แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำ ผู้ศึกษามองว่าเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.2 ประเด็นปัญหาการสำนึกในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติด เป็นเรื่องที่ยากจะพิสูจน์ หรือตรวจสอบได้ว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนได้รู้สึกสำนึกถึงความผิดที่ตนเองได้กระทำลงไปอย่างแท้จริงหรือไม่เพียงใด ตามข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในข้อ 5 (3) ว่าเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ ซึ่งความเป็นจริงนั้นเด็กและเยาวชนที่ได้กระทำผิดอาจจะไม่รู้บทบัญญัติของคำว่าสำนึกในการกระทำ ดังนั้นการสำนึกจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญ ทางปฏิบัติศาลเยาวชนและครอบครัวมีกระบวนการตรวจสอบหรือประเมินเด็กและเยาวชนที่ประสงค์เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูด้วยการสอบถามแต่เพียงจำเลยยังไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นรูปธรรมว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นสำนึกในการกระทำความผิดของตนเองจริงแท้เพียงใด เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดซึ่งจะรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหา คำรับสารภาพจึงไม่อาจบังคับได้ชัด

แจ้งว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นสำนึกในการกระทำความผิดอย่างแท้จริง จึงเกิดปัญหาว่าขนาดใดเพียงใด จะถือเป็นการสำนึกในการกระทำเพื่อคัดกรองคดีเข้าสู่การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

1.3 ประเด็นปัญหาในเรื่องการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในคดีอาญาเสพติด ที่ไม่อาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 ซึ่งเป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องที่มีเงื่อนไขว่าผู้เสียหายยินยอมและข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ข้อ 5 (4) ที่กำหนดว่าผู้เสียหายยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ดังนั้นจึงเกิดปัญหาว่าความผิดที่ไม่ปรากฏผู้เสียหาย หรือความผิดต่อรัฐจะใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน (มาตรา 90) ได้หรือไม่ เห็นว่าตามบทบัญญัติมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติให้นำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ และโดยที่ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มิได้มีบทนิยามความหมาย “ผู้เสียหาย” ไว้ จึงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) มาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในความหมายผู้เสียหายตามมาตรา 90 กรณีที่ผู้เสียหายเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเป็นผู้เสียหาย กรณีความผิดต่อรัฐจึงไม่ใช่ผู้เสียหายตามความหมายในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4), 3, 4, 5 และมาตรา 6 การให้ความยินยอมของผู้เสียหายในคดีอาญาเสพติดที่ไม่อาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน อันเนื่องมาจากมองว่าผู้เสียหายเป็นรัฐ แต่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 6 กำหนดให้นำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) มาใช้ในความหมายผู้เสียหาย จึงเป็นกรณีความผิดต่อรัฐ ซึ่งรัฐไม่อาจให้การยินยอมได้ จึงไม่จำเป็นต้องอยู่ในเงื่อนไขที่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายอีก

1.4 ประเด็นปัญหาการใช้อำนาจดุลพินิจของศาลที่อาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย การใช้ดุลพินิจเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้พิพากษาว่าจะพิจารณาใช้วิธีการอย่างไรกับการลงโทษจำเลย โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเมทแอมเฟตามีนไปในทางลงโทษพิพากษาตัดสินจำเลย โดยการส่งศูนย์ฝึกอบรมฯ มากกว่าการให้โอกาสแก่จำเลยในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งศาลอาจจะมีมุมมองความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดหรือจำเลยว่าเป็นผู้ที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมเกิดความไม่สงบสุข นอกเหนือจากการที่ศาลใช้ดุลพินิจไปในทางลงโทษแล้ว ในชั้น

สอบสวนหรือในชั้นพิจารณาเมื่อมีการขออนุญาตปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนก็ดี ในชั้นพิจารณาก็ดี และยังมีคำคัดค้านการประกันตัวจากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ศาลก็จะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเสียเป็นส่วนใหญ่ ผู้ศึกษาเห็นว่าศาลอาจจะใช้ดุลพินิจที่เคร่งครัดมากเกินไป เพราะในกรณีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยศาลสามารถใช้ข้อมูลที่ได้จากการสืบเสาะข้อเท็จจริงจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปทุมธานีมาประกอบการพิจารณาพิพากษาที่ศาล อาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามากกว่าจะใช้วิธีการควบคุมตัวหรือการไม่อนุญาตให้ประกันตัว

ซึ่งศาลจะมีเครื่องมืออื่นใดที่จะนำมาเป็นตัวช่วยในการประกอบกับการใช้ดุลพินิจประกอบการพิจารณา โดยเฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี การพิจารณาข้อมูลที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์ เพื่อได้ทราบประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลยหรือสภาพความผิด รวมทั้งพฤติการณ์แห่งคดีอันเป็นข้อมูลที่ศาลสามารถนำมาประกอบในการพิจารณาลงโทษจำเลยได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม และจากข้อมูลการสืบเสาะข้อเท็จจริงจะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการนำมาประกอบกับการใช้ดุลพินิจ และเป็นตัวช่วยหรือเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่นำมาประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลให้มีความรอบคอบและมีความเป็นธรรมต่อตัวจำเลยได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูหลังฟ้อง ซึ่งยังไม่สามารถคัดกรองคดีได้อย่างแท้จริงและไม่สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพมากเท่าที่ควร กรณีดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการนำบทบัญญัติกฎหมายนี้ไปบังคับใช้อย่างไม่เป็นเอกภาพและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ผู้ศึกษาจึงเห็นควรแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องและเพิ่มเติมข้อเสนอแนะความเห็นดังต่อไปนี้

2.1 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับศาลมีแนวโน้มในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดค่อนข้างน้อย มุ่งเน้นให้ศาลเห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้เสมอ แม้จะได้กระทำความผิดซ้ำมาก็ตาม โดยดำเนินการส่งเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเข้ารับคำปรึกษาแนะนำที่ *คลินิกจิตสังคม* เป็นคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาจัดการกับภาวะความตึงเครียดด้านอารมณ์และจิตใจ ทั้งเป็นการลดการหนีคดีหรือหนีการประกันตัวระหว่างการปล่อยตัวชั่วคราว อีกทั้งเพื่อให้ผู้เข้ารับคำปรึกษามีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปใน

ทางบวก มีการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อฟื้นฟูและสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้แก่ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะผู้ต้องหาในคดีการใช้สารเสพติด การจัดให้มีบริการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี เพื่อเปิดโอกาสให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้แสวงหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองด้วยกระบวนการสัมภาษณ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Motivation Interviewing) ซึ่งจะเป็นบริการที่เหมาะสมและทันเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยกำลังเผชิญกับปัญหาหลังจากถูกจับ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรมและความประพฤติให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุขเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีของศาล

2.2 ประเด็นปัญหาการสำนึกในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติด ควรให้มีผู้นำชุมชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลประกอบในการพิจารณาของศาล โดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 ถึงมาตรา 94 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 เกี่ยวกับการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่ไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมาย อาทิสอน ที่ปรึกษาทนายความ พนักงานสอบสวน รวมทั้งการเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ ด้วย ซึ่งกำหนดแต่เพียงเป็นดุลพินิจของผู้ประสานงานที่จะเชิญเข้าประชุมหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากบุคคลดังกล่าวถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากในการที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ซึ่งจะมีผลต่อการกำหนดจัดทำแผนฯ ให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ปฏิบัติตามส่งผลให้ประสบผลสำเร็จได้ จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ดังนี้

จากเดิม หมวด 2 วิธีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ข้อ 15 เมื่อผู้ประสานการประชุมได้รับแจ้งคำสั่งแล้วจะต้องปฏิบัติหน้าที่จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในคดีที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและตามคำสั่งศาลโดยคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายโดยรอบด้าน โดยให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

กำหนดตัวบุคคลที่จำเป็นต้องเชิญเข้าร่วมการประชุมตามข้อ 10 และ 11 กำหนดวัน เวลาและสถานที่ประชุม โดยบันทึกรายละเอียดรวมไว้ในสำนวนมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

แก้ไขเพิ่มเติมใหม่เป็น (2) “กำหนดให้มีที่ปรึกษาทนายความ พนักงานสอบสวน รวมทั้งการเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ”

2.3 ประเด็นปัญหาในเรื่องการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในคดีอาชญากรรม ที่ไม่อาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 โดยอาจจะกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาเฉพาะกรณีไป หรือกรณีที่ผู้เสียหายเป็นทั้งรัฐและเอกชนหรือความผิดต่อส่วนตัว ความผิดอาญาแผ่นดินอาชญากรรมให้เป็นผู้ยกเว้นโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง โดยเพิ่มวรรคสองใหม่ในมาตรา 90 ดังนี้

แก้ไขเพิ่มเติมใหม่เป็น “ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่อาจให้ความยินยอมได้หรือผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร เมื่อศาลเห็นสมควรอาจมีคำสั่งให้จัดการตามวรรคหนึ่ง โดยให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งคดีหรือประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนและสังคมเป็นสำคัญ”

2.4 ประเด็นปัญหาการใช้อำนาจดุลพินิจของศาลที่อาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเฉพาะในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเห็นควรเสนอให้ศาลไม่ใช่ดุลพินิจที่ต้องตัดสินตามมาตรฐานการลงโทษ หรือที่เรียกกันว่า “ยี่ตอก” เนื่องจากมีความเป็นไปได้ที่ศาลอาจถูกจำกัดในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาตัดสินซึ่งได้วางไว้อย่างเข้มงวดเพื่อให้ศาลพิจารณาคัดสินเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศจึงไม่ควรพิจารณายึดติดกับยี่ตอกนั้น

เห็นควรให้ศาลมุ่งเน้นถึงความสำคัญเกี่ยวกับการพิจารณาข้อมูลที่น่าเชื่อถือหรือ นักสังคมสงเคราะห์ทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติ พฤติกรรมของเด็กและเยาวชน อย่างจริงจัง รวมทั้งพฤติการณ์แห่งคดีอันเป็นข้อมูลที่ศาลสามารถนำมาประกอบในการพิจารณาลงโทษ จำเลยได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม และจากข้อมูลการสืบเสาะข้อเท็จจริงอันจะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการนำมาประกอบกับการใช้ดุลพินิจ เพราะเป็นตัวช่วยหรือเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่น่ามาประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลให้มีความรอบคอบและมีความเป็นธรรมต่อตัวจำเลยได้อย่างแท้จริง





บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์.(2545). “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: หลักการและแนวคิด”ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย.กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน-กฎแห่งกรุงปักกิ่ง. ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก Available URL:<http://www.djop.go.th/law/>
- กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.(2556).รายงานส่วนบุคคลศาลกับมาตรการลงโทษระดับกลาง รายงานประจำปี 2556.กรุงเทพฯ.กรมคุมประพฤติ.
- . (2544).การประชุมกลุ่มครอบครัวทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน: เทคนิคและแนวปฏิบัติ. เอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ. วันที่ 25-26 ตุลาคม 2544.กรุงเทพฯ.
- . 2543). กรมสุขภาพจิต.
- การควบคุมทางสังคม.ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก <http://oservice.skru.ac.th/ebookft/509/chapter%208.pdf>
- คณิต ฌ นคร.(2560). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 6).กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน.คลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม.(ม.ป.ป.). การดำเนินงานของคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม. (2558).ม.ป.ท.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย.(2548). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: การคืนอำนาจแก่เหยื่อ อาชญากรรมและชุมชน.กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จุฑารัตน เอื้ออำนวย.(2547). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์“ทางเลือก”ในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย.คสุพาท,51, 2, (พฤษภาคม-สิงหาคม 2547).112-142.
- จำรัส รุ่งเรือง.(2547). การนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์(Restorative Justice) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก(Juvenile Justice): ศึกษากรณีการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing).(วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต).สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.กรุงเทพฯ.
- ชนัญญา (รัชนิ) ชัยสุวรรณ.(2526).การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ.(วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต).ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.กรุงเทพฯ.

ชัยวัฒน์ หิรัญวัฒน์. (2545). *บทบาทของพนักงานสอบสวนในการกันคดีไม่ให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพฯ.

ณรงค์ ใจหาญ. (2556). *การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในชั้นพนักงานอัยการ: ศึกษาเปรียบเทียบนานาประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการสูงสุด.

ณัฐสา ฉัตรไพฑูรย์. (2550). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: จากทฤษฎีสู่ทางปฏิบัติในนานาชาติ*. ในเนื่องในโอกาสวาระครบรอบ 300 ปี ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอดินบะระ สหราชอาณาจักร. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

นิศรา รัตนเกียรติกานต์. (2558). *มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา: ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้แทนชุมชนในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูในชั้นก่อนฟ้อง*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ.

บุญเพระ แสงเทียน. (2540). *คำบรรยายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน*. ม.ป.ท. กรุงเทพมหานคร.

บันทึกข้อตกลง. (2563). *ว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการดำเนินงานให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยคดีอาชญากรรมในศาล ระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรชีวภาพ สำนักงานศาลยุติธรรม*. กรุงเทพฯ.

เบญจพร ปัญญา. (2555). *กระบวนการนิติจิตเวชสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ.

ประณต คำฉิม. (2549). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บุญยวัฒน์ ไตรจุฑาทากาญจน์. (2561). *แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน*. *วารสารธรรมศาสตร์*, 37, 2, 66-96. กรุงเทพฯ.

ประยุกต์ เสรีเสถียร. (ม.ป.ป.). *สาเหตุแห่งการกระทำความผิด*.

ประยุกต์ เสรีเสถียร. (ม.ป.ป.). *วัยรุ่น*. สถาบันนิติจิตเวชเด็กเยาวชนและครอบครัว โรงพยาบาลตุลาการเฉลิมพระเกียรติ.

ประเภทของเขตที่มีการกระทำความผิดของเยาวชน. ค้นคืน 29 สิงหาคม 2563. จาก

http://cuir.chula.ac.th/dspace/bitstream/123456789/10987/5/Boonruay_Me_ch2.pdf

พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น. ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก <http://ppbs-4-3-22.blogspot.com>

- ภัทรวรรณ ทองใหญ่.(2561).หนังสืออาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา *Criminology and Penology*. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล.(2537).มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. *ตุลพาท* ,41,5,(กรกฎาคม 2537).30-41.
- วิทยากร เชียงกูล.(2552). *จิตวิทยาวัยรุ่นก้าวข้ามปัญหาและพัฒนาศักยภาพดานบวก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- วันชัย รุจนวงศ.(2547). การริเริ่มกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในประเทศนิวซีแลนด์. *เอกสารประกอบการศึกษาดูงานต่างประเทศ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ถึง 2 สิงหาคม 2547*. ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. กรุงเทพฯ.
- สมภาพ เรืองตระกูล.(2546). *เวชศาสตร์การติดสารเสพติด*. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมชัย ฑีฆาอุตมากร. (2554). พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546.
- สรวิศ ลิ้มปริงซี่.(2549).การไกล่เกลี่ยพื้นสัมพันธ์ในคดีอาญาประสบการณ์ของศาลนิวซีแลนด์. *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์*. 1 ,7 (สิงหาคม 2549). 43-44.
- เสริน ปุณณะหิตานนท์.(2527). *การกระทำผิดในสังคม:สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน*. กรุงเทพฯ:บริษัท เดอะบิสซิเนสเพรส.
- โสภา ชูพิกุลชัย ขปลม้นน และคณะ.(2553). *แรงกระตุ้นนำสู่การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน*. สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ.
- สรุปรายงานผลการปฏิบัติราชการของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานีประจำปี 2558 – 2562. ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี.ปทุมธานี.
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก*. ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก [online], Available URL:<http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/crc.pdf>,
- สรุปการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดจังหวัดปทุมธานี. ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก http://www.pathumthani.go.th/new_web/images/S3.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก <http://www.Humanrights.mfa.go.th>

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบบรายมาตราของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. คืบค้น 27 สิงหาคม 2563 จาก
[https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1042
&filename=index](https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1042&filename=index)

หยุด แสงอุทัย.(2537).กฎหมายอาญา1.กรุงเทพฯ.

หลักสูตรการให้คำปรึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ให้คำปรึกษาคลินิกจิตสังคมในระบบศาล.

(2563).สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต.บริษัท คูโอ โปรดักชั่น จำกัด.
กรุงเทพฯ.

อัจฉริยา ชูตินันท์.(2551). “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและ
ชุมชนเพื่อหันเหคดีเด็กและเยาวชนโดยไม่ต้องขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว”. รายงาน
การวิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.กรุงเทพฯ.

อังคณา บุญสิทธิ์.(2560).การจัดการความขัดแย้งในวิถีทางความยุติธรรม. *ดุสิตพาห.* (กันยายน –
ธันวาคม 2560).211-212.

อวิการัตน์ นิยมไทย.(2552).สำนักกฎหมายสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
(Convention on the Rights of the Child)สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่คนไทย
ควรรู้. *จุลนิติ.* (กรกฎาคม-สิงหาคม2552).145-146.

อุทัย อาทิวา.(2552).การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: ตัวอย่างของ
ระบบลูกขุนฝรั่งเศส. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน.* 2,2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2552).73-97.

อรอุมา วชิรประดิษฐ์พร. (2555). *สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนกับมาตรการแก้ไข
ในเชิงรุก.* กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาล
ยุติธรรม.

องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย.unicef Thailand.30 ปี อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.ค้นคืน 27 สิงหาคม
2563 จาก<https://www.unicef.org/thailand/th/what-is-crc>.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *โครงการวิจัยเรื่อง การปรับเปลี่ยนกลไกเชิงสถาบันเพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะในการทำงานด้านเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* คืบค้น 27 สิงหาคม
2563. จากhttp://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2012/7/2012_5042.pdf

Abrahamsen, D. (1960). The psychology of crime.

Boake, C. (2002). From the Binet–Simon to the Wechsler–Bellevue: Tracing the history
of intelligence testing. *Journal of clinical and experimental
neuropsychology*, 24(3), 383-405.

- Braithwaite, John, (1989) *Crime Shame and Reintegration*. New York: Cambridge University Press.
- Carlson, A. J. (1922). *Hypofunction and hyperfunction of the ductless glands*. Journal of the American Medical Association, 79(2).
- Cooper, R. K., & Sawaf, A. (1998). *Executive EQ: Emotional intelligence in leadership and organizations*. Penguin.
- CDC.Youth Risk Behavior Surveillance United State.1997, August 14.1998/47.ค้นคืน 27 มีนาคม 2563. จาก
(SS89.<http://www.cdc.gov/nccdphp/dash/MMWRFile/ss4703.htm>.)
- Friedlander, K. (1946). *Psychoanalytic orientation in child guidance work in Great Britain*. The Psychoanalytic study of the child, 2(1), 343-357.
- Galatzer-Levy, I. R., & Galatzer-Levy, R. M. (2007). August Aichhorn: A different vision of psychoanalysis, children, and society. The Psychoanalytic Study of the Child, 62(1), 153-179.
- Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford University Press.
- Hooton, E. A. (1939). Crime and the man.
- Jacobs, P. A., Glover, T. W., Mayer, M., Fox, P., Gerrard, J. W., Dunn, H. G., ... & Optiz, J. M. (1980). X-linked mental retardation: A study of 7 families. American journal of medical genetics, 7(4), 471-489.
- Kathleen, D., Diversionary Conference in Australia: a reply to the optimists and skeptics.
- Lynch, N. (2012) . *Youth justice in New Zealand*. Wellington: Brookers Ltd.
- Marks, S. R. (1974). *Durkheim's theory of anomie*. American Journal of Sociology, 80(2), 329-363.
- Marsden, P. (2000). Forefathers of memetics: Gabriel Tarde and the laws of imitation.
- McElrea, F., The New Zealand Model of Family Group Conferences (1997), Presented at the Beyond Prisons Symposium in Kingston Ontario.
- O'Neil, J. (1996). On Emotional Intelligence: A Conversation with Daniel Goleman. Educational Leadership, 54(1), 6-11.

- Pai, C. H., & Yau, H. C. (1975). *Chromosomal location of mutations affecting the regulation of biotin synthesis in Escherichia coli*. *Canadian Journal of Microbiology*, 21(7), 1116-1120.
- Rogler, L. H. (1997). *Making sense of historical changes in the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: Five propositions*. *Journal of Health*
- Rosen, L., & Turner, S. H. (1967). An evaluation of the Lander approach to ecology of delinquency. *Social Problems*, 15(2), 189-200.
- Reckless, W. C. (1961). *A new theory of delinquency and crime*. *Fed. Probation*, 25, 42. and *Social Behavior*, 9-20.
- Rosen, L., & Turner, S. H. (1967). An evaluation of the Lander approach to ecology of delinquency. *Social Problems*, 15(2), 189-200.
- “Restorative Justice is a process whereby parties with a stake in a specific offence collectively resolve how to deal with the aftermath of the offence and its implications for the future.” By Tony E. Marshall, *Restorative Justice: An Overview*, A report by the Home Office Research Development and Statistics Directorate, 1999, p. 5 available at <http://library.npia.police.uk/docs/homisc/occ-resjus.pdf>
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1997). A life-course theory of cumulative disadvantage and the stability of delinquency. *Developmental theories of crime and delinquency*, 7, 133-161.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9(3), 185-211.
- Sutherland, E. H., Cressey, D. R., & Luckenbill, D. (1995). The theory of differential association. *Deviance: A symbolic interactionist approach*, 64-68.
- The Young Offender Act 1997. Section 4.
- United Nations Office on Drug and Crime, *Handbook on Restorative Justice Programmes*, Criminal Justice Handbook Series. New York, U.S.A, 2006.
- Yeager, M. G. (2011). Frank Tannenbaum: the making of a convict criminologist. *The Prison Journal*, 91(2), 177-197.

Zola-Morgan, S. (1995). Localization of brain function: The legacy of Franz Joseph Gall (1758-1828). *Annual review of neuroscience*, 18(1), 359-383.

Zenderland, L. (2001). *Measuring minds: Henry Herbert Goddard and the origins of American intelligence testing*. Cambridge University Press.



ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางจุฑามาศ เพชรเปล่งสี
วัน เดือน ปี	19 สิงหาคม 2513
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สถานที่ทำงาน	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี
ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

